

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΑ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1984 | ΑΡΙΘ. 15-16

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ*

9. Δημαγωγικό όλισθημα.

Γενικά ήταν τόση η αντιχριστιανική εμπάθεια του Μάρξ, ώστε ανεξέλεγκτα κι ευχάριστα υιοθετούσε ό,τι γραφόταν έναντιον του Χριστιανισμού. Χαρακτηριστικό είναι το πάθημά του, όταν ο Georg Friedrich Daumer (Ντάουμερ) το 1847 στο βιβλίο του «Τὰ μυστικά τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος» («Die Geheimnisse des christlichen Altertums») κατηγορήσε για καννιβαλισμό και για θυέστεια δεῖπνα τούς ἀρχαίους Χριστιανούς, οι οποίοι δῆθεν στή Θεία Εὐχαριστία ἔκαναν ἀνθρωποθυσίες κι ἔτρωγαν ἀνθρώπινο κρέας κι αἷμα παιδιῶν. Ὁ Μάρξ ἔσπευσε νά ἐπωφεληθῆ τοῦ δημοσιεύματος κι ἔτσι στό συνέδριο τῶν κομμουνιστῶν στό Λονδίνο τὸ 1847 ξέσπασε σέ δημαγωγική ἐπίθεση: «Ἐκεῖνο, πού κανεῖς ἕως τώρα δέν εἶχεν ἐρευνήσει, ἦταν ἡ πρακτική λατρεία τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τώρα γνωρίζομε ὅτι τὸ ὕψιστο στόν Χριστιανισμό εἶναι ἡ ἀνθρωποθυσία· ὁ Daumer σ' ἕνα προσφάτως παρουσιασθὲν ἔργο ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ πραγματικά ἔχουν σφάζει ἀνθρώπους και στό Κυριακὸ δεῖπνο ἔχουν φάει ἀνθρώπινη σάρκα κι ἔχουν πιεῖ ἀνθρώπινο αἷμα. Ἔτσι ἐξηγεῖται, γιατί οἱ Ρωμαῖοι, οἱ ὅποιοι ὑπέμεναν ὅλες τίς θρησκευτικὰς αἰρέσεις, καταδίωξαν τούς Χριστιανούς

και γιατί οἱ Χριστιανοὶ ἀργότερα κατέστρεψαν ὅλη τὴν εἰδωλολατρική φιλολογία, ἡ ὁποία εἶχε στραφῆ ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ... Ἡ ἀνθρωποθυσία ἦταν ἕνα ἱερὸ (ἄδυτο) κι ἔχει ὑπάρξει στὴν πραγματικότητα. Ὁ Προτεστάντισμός ἔχει μεταφέρει αὐτὸ μόνο στόν πνευματικὸ ἀνθρώπο κι ἔχει μετριάσει κάπως τὸ πρᾶγμα... Δι' αὐτῆς τῆς ἱστορίας, ὅπως αὐτὴ παρουσιάζεται στό ἔργο τοῦ Daumer, δέχεται ὁ Χριστιανισμός τὸ τελευταῖο κτύπημα (den letzten Stoss). Γενιέται τώρα τὸ ἐρώτημα, ποιά σημασία ἔχει αὐτὸ γιὰ μᾶς. Αὐτὸ δίδει σ' ἐμᾶς τὴ βεβαιότητα, ὅτι ἡ παλαιὰ κοινωνία βαδίζει πρὸς τὸ τέλος και (ὅτι) τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἀπάτης και τῶν προκαταλήψεων καταρρέει»⁸⁸. «Ὅπερ ἔδει δεῖξαι!

Οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ Μάρξ ἀποκαλύπτουν εἴτε ἡμιμάθεια και ἄγνοια τῆς πραγματικῆς ἱστορίας, εἴτε δημαγωγικὸ ὀλισθημα. Ὅταν ὁ Daumer τρία χρόνια ἀργότερα σέ νέο βιβλίο του⁸⁹ μετέβαλε τὴν ἀποψή του και — ἀντλώντας κατ' ἐκλεκτικὸν τρόπο στοιχεῖα ἀπὸ τίς μεγάλες παγκόσμιες θρησκείες και ἀπ' τὰ φιλοσοφικά συστήματα — προέβαλε μιὰ «θετικὴ» Θρησκεία, ὁ Μάρξ σέ συνε-

88. GA, I, 6, σ. 639-640.

89. Georg Friedrich Daumer, Die Religion des neuen Weltalters. Versuch einer kombinatorisch-aphoristischen Grundlegung, 1850.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 428 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

γασία με τον Ένγκελς απέκρουσε μεν τις αντιτιθέμενες στην οικονομική θεώρηση της ιστορίας ιδέες του Daumer⁹⁰, άλλ' έσιώπησε για τὸ «φιάσκο» τῆς ἐπιθέσεώς του ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ με τὴν κατηγορία γιὰ καννιβαλισμό⁹¹. Μόνο ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια σὲ μιὰ ὑποσημείωση τοῦ Α' τόμου τοῦ ἔργου του «Τὸ Κεφάλαιο» προσπάθησε νὰ κλείσει τὸ θέμα με τὴ φράση «Δὲν συζητᾶμε τὴν ὑπόθεση τοῦ Λενγκέ (γιὰ τοὺς ρωμαίους πατρικίους), ὅπως δὲν συζητᾶμε καὶ τὴν ὑπόθεση τοῦ Ντάουμερ γιὰ τὸν χριστιανικὸ μυστικὸ δεῖπνο»⁹². Καὶ πάλιν ἀποφεύγει ρητὰ νὰ πῆ ὅτι ὁ Daumer εἶχεν ἐγκαλείψει πρὸ πολλοῦ τὴν ἀπαράδεκτη ὑπόθεσή του.

10. Ἀρνηση σταθερῶν ἠθικῶν κριτηρίων.

Ὁ Μάρξ ἐξ ἄλλου, πιστεύοντας ὅτι οἱ ἠθικὲς ἀρχές, ποὺ ἀνήκουν στὸ πολιτισμικὸ «ἐποικοδόμημα», μεταβάλλονται μαζὶ με τὶς οικονομικὲς συνθῆκες, ἀπέκρουε τὴ χριστιανικὴ ἀποψη γιὰ σταθερὰ ἠθικὰ κριτήρια. Στὸ «Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος» ὁ Μάρξ καὶ ὁ Ένγκελς τονίζουν: «Ἀποκρούομε κάθε ἀπόπειρα νὰ ἐπιβάλλουμε στοὺς ἑαυτοὺς μας ὁποιοσδήποτε ἠθικὲς διδασκαλίες ὡς αἰώνιον, δεσμευτικὸν καὶ πάντοτε ἀμετάβλητον νόμον»⁹³. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ὡδηγοῦσαν τὸν Λένιν καὶ τὸν Στάλιν νὰ πιστεύουν στὸ ὅτι ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα. Ἐπίσης ὁ Μάρξ καὶ ὁ Ένγκελς στὸ ἴδιο «Μανιφέστο», ποὺ ἔγραψαν μαζὶ, συγκεκαλυμμένα εἰρωνεύονται ἐκείνους, ποὺ κατακρίνουν τὴν «ἀνοιχτόκαρδη κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν»⁹⁴.

90. K. Marx-Fr. Engels, On Religion, σ. 80-85.

91. Franz Mehring (ἐκδ.), Aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle, τόμ. 3, Stuttgart 1901, σ. 402.

92. Κάρολ Μάρξ, Τὸ Κεφάλαιο, τόμ. Α', βιβλ. Ι, ἑλλ. μτφρ., σ. 301, ὑποσημ. 152.

93. Martin Goldsmith, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 38-39.

94. Βλ. Κάρολ Μάρξ-Φ. Ένγκελς, Μανιφέστο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, σ. 43, ὅπου γράφονται τὰ ἐξῆς: «Οἱ κομμουνιστὲς δὲν ἔχουν ἀνάγκη νὰ καθιερώσουν τὴν κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν: αὐτὴ ὑπῆρχε σχεδὸν πάντα... Τὸ

11. Τὸ ζήτημα τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων τῆς ἀθεΐας τοῦ Μάρξ.

Πολλοὶ προσπάθησαν καὶ προσπαθοῦν ν' ἀνιχνεύσουν καὶ προσδιορίσουν τὰ γενεσιουργὰ αἷτια τῆς ἀθεΐας τοῦ Μάρξ, ἡ ὁποία διαμορφώθηκε πλήρως ἤδη ἀπ' τὸ 19ο ἕως τὸ 25ο ἔτος τῆς ἡλικίας του⁹⁵, γιὰ νὰ διατηρηθῇ ἢ τουλάχιστο γιὰ νὰ μὴ ἀποκηρυχθῇ δημοσίως ἕως τὴν τελευταία του πνοή.

Βέβαια ἡ συνάρτηση τῆς ὅλης κοσμοθεωρίας τοῦ Μάρξ τόσον πρὸς τὴν ὑπερέξαρση τοῦ «ὀρθοῦ λόγου» ἀπ' τὴ διάχυτη στὸ περιβάλλον του παράδοση τῆς ἀθεϊστικῆς μορφῆς τοῦ Οὐμανισμοῦ, τῆς Διαφωτίσεως καὶ τοῦ θρησκευοφιλοσοφικοῦ Ὁρθολογισμοῦ⁹⁶, ὅσον καὶ πρὸς τὸ ἐκτρέφον σὲ πολλοὺς τὴν ἀνθρώπινη ἀλαζονεία φυσικοεπιστημονικὸ κοσμοεἶδωλο τῆς ἐποχῆς του, μπορεῖ νὰ δώση ἐξήγηση μόνον γιὰ ἐξωτερικὲς ἀφορμές, ἀλλὰ ὄχι γιὰ γενεσιουργὰ αἷτια τῆς ἀθεΐας του. Ἀπόδειξη τούτου εἶναι ὅτι στὸ περιβάλλον τοῦ Μάρξ, ἀκόμη καὶ στὸν κύκλο τῶν σοφῶν, με τοὺς ὁποίους ἤλθε σ' ἐπαφὴ διὰ τῶν μελετῶν του, δὲν ὑπῆρχε μόνον ὁ φιλοσοφικὸς ἀθεϊσμός, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωντανὴ θρησκευτικὴ πίστη.

Ὁ Kant λ.χ., ἀπ' τὸν ὁποῖο ξεκίνησε φιλοσοφικὰ ὁ Marx⁹⁷, εἶχε μεν μετὰ τὴ Γνω-

πολύ-πολύ θὰ μπορούσαν νὰ κατηγορήσουν τοὺς κομμουνιστὲς, ὅτι θέλουν στὴ θέση μιᾶς ὑποκριτικῆς σκεπασμένης κοινοκτημοσύνης τῶν γυναικῶν νὰ βάλουν μιὰ ἐπίσημη, ἀνοιχτόκαρδη κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν». Ὁ Walter Bienert (μν. ἑ., σ. 35) χαρακτηρίζει τὸν Κ. Μάρξ ὡς Verfechter der «Weibergemeinschaft» (=ὑπέρμαχον τῆς κοινότητος τῶν γυναικῶν).

95. Προηγουμένως, ὅταν βρισκόταν στὸ τέλος τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν ὁ Μάρξ, ποὺ εἶχε παρακολουθήσει με ἐπιμέλεια τὴ χριστιανικὴ κατῆχηση καὶ ἠθικὴ, ἐκφραζόταν θετικὰ γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ ἀποστολὴ τῆς Θρησκείας. Βλ. σχετικῶς GA, I, 1,1 καὶ 1, 2, σ. 7, 182 ἐξ., 164-167. Heinz Monz, κ.ἄ., Der unbekannte junge Marx, Mainz 1973, σ. 54-57.

96. Georges Labica κ.ἄ., Dictionnaire critique du Marxisme, σ. 61 ἐξ., 774 ἐξ.

97. Ὁ Κάρολ Μάρξ εἶχε δεχθῆ ἐπιδράσεις ἀπ' τὸν πατέρα του Heinrich Marx, ὁ ὁποῖος ἦταν νεοκαντιανός. Πρβλ. Walter Bienert, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 17-18.

σιολογία του καταδικάσει τις ένδειξεις της υπάρξεως του Θεού, αλλά έξ ἴσου εἶχε καταδικάσει καὶ τὴ δυνατότητα τῆς λογικῆς ἀρνήσεως τῆς υπάρξεως του Θεοῦ. Κι ἂν μὲ τὴν «Κριτικὴ τοῦ Καθαροῦ Λόγου»⁹⁸ εἶχε διώξει τὴ Μεταφυσικὴ ἀπ' τὴν πόρτα, τὴν εἶχε φέρει πίσω ἀπ' τὰ παράθυρα μὲ τὴν «Κριτικὴ τοῦ Πρακτικοῦ Λόγου»⁹⁹, μὲ τὴ θεμελίωση τῶν ἀληθειῶν τῆς υπάρξεως του Θεοῦ καὶ τῆς ἀθανασίας πάνω στὴν ἠθικὴ συνείδηση, πρᾶγμα ποῦ εἶχε κάμει κι ὁ Rousseau¹⁰⁰.

Στὴν πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ Μάρξ δὲν ἀκούονταν μόνον οἱ ἄθεοι ὑλιστές, ποῦ σοφιστικὰ δίδασκαν τὸ αὐθυπόστατο τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ πλήθη θεϊστῶν, πολλοὺς ἀπ' τοὺς ὁποίους μνημονεύει κι αὐτὸς ὁ Μάρξ στὰ ἔργα του, παραθεωρώντας ὅμως τὴ θρησκευτικὴ τους πίστη. Ὁ Μάρξ ἐντρυφᾷ λ.χ. στὰ ἔργα τοῦ Γκαϊτε¹⁰¹, ἀλλὰ παραθεωρεῖ ὅτι μέσα σ' αὐτὰ υπάρχουν ὕμνοι γιὰ τὴ θρησκευτικὴ πίστη καὶ τὴν αἰωνιότητα. Παρουσιάζει τὴ Γεωγνωσία ὡς δῆθεν ἀθεϊστικὴ καὶ παρατρέχει ὅτι ἰδρυτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς Παλαιοντολογίας, Γεωλογίας καὶ Κρυσταλλογραφίας ἦταν ὁ Δανὸς κληρικὸς Niels Stensen (Steno)¹⁰². Ἀναφέρει τὸν μεγάλο ζωολόγο καὶ παλαιοντολόγο Georges Cuvier (Κυβιέ)¹⁰³, ἀλλὰ παραγνωρίζει, ὅτι γι' αὐτόν, ὅπως ὁμολογεῖ ὁ Engels, τὸ θαῦμα ἦταν ὁ οὐσιαστικὸς μοχλὸς τῆς φύσεως, ἡ ὁποία ἀναπτύσσεται μὲ σειρὰ πράξεων δημιου-

γίας¹⁰⁴. Ἐχει διαβάσει καὶ χρησιμοποιεῖ συχνὰ τὸν Δαρβῖνο (Charles Darwin)¹⁰⁵, ἀλλὰ παραθεωρεῖ ὅτι γιὰ τὸν Δαρβῖνο ἡ ἐξέλιξη ἦταν τελολογικὴ καὶ κατευθυνομένη κι ὅτι, ὅπως ὁμολογεῖ ρητῶς ὁ Darwin, «στὸ ζήτημα ἂν υπάρχη Δημιουργὸς καὶ Κυβερνήτης τοῦ σύμπαντος ἀπαντοῦν καταφατικῶς τὰ μεγάλα πνεύματα, τὰ ὁποῖα ἐξήσαν ἀνά τοὺς αἰῶνες»¹⁰⁶. Μνημονεύει τὸν ἐξελικτικὸ Étienne Geoffroy Saint Hilaire (Ἐτιέν Ζοφρουά Σαιντ - Ἰλαίρ)¹⁰⁷, ἀλλὰ δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψη, ὅτι αὐτὸς βλέπει στὴν ἐξέλιξη τὴν ἐκτέλεση προαποφασισμένου θεοῦ σχεδίου»¹⁰⁸. Χαρακτηριστικὸ εἶναι, ὅτι κι αὐτὸς ὁ πατέρας τοῦ Κάρλ Μάρξ, γράφοντας στὸν υἱό του, τοῦ ὑπενθυμίζει τὴ θρησκευτικὴ πίστη τῶν Newton, Locke καὶ Leibnitz¹⁰⁹.

Τὰ λίγα αὐτὰ παραδείγματα πείθουν, ὅτι τὸ βαθύτερο γενεσιουργὸ αἴτιο τοῦ ἀθεϊσμοῦ τοῦ Μάρξ δὲν βρίσκεται στὴ σφαῖρα τῆς ἐπιστήμης. Ἀπόδειξη τούτου εἶναι, ὅτι οὐδέποτε δοκίμασε νὰ ἀναφέρῃ ἢ προσαγάγῃ ἐπιστημονικὲς ἀποδείξεις ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἡ ἀθεΐα του ἦταν ἐσωτερικὸς προσανατολισμὸς, ὁ ὁποῖος τὸν ὠδήγησε στὸ νὰ κλείσῃ μάτια κι αὐτιά σὲ πλειάδα πιστῶν σοφῶν, οἱ ὁποῖοι

98. Immanuel Kant, Kritik der reinen Vernunft², 1787.

99. Immanuel Kant, Kritik der praktischen Vernunft, 1788.

100. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ αἰωνία ἀλήθεια, Ἀθήναι, 1960, σ. 147.

101. Βλ. λ.χ. δειγματοληπτικὰ «Τὸ Κεφάλαιο», τόμ. Α', βιβλ. 1, ἑλλην. μτφρ., σ. 82.

102. G. Scherz, Niels Stensen: στὸ Lexikon für Theologie und Kirche, τόμ. 9, Freiburg im Br. 1964 στ. 1037-1038.

103. Στὸν Α' τόμο (βιβλ. I) τοῦ ἔργου «Τὸ Κεφάλαιο» ἀναφέρει τὸ ἔργο τοῦ George Cuvier «Discours sur les révolutions du globe», Paris 1863 (ἑλλην. μτφρ., σ. 530, ὑπόσημ. 5).

104. Κάρλ Μάρξ, «Τὸ Κεφάλαιο», τόμ. Α', βιβλ. I, ἑλλην. μτφρ., σ. 835-836.

105. Πρβλ. ἐνθ' ἄνωτ., σ. 357 (ὑπόσημ. 31), 387 (ὑπόσημ. 89), 836. Τόμ. Δ (βιβλ. II), σ. 138. Πρβλ. Παναγιώτου Κανελλοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 581.

106. Ἐπίσης ὁ Darwin τονίζει: «Καὶ οἱ δύο πράξεις τῆς γενέσεως, τὸσον τοῦ εἶδους, ὅσον καὶ τῶν ἀτόμων, εἶναι ἐντελῶς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο μέρη ἐκείνης τῆς μεγάλης λογικῆς σειρᾶς τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα μὲ κανένα τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ δεχθῇ τὸ πνεῦμα μας ὡς ἀποτέλεσμα τυφλῆς τύχης»: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 102-103. «Διακλήρυξις τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων», Ἀθήναι, 1946, σ. 42-43.

107. Κάρλ Μάρξ, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Α', βιβλ. I, σ. 770, ὅπου ἀναφέρεται τὸ ἔργο τοῦ Saint Hilaire, «Notions de Philosophie Naturelle», Paris 1838.

108. Παν. Τρεμπέλα, Ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως, Ἀθήναι, 1938, σ. 6.

109. Ἐπιστολὴ τῆς 18.11.1835 ἀπ' τὴν πόλιν Trier πρὸς τὸν K. Marx: W, συμπληρ. τόμος I, σ. 67.

τοῦ ἦσαν γνωστοί, καὶ νὰ προσδεθῆ στοῦ ἄρμα τῶν ἀθέων διαφωτιστῶν.

Ἐπειτα ἀσφαλῶς ἡ ἀθεΐα κι ἡ ἀντι-χριστιανικὴ στάση τοῦ Μάρξ βρῆκαν στήριγμα στοῦ ὅτι πολλοὶ ἀπ' τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς κρατικῆς Ἐκκλησίας μέσα στοῦ καισαροπαπικὸ περιβάλλον τοῦ πρωσσικῦ προτεσταντικῦ κράτους, ἦσαν ὄργανα ἐκμεταλλευτῶν καὶ καταπιεστῶν καὶ εἴτε εὐλογοῦσαν τὴν καταπίεση κι ἐκμετάλλευση, εἴτε τὴν δέχονταν μοιρολατρικὰ χωρὶς νὰ αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη νὰ τὴν στιγματίσουν ἢ νὰ ὑψώσουν τὸ ἀνάστημά τους καὶ ν' ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν ἐξάλειψή της. Ἐπίσης πρέπει νὰ παραδεχθοῦμε, ὅτι γενικὰ ἡ Ἐκκλησία ὡς Ὁλον στὴ Δύση τὴν ἐποχὴ τοῦ Μάρξ ἦταν ὑποβαθμισμένη καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἀδρανοποιημένη καὶ δὲν εἶχεν ὀργανωθῆ πρὸς ἄρση τῆς ἐξαθλιώσεως τοῦ προλεταριάτου καὶ πρὸς καταπολέμηση τοῦ μαμωνιστικοῦ κι ἐκμεταλλευτικοῦ καπιταλισμοῦ.

Ἀλλὰ κι οἱ ἐκκλησιαστικὲς αὐτὲς παρεκτροπὲς ἢ παραλείψεις δὲν εἶναι γενεσιουργὸ αἴτιο τῆς ἀθεΐας, ἀλλὰ μόνον ἐξωτερικὴ ἀφορμή, πού ὑποβοηθεῖ ἀπλῶς τὴν χρῆση τοῦ λογικοῦ σφάλματος τῆς τῶν ὄρων τετράδος, τὸ ὁποῖο συγγέει τὴν κατάχρηση πρὸς τὴν χρῆση, τὴν ἐμπρακτὴ ἄρνηση τῶν κοινωνικῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ κακοὺς ἐκπροσώπους του πρὸς τὶς ἴδιες τὶς ἀρχὲς αὐτῆς.

Ἡ ἀθεΐα τοῦ Μάρξ ἦταν μᾶλλον μιὰ βαθύτερη προσωπικὴ ἐπιλογή, πού ἀνταποκρινόταν σὲ ψυχολογικὲς παρορμήσεις ἀπὸ «ἀδηλα καὶ κρύφια», τὰ ὁποῖα μόνον ὁ Θεὸς πού «ετάζει καρδίας καὶ νεφρούς» γνωρίζει ἀκριβῶς καὶ τὰ ὁποῖα ἴσως ἡ Ψυχολογία τοῦ βάρθους θὰ μποροῦσε κάπως νὰ προσπελάσει. Ἡ ἐξέταση τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς τοῦ Μάρξ ξεφεύγει ἀπ' τὰ ὄρια τῆς παρουσίας ὁμιλίας¹¹⁰.

110. Βλ. σχετικῶς Werner Blumenberg, Karl Marx in Selbstzeugnissen und Bilddokumenten, Reinbeck 1962.

Ἡ τραγωδία τοῦ ἀθεϊστικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ Μάρξ, θὰ μπορούσε νὰ ἐξηγηθῆ μᾶλλον ὡς συνισταμένη ἐξωτερικῶν ὁρατῶν ἱστορικῶν ἀφορμῶν κι ἐσωτερικῶν ἀοράτων προδιαθέσεων καὶ γενεσιουργῶν αἰτίων. Ἡ συνισταμένη αὐτὴ τροχιοδρομήθηκε ἐν πάση περιπτώσει πάνω σ' ἓνα ἀνθρωποκεντρικὸ ἰδεῶδες, πού δὲν ἀνέχεται νὰ ὑπάρχη κάτι ἀνώτερο ἀπ' τὸν ἄνθρωπο.

12. Προφητικὴ αὐτοσυνειδησία καὶ δράση τοῦ Μάρξ.

Τὸ ἀνθρωποκεντρικὸ αὐτοσυναίσθημα κορυφώθηκε μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ Μάρξ σὲ μιὰ μεσσιανικὴ ἢ μᾶλλον ἀκριβέστερα σὲ μιὰ προφητικὴ αὐτοσυνειδησία, τὴν ὁποία ἤθελε νὰ ἀναγνωρίζουν συγγενεῖς καὶ φίλοι, οἱ ὁποῖοι, σύμφωνα πρὸς τὶς ἀξιώσεις του, ἔπρεπε μὲ δωρεές, ἐπιδοτήσεις κι ἐράνους νὰ ἀναλαμβάνουν τὰ ἐξοδα συντηρήσεως αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ νὰ κατανοοῦν, ὅτι θὰ ἦταν ὑποτιμητικὸ γιὰ τὴν ἀποστολὴ του νὰ καταφύγη σ' ἓνα βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα. Ὁ Μάρξ ὑπελόγιζε πολὺ ἀπ' ἐνὸς στὴν πατρικὴ κληρονομιά, γιὰ τὴν ὁποία πρόωρα ἤλθε καὶ σὲ σκληρὲς διαπραγματεύσεις μὲ τὴν μητέρα του, ἢ ὁποία δὲν ἤθελε ν' ἀδικήση τὰ ἄλλα τῆς παιδιά, κι ἀπ' ἐτέρου μὲ τὴν προῖκα καὶ τὴν κληρονομιά τῆς γυναίκας του, ἢ ὁποία ὑποθήκευσε ἢ πούλησε γιὰ χάρι του καὶ τὸ τελευταῖο ἀσημικὸ ἢ καλὸ ἔνδυμά της καὶ ὑπέμεινε πολλὰς στερήσεις, στὶς ὁποῖες μᾶλλον ὀφείλεται ὁ θάνατος τῶν τεσσάρων ἀπ' τὰ ἑπτὰ παιδιά τους¹¹¹. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὁ Μάρξ ἔκανε καὶ σημαντικὸς ἀγῶνες, γιὰ νὰ διεκδικήση, ἀκόμη καὶ δικαστικὰ, κληρονομίαι συγγενῶν, αὐτὸς ὁ κήρυξ τῆς καταργήσεως τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος καὶ τῶν ἀγαθῶν, πού δὲν προέρχονται ἀπὸ προσωπικὴ ἐργασία. Στὰ τελευταῖα χρόνια του ὁ Μάρξ

Arnold Künzli, μν. ἐ. David McLellan, Karl Marx. Geschichte seines Lebens, Leipzig 1918 καὶ Frankfurt M. 1964.

111. Περισσότερα σχετικῶς βλ. Walter Bienert, ἐνθ', ἀνωτ., σ. 31-35.

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ*

Τώρα τὸν ε' αἰώνα ἡ κριτικὴ κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐπαναλαμβάνεται μὲ ἄλλας ὅμως λέξεις, ὅπως λέγει ὁ ἱ. Αὐγουστῖνος: «Ὅταν προηγουμένως ἐθυσιάζαμεν εἰς τοὺς θεοὺς μας, οἱ περισσότεροὶ ἐπανελάμβανον, ἰδοὺ διατὶ ἡ Ρώμη ἦτο ὀρθία, καὶ ἡ Ρώμη ἦνθει ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Τώρα ὅμως ποῦ παντοῦ κάτοικοι ἀκόμη θυσιάζουν στοὺς θεοὺς σας, καὶ αἱ δικαί μας θυσίαι διότι αἱ χριστιανικαὶ εἶναι ἀπηγορευμένοι, διατὶ ἀκόμη καὶ τότε νὰ ὑποφέρῃ ἡ Ρώμη;» (Sermo 196,7).

Αἱ μεμψιμοιρίαι συνεχίζοντο καὶ συκοφαντίαι ἐκτοξεύοντο μὲ ἄλλα δικαιολογητικά: «Τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Πέτρου εἶναι εἰς τὴν Ρώμην. Τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Παύλου εὐρίσκειται εἰς τὴν Ρώμην. Τὸ σκῆνος τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου κεῖται εἰς τὴν Ρώμην. Τὰ σώματα τῶν ἄλλων μαρτύρων εἶναι ἐκεῖ ἐνταφιασμένα, ἐν τούτοις καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ καὶ τὴν ἀποδημίαν τους ἐκ τοῦ παρόντος κόσμου, οὐδόλως αὐτὰ ἐμποδίζουν, ὡς Ρωμαῖοι πολῖται νὰ εἴμεθα δυστυχεῖς. Ποῦ λοιπὸν εἶναι τὰ Memoriae Apostolorum;» (Sermo 196,6).

Μερικοὶ δὲ ἐκ τῶν ἐθνικῶν ἰσχυρίζονται:

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 436 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13-14 τεύχους.

ζοῦσε στὸ Λονδίνο μᾶλλον ἄνετα σ' ἓνα εὐρύχωρο σπίτι¹¹².

Γιὰ νὰ εἴμαστε δίκαιοι καὶ ἀντικειμενικοί, πρέπει νὰ τονίσουμε, ὅτι ὁ Κ. Μάρξ δὲν ἦταν ὀκνηρὸς κηφήνας. Ἦταν πολὺ φιλόπονος καὶ ἐργαζόταν σκληρὰ νυχθημερόν, ἀλλὰ μόνον γιὰ ν' ἀνταποκρίνεται στὴν προφητικὴ αὐτοσυνειδησία του. Ἡ σκληρὴ ἐργασία του συνίστατο εἴτε σὲ ἐνδελεχῆ καὶ ἐπίπονη μελέτῃ διεθνοῦς βιβλιογραφίας, εἴτε σὲ ἀλληλογραφία καὶ ὀργανωτικὴ ἐργασία γιὰ τὴν προώθησιν τῶν ἰδεῶν του καὶ τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ καὶ κομμουνιστικοῦ κινήματος¹¹³. Γι' αὐτὸ ἡ μόνη ἐργασία, μὲ τὴν

«Ἦ, ἐὰν ἐθυσιάζον, ἕαν ἔθουν, καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς θεοὺς μας καὶ ὄχι ἄλλου τὰ συνήθη θύματα τῶν χριστιανῶν... Ποτὲ δὲν θὰ μᾶς ἤρχοντο τόσα κακά. Ἡ μᾶλλον αἱ συμφοραὶ θὰ εἶχον ἤδη τελειώσει».

«Ὅσοι πάλιν ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς εἶχον κάποιαν ὑπεύθυνον θέσιν, διαχειριζόμενοι τὰ οἰκονομικὰ ἢ τὴν κρατικὴν μηχανήν, ἐξεδήλωναν τὴν δυσἀρεσκείαν των ἐπὶ ἄλλης βάσεως. Διηρωτῶντο μήπως ὑπῆρχε κάποια συσχέτισις μεταξύ δύο φαινομένων ὡς αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ, μεταξύ τῆς καταπτώσεως τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς νίκης τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἐνὸς θὰ πρέπει νὰ προαλεσθῇ τὴν δύσιν τοῦ ἄλλου. Ἄλλοι πάλιν ἠτιῶντο τοὺς νέους νόμους τῆς εὐαγγελικῆς ἀνεξικακίας καὶ τῆς ἀνοχῆς τῶν ἐχθρῶν, διδάγματα βασικὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς ἐξασθενίσαντας τὴν μαχητικότητα τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν, τὸ πολεμικὸν μένος τοῦ στρατοῦ καὶ οὕτως ἐκαλλιεργεῖτο ἓνας ἐπικίνδυνος εἰρηνισμὸς καὶ ἡ ἀμυντικὴ ἀντίστασις καθίστατο ὀλονὲν καὶ περισσότερον ἀσθενής. Ἄλλοι πάλιν προχωροῦν ἀκόμη περισσότερον. Δὲν διστάζουν νὰ θεωροῦν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ὡς ἐθνικῶς ἀσύμφορον inimica rei publicae καὶ ὡς τελείως ἀσυμβίβαστον μὲ τὰ ὑψίστα συμφέροντα τοῦ ἐμπεριστάτου, δεχομένου ἀπὸ παντοῦ κτυπήματα ἔθους καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς πραγματικότητος καὶ ἐξελί-

ἣ ἡ συγγραφικὴ, ἡ ὁποία πραγματικὰ εἶναι πολὺ ἐκτεταμένη.

Ἡ προφητικὴ αὐτὴ αὐτοσυνειδησις συντελοῦσε, ὥστε νὰ φρονῆ, ὅτι ἐνῶ ὅλοι πρὸ αὐτοῦ εἶχαν περὶ τοῦ πολιτισμικοῦ («ποικοδομήματος» καὶ τῆς Θρησκείας ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις, αὐτὸς ἦταν ὁ ἐκλεκτὸς καὶ ἀλάθητος, ποῦ τρόπον τινὰ οἱ ἀπόψεις του ἐσπασαν τὸν κλοιὸ τῆς νομοτελείας τῆς — σύμφωνα πρὸς τὴ θεωρία του — διαμορφώσεως τῶν ἰδεῶν ἀπ' τὶς κοινωνικὰς σχέσεις καὶ ἔλυσαν, κατὰ τὴ διατύπωσίν του, «τὸ ἀίνιγμα τῆς Ἱστορίας»¹¹⁴.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

112. Αὐτόθι. Πρβλ. Fulton J. Sheen, The Church, Communism and Democracy, New York 1964, σ. 140. Νικολάου Π. Βασιλειάδη, Τὸ λυκόφως τοῦ Μαρξισμού, Β' ἐκδ. ἐπισημμένη καὶ βελτιωμένη, Ἀθῆναι, 1978, σ. 18 ἐξ.

113. Πρβλ. Νικολάϊ Ἰβανόφ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 118 ἐξ., 130 ἐξ., 168.

114. Karl Marx, Nationalökonomie und Philosophie: FS, σ. 235.

ξων τῶν ἐθνικῶν ζυμώσεων εἰς τὴν Εὐρώπην τότε, λόγῳ τῆς ἐμφανίσεως νέων φυλῶν ἐκ τοῦ βορρᾶ (Epist. 137,20).

Ὁ ἀναβρασμὸς αὐτὸς καὶ ἀγανάκτησις παρετηρεῖτο εἰς ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα. Ὁ ἱ. Αὐγουστίνος ἤκουε τὰς ἐκτοξευομένας κατηγορίας καὶ ἔβλεπε ἀπὸ παντοῦ τὸ ὀγκούμενον κύμα δυσφορίας. Δὲν διστάζει εἰς κηρύγματά του εἰς Ναοὺς μὲ τόλμην καὶ παρρησίαν ν' ἀναιρέσῃ τοὺς ἀστηρίκτους φόβους των, ἐνισχύων τοὺς φοβισμένους καὶ προκαλὼν τὸν θαυμασμὸν τοῦ ποιμνίου. Εἰς τὴν Ὀμιλίαν του 105 ὑπενθυμίζει τοὺς στίχους τῆς Αἰνιάδος, ὅπου ὁ Βιργίλιος θέτει εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Διὸς μίαν ὑπόσχεσιν περὶ τῆς ἀθανασίας καὶ τοῦ ἀπρώτου τῆς Ρώμης καὶ τῶν Ρωμαίων:

«Δὲν τοὺς θέτω ὅρια χρόνου οὐδὲ χώρου. Τοὺς ἔδωσα μίαν αὐτοκρατορίαν ἀτέρμονα» (I, 278).

«Ψεῦδος», ἀνακράζει ὁ Αὐγουστίνος, «ὅπως ψευδὴς εἶναι καὶ ὁ θεὸς ποὺ ἐπικαλεῖται ὁ ποιητὴς του. Ὅλαι αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς καὶ αἱ πλεον πανίσχυροι ἀκόμη, ἔχουν ἓνα τέλος. Μήπως λοιπὸν καὶ τώρα ἐπεσημάνθη τὸ τέλος τῆς αὐτοκρατορίας; Ἴσως ναί. Ἴσως καὶ ὄχι. Αὐτὸ μόνον ὁ Θεὸς τὸ γνωρίζει. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὑπάρχει μία πολιτεία ἀγία, πιστὴ, οὐρανία (ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ ζοῦν οἱ χριστιανοί), ὅπου οὐδεὶς ὑπάρχει φόβος διὰ τὰς ἀνθρωπίνους ἐπιδρομάς, τὴν ὁποῖαν μήτε ὁ χρόνος προσβάλλει, καὶ ὅπου, ἐνώπιον ἐνὸς κινδύνου ὅπως ὁ παρών, ἤμποροῦν ὅλοι νὰ καταφύγουν. Οὐδεὶς λοιπὸν ἄς μὴ καταληφθῇ ἀπὸ πανικὸν ἐκ τῶν ἐξηγησιμῶν ἐχθρῶν τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος οἱ ὅποιοι κάθε τόσον ἀναμασοῦν τὴν ἄδικον κατηγορίαν ὅτι δῆθεν ὁ Χριστὸς πταίει διὰ τὸ ὅτι ἐχάθη ἡ Ρώμη, ἡ ὁποία δῆθεν ἦτο ἄλλοτε εἰς πολὺ καλυτέραν θέσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν θεῶν. Ἄλλωστε ἄς μὴ λησμονῆται, ὅτι πόλεις αἱ ὁποῖαι κατήργησαν τὰς ἀρχαίας ἐθνικὰς θρησκείας, ὡς ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Κων/πολις, ἡ Καρθαγένη, μήπως παρ' ὄλον τοῦτο δὲν εὐρίσκονται εἰς πλήρη ἀνθησιν καὶ εὐτυχίαν; Ἐπὶ πλεόν, δὲν ἀληθεύει ὅτι ἡ κατάργησις τῶν εἰδώλων εἰς τὴν Ρώμην προητόμασε τὴν καταστροφὴν. Αὐτὸς ὁ Ἀλαρίχος, ἀρειανός, ἀλλὰ ἐχθρὸς συγχρόνως καὶ τῶν εἰδώλων, κατάρθωσε νὰ κατακημνίσῃ τὰ εἴδωλα. Ὡς διώκτης ἐπομένως τῆς εἰδωλολατρίας προηγήθη οὕτω τοῦ Χριστιανισμοῦ, χωρὶς ὅμως ὁ ἴδιος νὰ πάθῃ τίποτε. (Τὰ ἐπιχειρήματα του ὁ ἱ. Αὐγουστίνος τὰ ἀναπτύσσει λεπτομερέστερον εἰς τὰς 111 καὶ 138 Ἐπιστολάς του).

Ὁ Αὐγουστίνος ὡς ψυχολόγος καὶ ἀνατόμος τῶν κοινωνικῶν ἀναστατώσεων, ἀντελήφθη ὅτι παρ' ὄλην τὴν ψυχραιμίαν τους οἱ πιστοὶ ἦσαν καταταραχθέντες ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς συμφορὰς καὶ ἀπὸ τὴν συστηματικὴν σκυοφαντίαν. Ἐπρεπε κάποιος νὰ βάλῃ τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των. Ἐπεβάλετο κάποιος ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὰ ἐπιγεῖα συστήματα καθ' ἑαυτὰ, οὐδεμίαν σχέ-

σιν ἔχουν πρὸς τὴν στάσιν μας ἀπέναντι τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς σωτηρίας ποὺ προσφέρει ὁ Χριστὸς. Πλεῖστοι φίλοι του ἐπιμόνως τὸν ὠθοῦσαν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν συστηματικὴν αὐτὴν ἄδικον ἀντιθρησκευτικὴν ἐκστρατείαν τὴν ὁποῖαν ἤρχισαν οἱ ἐθνικοὶ (Epist. 136, γ). Καὶ μόνον τότε ἀπεφάσισε νὰ συγγράψῃ τὴν «Πολιτείαν τοῦ Θεοῦ», ἔργον ἐλπίδος, ἐσχατολογίας, ὅπου φαίνονται τὰ ὁρόσημα μεταξὺ τοῦ ἐπιγείου καὶ τοῦ αἰωνίου.

Τὸ κεντρικὸν θέμα τοῦ περιφήμου αὐτοῦ συγγράμματος εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐπιγείου καὶ τῆς οὐρανοῦ Βασιλείας.

Διὰ τοὺς πολλοὺς «πολιτεῖαν» εἶναι ἡ κοινωνιολογικὴ συγκέντρωσις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὅσον συνδέονται φυλετικῶς, γλωσσικῶς, ζοῦν ἐντὸς τῶν αὐτῶν τειχῶν καὶ θεωροῦν ξένους ὅλους ποὺ ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ στενὰ ἐθνικὰ σύνορά τους. Ἡ περιγραφομένη Πολιτεία τοῦ Αὐγουστίνου εἶναι τελείως διάφορος. Δὲν ἔχει περιορισμούς, σύνορα, τείχη. Εἶναι ἀνοικτὴ εἰς ὅλους, ἀδιακρίτως γλώσσης, κοινωνικῆς τάξεως καὶ ἐθνικῆς προελεύσεως. Ἄρκει ὅτι πιστεύουν εἰς τὸν αὐτὸν Θεὸν καὶ τρέφουν τὰς ἰδίας ἐλπίδας. Εἶναι ὑπήκοοι τῆς ἰδίας πνευματικῆς Βασιλείας, ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζουν τὸν ἴδιον ἀρχηγὸν Σωτῆρα καὶ Βασιλέα των.

«Τοῦτο τὸ ἀνθρώπινον γένος τὸ διαχωρίζομεν εἰς δύο κατηγορίας: εἰς τὴν ἀποτελουμένην ἀπὸ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ζοῦν σύμφωνα μὲ νόμους κατ' ἀνθρώπων, καὶ εἰς τὴν ἀποτελουμένην ἀπὸ ἐκείνων ποὺ ζοῦν κατὰ Θεόν. Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης ἀπὸ πλευρᾶς ὀντολογικῆς, κάμωμεν τὸν διαχωρισμὸν τῶν «δύο πολιτειῶν» (IX, I). Ἡ πνευματικὴ εἶναι ἡ Societas electorum, ὅπου εἰσέρχονται ψυχαι ἐλευθερωμέναι ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς χάριτος. Συγχρόνως εἶναι καὶ ἡ ὀδεύουσα Ἐκκλησία, στρατευομένη συνεχῶς, ἀγωνιζομένη κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς, ἀναμένουσα τὴν ἐπικράτησιν καὶ τὸν θρίαμβον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἄλλη εἶναι ἡ Societas improborum, ἡ ὁποία κάποτε ταυτίζεται μὲ τὸ ἐθνικὸν καθεστῶς, ἀφοῦ ἐπικρατεῖ τοσαύτη ἀδικία παρὰ τὰς φωτεινὰς ἀκτίνας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Ὁ Αὐγουστίνος (Civ. Dei livr. IV-VII) καταπολεμῶν τὸ γελοῖον τῆς πολυθείας ἀναφέρει πλῆθος θεοτήτων, περὶ τὰς 70, ποὺ ἐσχετίζοντο μὲ ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς: γέννησις, παιδεία, γάμος... ἀκόμη καὶ μὲ ἀσχολίας πολὺ κοινὰς καὶ γελοίας κάποτε. Οἱ θεοὶ παρουσιάζοντο ὡς προστάται καὶ ρυθμισταὶ τῆς τύχης τοῦ καθενός. Παρ' ὄλον ὅτι δὲν διεσώθησαν ἀπὸ τὴν ἐπιγραφολογίαν μαρτυρίαι αὐτῶν ἀναφέρονται τῶν Di Minutii. Κατὰ τὰ κείμενα, ἡ ὄλη ἀνθρωπίνη ζωὴ φαίνεται ὅτι ἦτο δούλη τῆς ἐπιρροῆς μιᾶς θεότητος καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἐλευθερία ἐδραμεῖτο ἀπὸ τὴν ὑποτιθεμένην ἀνάμιξιν τῆς εἰς τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις.

Ἄλλο κακὸν ἦτο ἡ πίστις εἰς τὰς κινήσεις τῶν ἀστρῶν, ἡ ἀστρολογία. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα τὰ ἀστρα ἐπίστευετο ὅτι ἐρρῦθμιζον τὰ πεπερωμένα τῆς ζωῆς.

Εἰς τὴν πολεμικὴν τοῦ ὁ Κέλσος ἀπορεῖ πῶς ὁ χριστιανικὸς κόσμος περιφρονοῦσε τέτοιες ἀποδεκτὲς καὶ ἀπὸ τοὺς πλέον μορφωμένους ἀκόμη προλήψεις, ἐδείκνυε ἀδιαφορίαν εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἀστέρων ποὺ ἦσαν μέντορες θεῶν πραγμάτων καὶ ἡ ἀρχὴ ὑπερφυσικῶν φαινομένων (Κατὰ Κέλσου V, 6 καὶ VIII, 66).

* * *

Ὁ Αὐγουστίνος, ἐθνικὸς ἔτι ὢν, εἶναι βέβαιον ὅτι ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀστρολογία. Ὅταν ἀκόμη ἦτο νέος ἐσυμβουλευέτο τὰ ὠροσκόπια. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἄλλωστε καὶ διότι ὑπῆρξε μεταξύ ἄλλων καὶ μαθηματικὸς ὑπὸ τὴν τρέχουσαν τότε ἔννοια, ὅπως ἔμολογεῖ ὁ ἴδιος (Confessiones IV, γ' 5). Ἀργότερον, ἀπειθὴς ὡς Λαμπάδιον, εἰς τόνον εὐθυμον καὶ εἰρωνικὸν πολλές φορές, παρουσιάζει τὰς ἀσυνεπείας καὶ τὰ γελοῖα φαινόμενα εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν ἀπὸ μίαν τέτοιαν ἀντίληψιν, ὅτι δῆθεν τὸ σύμπαν κυβερνᾶται ἀπὸ τοὺς ἀστερισμοὺς καὶ τὸ Fatum. Ἀναιρουμένης τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀποδεικτοῦ γεγονότος τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ μοῖρα κυβερνᾶ τυφλῶς τὴν ζωὴν, τότε κάθε ἔννοια προσωπικῆς εὐθύνης καταρρίπτεται καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς κατανατᾷ μία χίμαιρα. Διὰ τὴν κάνει τότε νὰ παρακινῆται ν' ἀποφεύγῃ τὸ κακόν, νὰ μὴ ἐγκληματῆ, νὰ θυσιάζεται, ν' ἀντιμετωπίζῃ τίς κακίαι, τίς συμφορές, τίς ἀρρώστειαι μὲ καρτερίαι, νὰ προτιμᾷ ν' ἀδικῆται παρὰ νὰ ἀδικῆ, ἀφοῦ εἶναι ἀνεύθυνος, ἀφοῦ ὑπερκόσμιαι δυνάμεις τῶν ἀστερισμῶν τὸν διευθύνουν καὶ τὸν ἐπηρεάζουν; (Epist. 246).

Συγχρόνως ὁ ἰ. Αὐγουστίνος καταπολεμεῖ κάθε παρεξηγημένην ἀντίληψιν περὶ μαγικῶν καὶ αὐτομάτων καρπῶν ἀπὸ τὴν προσφορᾶν προσευχῶν καὶ λατρευτικῶν θυσιῶν. Θέλει νὰ δεῖξῃ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐσωτερικῆς προσφορᾶς. Αὐτὴν ζητεῖ καὶ περιμένει ὁ Θεός. Ματαιοπονοῦν ὅσοι ἐθνικοὶ ἐλπίζον ἀκόμη ἀξιομισθίαν ἀπὸ θυσίαις ζώων, ὅπως τότε συνηθίζοντο:

«Ποῖος θὰ ἦτο τόσον ἀνόητος ὥστε νὰ νομίσῃ ὅτι ἡ προσφορὰ τῶν θυσιῶν τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν θὰ ἦτο χρήσιμος;... Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην ζώων ἢ ἄλλης τινὸς φθαρτῆς καὶ γηίνης προσφορᾶς, ἀλλὰ δικαιοσύνης τοῦ ἀνθρώπου. Ὅλη ἡ λατρεία ἢ προσφερομένη πρὸς τὸν Θεὸν ὠφελεῖ κυρίως αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον, καὶ ὄχι τὸν Θεόν. Οὐδεὶς θὰ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὅτι ἐξυπηρετεῖ τὴν πηγὴν ἐπειδὴ πίνει, ἢ ὅτι δῆθεν εὐεργετεῖ τὸ φῶς ἐπειδὴ ἀπλοῦστατα βλέπει.

Ἄς δοῦμε ὅμως πῶς συμβιβάζεται τὸ ἀσυμβίβαστον ὅπου ὁ Θεὸς ἀφ' ἑνὸς μὲν λέγει ὅτι δὲν θέλει θυσίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ φανερώνεται ὡς ἐπιθυμῶν μίαν θυσίαν. Ἀπλοῦστατα, ὁ Θεὸς δὲν θέλει θυσίαν ζώων πνικτῶν, ἀλλὰ μίαν μόνον θυσίαν περιμένει ἀπὸ ἡμᾶς: τὴν τῆς συντετριμμένης καρδιάς...

Ἐπάρχει μίαν ἀληθῆς θυσία εἰς κάθε ἀπασχόλησιν ἢ ἔργον ποὺ μᾶς ἐνώνει μὲ τὸν Θεὸν εἰς μίαν ἀγίαν κοινωνίαν, δηλ. εἰς κάθε ἔργον ποὺ φέρεται πρὸς αὐτὸ τὸ ὑποπτον ἀγαθὸν μὲ τὸ ὁποῖον ἡμποροῦμε νὰ γίνουμε πράγματι εὐτυχεῖς... Δι' αὐτὸ καὶ κάθε ἀγιασθεὶς ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφιε-

ρωθεὶς εἰς τὸν Θεόν, ὅταν ἀποθνήσκῃ διὰ τὸν κόσμον, διὰ νὰ ζῆσῃ κατὰ Θεόν, τότε ἀναδεικνύεται ὁ ἴδιος μία θυσία... Τὸ σῶμα μας ὁμοίως, ὅταν τὸ τηροῦμε ἀγνόν ὥστε νὰ μὴ παραδίδωνται τὰ μέλη μας εἰς τὴν ἁμαρτίαν διὰ νὰ καταστήσῃ ὄργανα τῆς ἀκαθαρσίας, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ χρησιμεύουν διὰ τὸν Θεὸν ὡς ὄργανα τῆς δικαιοσύνης, εἶναι πράγματι θυσία. Πρὸς τοῦτο ὁ Ἀπόστολος μᾶς προστάσσει λέγων: «Παρακαλῶ οὖν ἡμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἀγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν...» (Ρωμ. 12,1). Ἐὰν λοιπὸν τὸ σῶμα ποὺ εἶναι ὑποδεέστερον καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ψυχὴ εἶναι κυρία, ὅταν προσφέρεται εἰς τὸν Θεὸν δι' ὀρθὴν χρῆσιν, ἀποτελεῖ μίαν θυσίαν, πολὺ περισσότερον ἀκόμη ἢ ψυχὴ ὅταν αὐτὴ σχετίζεται μὲ τὸν Θεόν... Τοιαύτη εἶναι ἡ θυσία τῶν Χριστιανῶν «ὅλοι ὁμοῦ ἐν μόνον σῶμα ἐν Χριστῷ». Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ μυστήριον ἢ Ἐκκλησία τελεῖ εἰς τὴν Εὐχαριστίαν, τὸ μυστήριον τοῦ Θυσιαστηρίου. Ἐκεῖ δείχεται εἰς τὸν πιστὸν ὅτι αὐτὴ ἡ ἴδια ἢ Ἐκκλησία προσφέρεται εἰς τὸ ἀντικείμενον ποὺ προσφέρει εἰς τὸν Θεόν» (De civitate Dei X, 6-7).

Ὅτι μόνον ὁ Θεός, «ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ», εἶναι ἄξιος λατρείας καὶ προσκυνήσεως, ἀποτελεῖ τὸ προσφιλέστατον θέμα τοῦ ἰ. Αὐγουστίνου. Ἀκόμη καὶ στὴν Ἰουδαϊκὴν λατρείαν — παρατηρεῖ— διεφαίνεται, ὅτι αἱ θυσίαι καὶ αἱ τυπικαὶ διατάξεις ἀπέβλεπον ν' ἀνυψώσουν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ ὑλικά καὶ ἀνθρώπινα στὰ νοούμενα καὶ τελούμενα: τὸν Θεόν. Ὅλη ἡ κτίσις δακτυλοδεικτεῖ τὸν Πλάστην καὶ Ποιητὴν τοῦ παντός. Οὐδεὶς λοιπὸν ἀπὸ τὸν ἐπίγειον κόσμον, ὅσονδήποτε σπουδαῖος καὶ ἱκανὸς καὶ ἐὰν ἐμφανίζεται, δικαιούται νὰ σφετερισθῇ τὸ δικαίωμα τῆς λατρείας, αὐτολατρείας ἢ θεολατρείας, προνόμιον ἀποκλειστικὸν καὶ μόνον τοῦ ἐνὸς ἀληθινοῦ Θεοῦ:

«Κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ὁ δοθεὶς Νόμος περιεῖχε ὑποσχέσεις ἀγαθῶν ἐπιγείων. Ἀναμιβόλως διεκρίνοντο κατὰ τινὰ τρόπον καὶ πνευματικὰ ἀγαθὰ. Καὶ ἀκριβῶς πρὸς αὐτὰ μέρος τοῦ λαοῦ ἐστρέφετο, συναθροισόμενον διὰ ὁρατῶν τελετουργιῶν, ὅπου ἀπένευε λατρείαν. Ἀλλὰ ἐπρόκειτο μόνον περὶ μικροῦ ἀριθμοῦ πιστῶν, ὁ ὁποῖος κατάρθωνε μὲ νοημοσύνην νὰ ἐννοήσῃ τί ἐσήμαινον ὅλα αὐτὰ τὰ τελούμενα. Ἐν τούτοις ὅλαι αἱ προσευχαί, ὅλαι αἱ τελεταὶ τοῦ νόμου αὐτοῦ συμφωνοῦν σαφέστατα εἰς ἓνα κεφαλαιώδους σημασίας σημεῖον: εἰς τὸ κήρυγμα τῆς λατρείας τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ, ὄχι ἐνὸς Θεοῦ ἐρχομένου ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν θεῶν τῆς πολυθείας, ἀλλὰ τοῦ μοναδικοῦ Θεοῦ, τοῦ δημιουργήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅλας τὰς ψυχὰς καὶ ὅλα τὰ πνεύματα ποὺ ὑπάρχουν ἐκτὸς αὐτοῦ. Διότι Αὐτὸς εἶναι ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας. Ὅλα τὰ ἔντα αὐτὰ εἶναι δημιουργήματα, καὶ διὰ νὰ μὴ τὸν ὑποκαταστήσουν, διὰ νὰ μὴ φθίνουν, ἔχουν συνεχῶς ἀνάγκην ἀναφορᾶς Ἐκεῖνου, ὅστις τὰ ἐδημιούργησεν». (De civitate Dei, liber X, Caput 15).

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σηλυβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

«ΙΝΑ ΜΗ ΜΩΜΗΘΗ, Η ΔΙΑΚΟΝΙΑ,»*

(Β' Κορ. στ' 4)

Ἐκθεσις Πεπραγμένων τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»

(Ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1980 ἕως Αὐγούστου 1983).

ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Ἀναστασίου

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Εποικοδομητικά

Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἐντάσσονται βιβλία ἀναφερόμενα εἰς τὴν ὀρθόδοξον πνευματικότητα, βίους ἁγίων, θέματα κοινωνικοῦ προβληματισμοῦ. Εἰδικώτερον εἰς τὴν σειρὰν «Λογικὴ Λατρεία» συγκεντρώνονται «κείμενα θεολογικοῦ - λειτουργικοῦ στοχασμοῦ, ποὺ συμβάλλουν σὲ μιὰ ἐνσυνείδητη συμμετοχὴ στὴ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, σὲ μιὰ οὐσιαστικότερη οἰκείωση τοῦ Λόγου».

Εἰς τὴν σειρὰν αὐτὴν ἐξεδόθησαν:

1. Πρὸς ὕψος νοητόν, τοῦ ἀρχιμ. Εἰσεβίου Βίττη, εἰς 2.200 ἀντίτυπα. Τὸ ἔργον ἀπετέλεσε καὶ μίαν πρώτην συμβολὴν εἰς ἓν ἐρύτερον σχέδιον προσφορᾶς βασικῶν φιλοκαλικῶν κειμένων εἰς νεοελληνικὴν μετάφρασιν. Ὁ πρόλογος καταλήγει:

«Ξαναβρίσκοντας τὸ νόημα καὶ τὴ δυνατότητα τῆς προσευχῆς, ἀνακαλύπτουμε τὸ νόημα τῆς υπέρβειας μας καὶ τοῦ κόσμου τοποθετούμεθα σὲ ἁρμονία μὲ τὸν ἑαυτό μας, μὲ τοὺς ἄλλους, μὲ τὸ σύμπαν. Τὸ χάος μέσα μας καὶ γύρω μας ξαναγίνεται μὲ τὴν παρουσία τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ «κόσμος»».

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐπανεξεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1983, εἰς 3.200 ἀντίτυπα.

2. Ἀδαμαῖος Θρήνος, τοῦ ἀρχιμ. Συμεὼν Κούτσα, εἰς 2.200 ἀντίτυπα.

«Σὲ μιὰ πασχαλινὴ καὶ ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ τοῦ τέλους ποὺ ἔγγιζει, κάτω ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ μορφή τοῦ Ἀδαμαίου Θρήνου, πάλλι τὸ ἀναστάσιμο θόρυβο τῆς ἐλπίδος, ποὺ γεμάτο χαρμολύπη καὶ πίστη ξαναφέρει τὸν ἄνθρωπο στὴν πηγὴ τῆς ἀγάπης, τῆς ζωῆς. Εἶναι μιὰ συνταρακτικὴ ἐξομολόγηση, μιὰ λυτρωτικὴ ἀνάγνωση, ποὺ ὀδηγεῖ τελικὰ σὲ υπέρβαση τῆς ἀνθρώπινης τραγωδίας, μὲ τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ἐλευθερὴ ἐναπόθεση τῆς υπέρβειας — λει-

τουργικὴ προσφορὰ — στὸν μεγάλο Ἀγαπημένο, τὸν δωρητὴ τῆς ἐλευθερίας».

3. Λόγοι εἰς τὴν προσευχὴν, Γρηγορίου Νύσσης. Μετάφρασις καὶ σχόλια ὑπὸ ἀρχιμ. Παγκρατίου Μπούσαλη, εἰς 2.200 ἀντίτυπα.
4. Ποιμαντικὴ τῆς μετανοίας, ὑπὸ ἀρχιμ. Χριστοφόρου Σταυροπούλου, εἰς 2.200 ἀντίτυπα.
5. Ὁ ἅγιος Σπυρίδων ὁ θαυματουργός, τοῦ Χρυσοστόμου Νεαμονιτάκη, εἰς 6.000 ἀντίτυπα.
6. Οἱ Χίλιαστὲς μᾶς γράφουν, τοῦ πρωτοπρ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, εἰς 2.200 ἀντίτυπα.

Ἀνετυπώθησαν:

7. Ἡ προσευχὴ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Π. Εἰδοκίμοφ, εἰς 3.200 ἀντίτυπα (β' ἐκδ.).
8. Ἐκατομύρια ρῆσοι πιστεύουν στὸ Θεό, τοῦ Ch. Dahm, εἰς 3.000 ἀντίτυπα (β' ἐκδ.).
9. Ἐφῶδιον Ὁρθοδοξίας, τοῦ πρωτοπρ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, εἰς 2.200 ἀντίτυπα (β' ἐκδ.).
10. Ὁ λευκὸς θάνατος, τοῦ Σεβ. Μητροπ. Ζακύνθου Παντελεήμονος Μπεζενίτη, εἰς 5.000 ἀντίτυπα (γ' ἐκδ.).

Ἐπιστημονικά

Ἐκυκλοφόρησαν δύο τεύχη τῆς εἰδικῆς σειρᾶς «Γιὰ τὴν προστασία τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων», ἡ ὁποία ἐκδίδεται εἰς τὰ πλαίσια τοῦ προγράμματος διασώσεως καὶ καταγραφῆς τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων τῆς θρησκευτικῆς μας κληρονομίας. Ὅπως ἀναφέρομεν εἰς τὸν πρόλογον τοῦ τεύχους:

«Στόχος τῆς εἶναι νὰ ἐνημερώσει υπεύθυνα κάθε ενδιαφερόμενο γιὰ τὶς ἐπὶ μέρους ἐκφράσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης μὲ κείμενα σαφῆ, σύντομα καὶ ὅσο γίνεται πλήρη μὲ εἰκονογράφηση πλοῦσια καὶ ἀντιπροσωπευτικὴ μὲ γενικὴ παρουσίαση ἀντάξια τῆς καλλιτεχνικῆς ποιότητος τῶν προβαλλομένων θησαυρῶν. Κάθε τεύχος τῆς ἐπιδιώκει νὰ προσφέρει: α) Ἐνα βασικό, σφαιρικό κατατοπισμὸ στὰ διάφορα εἶδη ἔργων καὶ στὶς παραλλαγές τους στὸ χρόνο καὶ στὸ χῶρο, μὴν ἀφετηριακὴ μύηση στὸν πλοῦτο τῶν μορφῶν τους. β) Στοιχειώδη καθοδήγηση γιὰ τὴν ὀρθὴ συντήρηση καὶ φύλαξή

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 440 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

τους. γ) *Κριτήρια και πρότυπα για άντάξια συνέχισή τους στη σύγχρονη δημιουργία.*

Ἡ κινητοποίηση για τὴν κατανόηση τῆς σημασίας καὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων, γὰρ τὴν προστασία καὶ τὴν διάσωσή τους δὲν ἀφορᾷ μόνον ὑπευθύνους καὶ φιλοτέχνους. Πρέπει νὰ γίνει καθολικὴ. Ἐπιβλητικὰ ἢ λιτὰ ἐκφράζουν μυστικὲς συγκινήσεις τοῦ Γένους, ἀποκαλύπτουν τὴν εὐαισθησία καὶ διακριτικὴ σοφία του. Ἐλπίζουμε ὅτι ἡ νέα αὐτὴ σειρά θὰ συμβάλλει στὴν ἀνάπτυξη τοῦ γενικοῦ αἰσθήματος ἐδθόνης».

1. Ἐκκλησιαστικά Ἀργυρᾶ, τῆς Γ. Οἰκονομάκου-Παπαδοπούλου, τεῦχος Α', εἰς 10.000 ἀντίτυπα.
2. Ἐκκλησιαστικά Ξυλόγλυπτα, τοῦ Κίτσου Μακρῆ, τεῦχος Β', εἰς 5.000 ἀντίτυπα.

Εἰς τὴν προσπάθειαν διὰ τὴν καταγραφὴν καὶ προστασίαν τῆς κειμηλιακῆς περιουσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἔγινε κατὰ τὰ ἔτη 1980-81 (βλ. «Εἰς ἔργον Διακονίας» 1982, σελ. 42-44) ἔχουν συνταχθῆ συνολικῶς περὶ τὰ 10.000 «δελεῖα καταγραφῆς Ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων». Ὡσαύτως ἔχει συμπληρωθῆ ἡ προετοιμασία διὰ τὴν ἔκδοσιν τούτων εἰς 10 τόμους. Αὕτη ἀναβάλλεται μέχρις ἐξασφάλισεως τῆς σχετικῆς σημαντικῆς δαπάνης.

3. Ἑβραϊκὴ Ἀρχαιολογία, Βασιλείου Βέλλα (ἐπιμέλεια: Μητροπολίτου Κίτρους Βαρνάβα Τζωρτζάτου), εἰς 2.000 ἀντίτυπα.
4. Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία περὶ Κοινωνικῶν Λειτουργῶν, τοῦ Ἰωάννου Παπαγεωργίου, εἰς 1.000 ἀντίτυπα.

Παιδικὰ

1. Ἡ σειρά «Παιδικοὶ Ὅριζοντες» κατὰ τὸ ἐν λόγω χρονικὸν διάστημα συνεπληρώθη μετὰ τὰ ἑξῆς πέντε βιβλία:

1. Ἡ Καρδερίνα, τῆς Μαρίας Γουμενοπούλου, εἰς 2.500 ἀντίτυπα.
 2. Μετὰ τὴν ἀλυσίδες τῆς ἐλευθερίας, τῆς Ζωῆς Κανάβα, εἰς 3.000 ἀντίτυπα.
 3. Τὸ τσοπανόπουλο τῆς Δημητσάνας, τοῦ Ζησίμου Βιρβίλη, εἰς 2.500 ἀντίτυπα.
 4. Ἡ Μαργαρίτα, τὸ μπλὲ καὶ τὸ ἄσπρο, τῆς Κασσιανῆς Πανουτσοπούλου, εἰς 3.200 ἀντίτυπα.
 5. Ζητεῖται μικρός, τῆς Λότης Πέτροβιτς-Ἀνδρουτσοπούλου, εἰς 3.200 ἀντίτυπα.
- Ἄνευτῶθησαν ἕκ τῆς αὐτῆς σειρᾶς:
6. Τὸ χρυσὸ σφυράκι, τῆς Σαρλόττε Βέρνερ, εἰς 2.500 ἀντίτυπα (δ' ἔκδ.).
 7. Τὸ τέλος ἑνὸς θρόλου, τῆς Ἀγγελικῆς Νικολοπούλου, εἰς 3.200 ἀντίτυπα (γ' ἔκδ.).
 8. Ὁ Ἄντρειωμένος, τοῦ Νίκου Ἀρβανίτη, εἰς 2.500 ἀντίτυπα (β' ἔκδ.).

9. Ἡ μακρινὴ πατρίδα (ἢ Ἐνα ἑλληνοαμερικανόπουλο στὴν Ἑλλάδα), τοῦ Βασ. Οἰκονομίδη, εἰς 2.500 ἀντίτυπα (β' ἔκδ.).
10. Τὸ Αἰγαῖο στὶς φλόγες, τοῦ Νίκου Ἀρβανίτη, εἰς 3.200 ἀντίτυπα (β' ἔκδ.).
11. Τὸ δακτυλίδι τοῦ αὐτοκράτορα, τῆς Γαλάτειας Σουρέλη, εἰς 3.200 ἀντίτυπα (β' ἔκδ.).

Ἐπίσης ἀνευτῶθησαν τὰ βιβλία τῶν παιδικῶν σειρῶν «Ἡ Ἁγία Γραφή γιὰ σὰς παιδάκια», καὶ «Ἱστορίες τῆς ἀγῆς»:

12. Ὁ πύργος τῆς Βαβέλ, τῆς Μαρίας Σπουροπούλου, εἰς 7.500 ἀντίτυπα (β' ἔκδ.).
13. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου, τῆς αὐτῆς, εἰς 7.500 ἀντίτυπα (γ' ἔκδ.).
14. Ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε, τῆς αὐτῆς, εἰς 7.500 ἀντίτυπα (γ' ἔκδ.).
15. Ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ, τῆς αὐτῆς, εἰς 10.000 ἀντίτυπα (γ' ἔκδ.).
16. Τὰ παιδικὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ, τῆς αὐτῆς, εἰς 10.000 ἀντίτυπα (γ' ἔκδ.).
17. Ἡ ποδιὰ μετὰ τὴν ἀρκουδίτσα, τῆς Μαρίας Γουμενοπούλου, εἰς 5.000 ἀντίτυπα (β' ἔκδ.).
18. Ἡ Χαϊδούλα, τῆς αὐτῆς, εἰς 5.000 ἀντίτυπα (β' ἔκδ.).

Ἡμερολόγια

1. Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἐπιμέλεια συντάξεως ὑπὸ ἀρχιμ. Ἱεροθέου Γαρυφάλου), διὰ τὰ ἔτη 1981, 1982, 1983, ἀνὰ 20.000 ἀντίτυπα ἑτησίως.
2. Ἡμεροδείκτης τοίχου, διὰ τὸ ἔτος: 1981, εἰς 129.000 ἀντίτυπα· 1982, εἰς 129.000 ἀντίτυπα καὶ 1983, εἰς 127.000 ἀντίτυπα.
3. Ἐπιτραπέζιος ἡμεροδείκτης, διὰ τὸ ἔτος 1981, εἰς 2.000 ἀντίτυπα· καὶ διὰ τὰ ἔτη 1982, 1983, ἀνὰ 2.500 ἀντίτυπα ἑτησίως.
4. Ἡμερολόγιον τῶν Ναυτιλομένων, διὰ τὸ ἔτος 1981, εἰς 5.000 ἀντίτυπα· 1982, εἰς 10.000 ἀντίτυπα· καὶ 1983, εἰς 10.500 ἀντίτυπα.
5. Καλλιτεχνικὸν Βυζαντινὸν Ἡμερολόγιον. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1981 ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὰ Βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Καστοριᾶς, καὶ ἐκυκλοφορήθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν εἰς 2.800 ἀντίτυπα, καὶ εἰς τὴν ἀγγλικὴν εἰς 1.200 ἀντίτυπα.

Θέμα τοῦ ἡμερολογίου τοῦ ἔτους 1982 ἦσαν τὰ Βυζαντινὰ μνημεῖα τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου. Ἐκυκλοφορήθη εἰς 3.000 ἀντίτυπα (εἰς τὴν ἑλληνικὴν) καὶ εἰς 1.000 ἀντίτυπα (εἰς τὴν ἀγγλικὴν).

Τέλος, τὸ ἡμερολόγιον τοῦ 1983, τιμητικῶς ἀνεφέρθη εἰς τὴν νέαν ἔκδοσιν τοῦ Ἱεροῦ καὶ Ἁγίου Ἐὐαγγελίου τῆς Α.Δ., καὶ ἐξεδόθη εἰς 2.700 ἀντίτυπα.

Ἐκδόσεις διὰ τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα

Τὸ 1983 ἡ Α.Δ. ἐξέδωσε νέα Κατηχητικὰ Βοηθήματα περισσότερον προσηρμοσμένα εἰς τὰ δεδομένα τῆς δεκαετίας τοῦ 1980, τὰ ὁποῖα συνε-

τάγησαν υπό Ειδικής Έπιτροπής τής 'Ι. Αρχιεπισκοπής 'Αθηνών:

Κατωτέρου: 'Ο Θεός είναι Πατέρας, εις 4.500 αντίτυπα.

Μέσου: Μὲ ὁδηγὸ τὴν 'Αλήθεια, εις 2.000 αντίτυπα.

'Ανωτέρου: Ζωὴ μέσα στὸν κόσμον, εις 1.500 αντίτυπα.

'Ανετυπώθησαν ἐπίσης τὰ Κατηχητικὰ Βοηθήματα:

Κατωτέρου: Βόσκε τὰ ἀρνία μου, εις 2.250 αντίτυπα.

'Αφετε τὰ παιδιά, εις 2.500 αντίτυπα.

Μέσου: Θεία Μηνύματα, εις 1.000 αντίτυπα.

Πίστις καὶ ζωὴ, εις 1.000 αντίτυπα.

'Η ὑπὸ τῆς Α.Δ. γενομένη μετάφρασις τοῦ κατηχητικοῦ βοηθήματος «Ζῆ Κύριος» (Dieu est vivant) ἐνεκρίθη ('Ιούλ. 1983) ὑπὸ τῶν ὑπευθύνων τῆς πρωτοτύπου γαλλικῆς ἐκδόσεως καὶ ἤρχισεν ἐκτυπούμενη.

Διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν εἰς ἔντυπον βοηθητικὸν ὕλικὸν τῶν τριῶν κύκλων τῶν Κατηχητικῶν Σχολειῶν, ἐξεδόθησαν:

1. Σημειωματάρια: (διὰ τὸ 1981) εἰς 160.000 αντίτυπα· (1982) εἰς 200.000 αντίτυπα καὶ (1983) εἰς 100.000 αντίτυπα. Συνολικῶς 460.000 αντίτυπα.

2. Μεγάλαι πινακίδες διὰ τοιχοκόλλησιν (ἀφίσσαι), ἐν συνόλῳ 5.000 αντίτυπα.

3. Εἰδικὰ ἐνθύμια:

διὰ τὸ Κατώτερον: (1980-81): Εἰκὼν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, εἰς 180.000 αντίτυπα· (1981-82) Εἰκὼν Παντοκράτορος, εἰς 150.000 αντίτυπα· (1982-83) Δίπτυχον μὲ εἰκόνα τῆς 'Αναστάσεως τοῦ Κυρίου, εἰς 140.000 αντίτυπα.

Διὰ τὸ Μέσον: (1980-81) διετέθησαν 40.000 αντίτυπα τῆς μνημονευθείσης ἐκδόσεως τῆς Θ. Λειτουργίας τοῦ 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· (1981-82) Προσευχὴς γιὰ κάθε μέρα, εἰς 50.000 αντίτυπα· (1982-83) Οἱ παραβολὴς τοῦ Κυρίου, εἰς 59.000 αντίτυπα.

Διὰ τὸ Ἀνώτερον: (1980-81) Ψαλτήριον τσέπης εἰς 13.000 αντίτυπα· (1981-82) διετέθησαν 11.000 αντίτυπα τῆς ἐκδόσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης (κείμενον)· (1982-83) 'Η διδασκαλία τῶν πατέρων γιὰ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη, εἰς 12.000 αντίτυπα.

4. Δελτία ἐγγραφῆς, παρουσιῶν κ.λπ.: (1981) εἰς 61.000 αντίτυπα· (1982) εἰς 62.500 αντίτυπα· (1983) εἰς 32.000 αντίτυπα. Συνολικῶς 155.500 αντίτυπα.

5. Κατεσκευάσθησαν σήματα κατηχητικοῦ σχολείου (1981) 80.000 τεμάχια καὶ (1982) 65.000 τεμάχια.

6. 'Επ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 1600 χρόνων τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (381), ἐκυκλοφόρησε τετράχρωμον τετρασέλιδον ἔντυπον μὲ τὸ «Σύμβολον τῆς Πίστεως», εἰς 220.000 αντίτυπα, τὸ ὁποῖον διενεμήθη δωρεάν εἰς τὰς 'Ιεράς Μητροπόλεις τῆς 'Ελλάδος.

'Εκδόσεις διὰ τὴν 'Εξωτερικὴν 'Ιεραποστολήν

α) 'Η προσπάθεια τῆς Α.Δ. διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος εἰς τὰς χώρας τῆς 'Αφρικῆς καὶ τῆς 'Ασίας τροφοδοτεῖται μὲ διαφόρους

ἐκδόσεις εἰς τὰς διαλέκτους αὐτῶν τῶν χωρῶν. Οὕτως ἐκυκλοφορήθησαν:

Παιδικαὶ ἐκδόσεις:

1. La tour de Babel, εἰς 3.000 αντίτυπα.

2. La creation du Monde, εἰς 3.000 αντίτυπα.

3. Τὰ παιδικὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ (εἰς τὴν κορεατικὴν), εἰς 1.500 αντίτυπα.

4. 'Ο πύργος τῆς Βαβέλ (εἰς τὴν κορεατικὴν), εἰς 1.500 αντίτυπα.

Λειτουργικαὶ καὶ λοιπαὶ ἐκδόσεις:

5. Τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως (εἰς τὴν γλώσσαν Φάντι τῆς Δυτ. 'Αφρικῆς μὲ φωτοτυπικὴν ἀνατύπωσιν), εἰς 200 αντίτυπα.

6. Θεία Λειτουργία τοῦ 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (εἰς τὴν Φάντι μὲ φωτοτυπικὴν ἀνατύπωσιν), εἰς 25 αντίτυπα.

7. Κατήχησις (εἰς τὴν Φάντι καὶ μὲ φωτοτυπικὴν ἀνατύπωσιν), εἰς 25 αντίτυπα.

8. Λειτουργία Προηγιασμένων — Μέγα 'Απόδειπνον — 'Ακάθιστος Ὕμνος (εἰς τὴν κορεατικὴν), εἰς 3.000 αντίτυπα. Τοῦτο ἐξετυπώθη εἰς Σεούλ συνεργασίᾳ ἰ. Ναοῦ 'Αγίου Νικολάου Σεούλ καὶ Α.Δ.

9. 'Ημερολόγιον τσέπης (εἰς τὴν γαλλικὴν), τῶν ἐτῶν 1981, 1982, 1983 εἰς 10.000 ἐτησίως, συνολικῶς 30.000 αντίτυπα.

10. 'Ημερολόγιον τοίχου (εἰς τὴν ἀγγλικὴν) τοῦ ἔτους 1983, εἰς 500 αντίτυπα.

11. Προσευχὴς γιὰ κάθε μέρα (εἰς τὴν γλώσσαν Χάγια), σὲ συνεργασίᾳ μὲ τὸ 'Ιεραποστολικὸν Κέντρον «Πορευθέντες», εἰς 3.000 αντίτυπα.

12. Βιβλικὴς προῦποθέσεις τῆς 'Ιεραποστολῆς, τοῦ Γεωργίου Πατρώνου, εἰς 2.000 αντίτυπα.

β) Τὸ ἔτος 1983 ἦτο ἡ 16ῃ φορὰ κατὰ τὴν ὁποία διοργανώθη καὶ ἐπραγματοποιήθη ἡ «'Εβδομάς 'Εξωτερικῆς 'Ιεραποστολῆς», μὲ σκοπὸν τὸσον τὴν ἀναζωπύρωσιν τοῦ ἱεραποστολικοῦ χρέους τῶν πιστῶν τῆς 'Εκκλησίας, ὅσον καὶ τὴν πληροφόρησιν των ἐπὶ τοῦ συντελουμένου ἔργου. Κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη τὸ Γραφεῖον 'Εξωτερικῆς 'Ιεραποστολῆς ἐξέδωσε καὶ προώθησεν εἰς τὰς 'Ι. Μητροπόλεις τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος τὸ ἐξῆς ἔντυπον ὕλικόν:

13. Πινακίδας πρὸς τοιχοκόλλησιν (ἀφίσσαι), ἀνὰ 22.500 αντίτυπα ἐτησίως, σύνολον 67.500 αντίτυπα.

14. «Φάκελλος δραχμῆς» διὰ τὰς προσφοράς τῶν μαθητῶν: (1981) εἰς 500.000 αντίτυπα, (1982) εἰς 530.000 αντίτυπα, (1983) εἰς 550.000 αντίτυπα.

15. 'Ενθύμια διὰ τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα:

(Κατώτερον, Μέσον, Ἀνώτερον): (1981) Σελιδοδείκτης, εἰς 600.000 αντίτυπα· (1982) Τετράχρωμον ἐνημερωτικὸν δίπτυχον, εἰς 600.000 αντίτυπα. Διὰ δὲ τὸ Ἀνώτερον ἐξεδόθη ἐπὶ πλέον καὶ τὸ φυλλάδιον «'Ιεραποστολὴ ἀπὸ τὴν ἔξορῖα», εἰς 60.000 αντίτυπα. (1983) Σελιδοδείκτης, εἰς

600.000 αντίτυπα, και διά τὸ Ἀνώτερον τὸ φυλλάδιον «Ὁ Χρυσόστομος καλεῖ γιὰ Ἱεραποστολή», εἰς 60.000 αντίτυπα.

16. Κατηχητικά Μαθήματα περὶ Ἱεραποστολῆς:

Κατωτέρου: (1981) Ἅγιος Γερμανὸς τῆς Ἀλάσκας, (1982) Ὁσῖος Νίκων ὁ Μετανοεῖτε, (1983) Ἐνας μοναχὸς Ἱεραπόστολος, συνολικῶς 22.600 αντίτυπα.

Μέσου: (1981) Ἱεραποστολή: ὀφειλὴ χριστιανοῦ, (1982) Ἄγιογραφικὸ νόημα τῆς Ἱεραποστολῆς, (1983) Θέσεις ἱεραποστολικῆς μαρτυρίας στὸν Ἄπ. Παῦλο, ἀνὰ 2.400 αντίτυπα ἑτησίως.

Ἀνωτέρου: (1981) Τὸ πρόβλημα τῆς προσαρμογῆς στὴν πράξη καὶ στὴ θεωρία τῆς Ἱεραποστολῆς, εἰς 1.400 αντίτυπα, καὶ (διὰ τὰ ἔτη 1982, 1983) Ἡ συνήθεια ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἔμπόδια τῆς Ἱεραποστολῆς, ἀνὰ 1.300 αντίτυπα ἑτησίως.

Εἰδικὰ κηρύγματα περὶ Ἱεραποστολῆς:

17. Διὰ Γυμνάσια καὶ Λύκεια: (1981) Ἱεραποστολή: ἕνα χωρὶς τέλος ἀγκάλιασμα τοῦ ἀνθρώπου, (1982) Ἱεραποστολή: πρόσκληση ἐπανεύρεσης τῆς ταυτότητος τοῦ ἀνθρώπου, (1983) Ἱεραποστολή: τὸ τέλος τοῦ μονοδρόμου, ἀνὰ 2.500 αντίτυπα ἑτησίως.

18. Διὰ τοὺς ἱ. Ναοὺς: 1981, 1982, 1983, εἰς 8.000 αντίτυπα ἑτησίως.

19. Διαφημιστικὸν διὰ τὸ περιοδικὸν «Πάντα τὰ ἔθνη» εἰς 115.000 αντίτυπα.

Εἰκόνες, κάρται, διάφορα

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑπὸ τῆς Α.Δ. ἐξεδόθησαν καὶ τὰ ἑξῆς:

1. Χριστογεννιάτικαι κάρται (μὲ 3 διαφορετικὰ θέματα ἐκ τοῦ Παιδικοῦ Διαγωνισμοῦ : «Τὰ Χριστοῦγεννα καὶ τὸ παιδί σήμερα» τῆς Α.Δ.) εἰς 6.000 αντίτυπα.
2. Εἰκόνες ἐκ τοῦ Βυζαντινοῦ Ἡμερολογίου, εἰς 13.000 αντίτυπα.
3. Ἱερά ἀντιμήνια διὰ τὰ ἐγκαίνια τῶν ἱ. ναῶν, εἰς 1.850 αντίτυπα.
4. Κανονισμὸς 5, εἰς 100 αντίτυπα.
5. Κανονισμὸς 8, εἰς 1.000 αντίτυπα.
6. Τιμοκατάλογος βιβλίων τῆς Α.Δ., εἰς 28.000 αντίτυπα.
7. Διαφημιστικὰ φυλλάδια διὰ τὴν σειρὰν τῆς Πατρολογίας, εἰς 10.000 αντίτυπα.
8. Διαφημιστικὰ φυλλάδια τῆς σειρᾶς «Παιδικοὶ Ὁρίζοντες», εἰς 5.000 αντίτυπα.
9. Διαφημιστικὸν φυλλάδιον (45 χρόνια προσφορᾶς τῆς Α.Δ.), εἰς 10.000 αντίτυπα.
10. Βεβαιώσεις ἀποφοίτων Φροντιστηρίου Κατηχητῶν, εἰς 2.000 αντίτυπα.
11. Μισθοδοτικαὶ καταστάσεις ἐφημερίων, εἰς 100.000 αντίτυπα.
12. Ἐκθέσεις ὑπαλλήλων, εἰς 4.000 αντίτυπα.
13. Μπλόκ γραμματίων εἰσπράξεως, μπλόκ ἐνταλμάτων, προγράμματα, προσκλήσεις κ.λπ.

14. Ἐδλαβεῖς μῆμαι, μοναχῆς Παυλίνης, εἰς 3.000 αντίτυπα.

15. Ἐγκύκλιος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, εἰς 1.000 αντίτυπα.

18. Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Μύρου, εἰς 3.000 αντίτυπα.

17. Πινακίδες πρὸς τοιχοκόλλησιν (ἀφίσσαι) διὰ τὰς Κατακόμβας τῆς Μήλου, εἰς 10.000 αντίτυπα.

2. ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΟΝΑΣ

α) Κατὰ τὸ ὑπὸ ἀνασκόπησην διάστημα συνεχίσθη ἡ λειτουργία τοῦ παλαιοῦ Τυπογραφείου. Τοῦτο εἶναι ἐξοπλισμένον μὲ: 3 ἐπίπεδα πιεστήρια, 1 ὄψοφσετ, 2 μηχανὰς λινοτυπίας, 1 συγκρότημα μονοτυπίας καὶ πλήρες στοιχειοθετεῖον, 2 διπλωτικὰς μηχανὰς, 2 κοπτικὰς, 1 ραπτικὴν σύρματος, 1 ραπτικὴν κλωστής, 1 σφυριστικὴν, 1 περφορέ, 1 χρυσοτυπικὴν μηχανήν, 1 φωτομεταφορεῖον, 2 ρετουσέρας, 1 φοριαρμόν.

Εἰς τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ 1983 ἐγκατεστάθησαν εἰς αὐτό, 1 ραπτικὴ μηχανή, ἀξίας 1.135.285 δρχ., 1 φωτογραφικὸν μηχανήμα μὲ τὰς ἀπαραιτήτους βοηθητικὰς ἐγκαταστάσεις, διὰ τὰς ὁποίας ἐδαπανήθη τὸ ποσὸν τῶν 695.000 δρχ., 2 φοριαρμοί, ἀξίας 45.000 δρχ., καὶ 1 καλυμματικὴ μηχανή, ἀξίας 2.792.000 δρχ.

Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα τὸ Τυπογραφεῖον ἐξετύπωσε: α) τὰ ἀναφερθέντα ἀνωτέρω περιοδικὰ, ἐφημερίδα, βιβλία καὶ διάφορα ἔντυπα (βλ. ἐκδοτικὴ δραστηριότης), καὶ β) τὰ περιοδικὰ: «Ἐκκλησία», εἰς 11.500 αντίτυπα ἀνὰ 150ήμερον, «Ἐφημέριος», εἰς 11.500 αντίτυπα ἀνὰ 150ήμερον, «Θεολογία», εἰς 1.200 αντίτυπα ἀνὰ τρίμηνον, τὴν «Ἐπετηρίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν», εἰς 1.000 αντίτυπα ἑτησίως· τὸ φυλλάδιον τῆς Δ.Ι.Σ. «Πρὸς τὸν λαόν», εἰς 650.000 αντίτυπα. Τὰ περιοδικὰ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων: «Ἐλευθερώτρια» Ἱ. Μ. Ἀττικῆς, εἰς 5.000 αντίτυπα μηνιαίως· «Ἐπιστασία» Ἱ. Μ. Κίτρους, εἰς 7.000 αντίτυπα μηνιαίως· «Ἄλιεὺς» Ἱ. Μ. Μαντινείας καὶ Κυνουρίας, εἰς 10.000 αντίτυπα ἀνὰ δίμηνον· «Γνωριμία» Ἱ. Μ. Ἀλεξανδρουπόλεως, εἰς 2.000 αντίτυπα ἀνὰ δίμηνον· «Μεταμόρφωσις» Ἱ. Μ. Σάμου καὶ Ἱκαρίας, εἰς 5.000 αντίτυπα μηνιαίως. Τὸ περιοδικὸν «Ὀλυμπιάς» τῆς ΑΣΑΝ, εἰς 1.100 αντίτυπα μηνιαίως· τὴν ἐφημερίδα «Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγὼν», εἰς 5.000 αντίτυπα μηνιαίως. Ἐπίσης ἐξετύπωσεν Ἀκολουθίας, βιβλία, ἡμερολόγια τσέπης διαφόρων Ἱ. Μητροπόλεων, καθὼς καὶ ἐπιστολόχαρτα, φακέλλους, ἔντυπα ἀποδείξεων, προσκλήσεις, καταστάσεις κ.λπ. τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ὄργανισμῶν: Α.Δ., ΔΙΣ, ΟΔΕΠ, TAKE.

Σχετικῶς μὲ τὰ προβλήματα λειτουργικότητος καὶ ἀποδοτικότητος τοῦ Τυπογραφείου ἐσημειώναμεν εἰς παλαιότεραν Ἐκθεσιν (Ὀκτώβριος 1981):

«Συχνάκις σχολιάζεται τὸ κόστος τῶν τυπογραφικῶν ἐργασιῶν τῆς Α.Δ. Ἡ ἀποδοτικότης τοῦ τυπογραφείου

καὶ τοῦ βιβλιοδετείου δὲν εὑρίσκεται πάντοτε εἰς τὸ ἐπιθυμητὸν ἐπίπεδον. Ἡ σύγκρισις ὅμως μὲ τιμὰς τὰς ὁποίας προσφέρουν ἄλλα τυπογραφεῖα ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ μάλιστα μικρομεσαίας δυναμικότητος, δὲν εἶναι δίκαια. Ὑπάρχουν ἐνδογενεῖς παράγοντες ἀνήκοντες εἰς τὴν φύσιν ἐνὸς τυπογραφείου τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι ἐπηρεάζουν δυσμενῶς τὴν λειτουργικότητά του:

1. Τὸ τυπογραφεῖον ἐντεταγμένον εἰς τὸ Ν.Π.Δ.Δ. τῆς Α.Δ. δὲν ἔχει τὴν εὐελιξίαν χειρισμῶν εἰς τὴν ἐπιλογὴν τοῦ προσωπικοῦ, τὴν ἀπόλυσιν, τὴν παροχὴν κινήτρων, τὴν ἐπιβολὴν ποινῶν κ.λπ., τὰ ὅποια διαθέτει μία ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησις. Ἡ λειτουργία του ὡς ὑπηρεσίας τοῦ Ν.Π.Δ.Δ. ἐπιβάλλει τὴν τήρησιν χρονοβόρων διαδικασιῶν καὶ γραφειοκρατικῶν μεθόδων, αἱ ὅποια ἀναστέλλουν τὴν παραγωγὴν.

2. Ἄλλ' ἐὰν πᾶν Ν.Π.Δ.Δ. ἐξ ὀρισμοῦ εἶναι δυσκίνητον καὶ μικροτέρας παραγωγικῆς ἀποδοτικότητος, πολὺ περισσότερο τὰ ἐκκλησιαστικά. Ἐπὶ πλέον, ἡ ἐπιβαλλομένη κατανόησις πρὸς τοὺς ἐργαζομένους δυσχεραίνει οἰανδήποτε πίεσιν καὶ αὐστηρότητα, ἐνῶ συγχρόνως ἐπιβάλλει πολλαπλὰς διευκολύνσεις.

3. Τὸ πλῆθος τῶν ἐπισκεπτῶν, καὶ δὴ σεβαστῶν καὶ ἐπισήμων, τῶν διερχομένων ἐκ τοῦ τυπογραφείου, αἱ φιλοφρονήσεις καὶ μικροεξυπηρετήσεις, ἰδίως εἰς ἡμέρας αἰχμῆς ἐργασίας, δὲν βοηθοῦν τὸν παραγωγικὸν ρυθμὸν του.

4. Αἱ ἀργίαι, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα τυπογραφεῖα, εἶναι ηὐξημέναι, διότι προστίθενται αἱ θρησκευτικαὶ ἑορταί, καὶ ἡ διακοπὴ ἐργασίας λόγῳ διαφόρων ἐκτάκτων, τὰ ὅποια συμβαίνουν εἰς τὸ συνοδικὸν μέγαρον. Ὑπολογίζεται ὅτι ἐν συνόλῳ τὸ τυπογραφεῖον τῆς Α.Δ. ἔχει ἐτησίως 20 ἡμέρας ἀργίας περισσοτέρας τῶν ἄλλων τυπογραφείων.

5. Γενικῶς ἡ θέσις τοῦ τυπογραφείου, τὸ ὅποῖον εὑρίσκεται ὑπὸ τοὺς πόδας πολλῶν συστεγαζομένων ἐκκλησιαστικῶν ὀργανισμῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, δυσχεραίνει τὴν ἀποδοτικότητά του. Ἀκόμη καὶ ἡ ὑπαρξίς μιᾶς γραμμῆς παροχῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος πρὸς ἐξυπηρέτησιν ὄλων τῶν ὀρόφων προκαλεῖ, κατὰ τὸν χειμῶνα συχνάκις, εἴτε μείωσιν τῆς ἐντάσεως τοῦ ρεύματος, ὅποτε δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ ὀρισμένα μηχανήματα, εἴτε καὶ διακοπὴν αὐτοῦ.

6. Ἐνεκα τῆς ὑπερβολικῆς στενότητος τοῦ χώρου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἡ ὀρθολογικὴ ἀνάπτυξις τοῦ συστήματος ἐργασίας. Ἐπιπροσθέτως ἡ διασπορὰ τῶν γραφείων, τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία σχετίζεται μὲ τὸ τυπογραφεῖον, εἰς ἀπομακρυσμένα σημεῖα, λόγῳ τῆς κατοχῆς τοῦ ἀ' ὀρόφου ἀπὸ ἄλλας ἐκκλησιαστικὰς ὑπηρεσίας, ἐπαυξάνει τὴν δυσχερείαν.

7. Ἐν συγκρίσει μὲ ἄλλα τυπογραφεῖα, τὰ ὅποια ἀνανεώνουν συχνότερον τὰ μηχανήματα καὶ τὰς μεθόδους, τὸ ἡμέτερον ἐργάζεται μὲ παλαιὰ μηχανήματα καὶ μὲ ὀλίγα στελέχη ἐξειδικευμένα εἰς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις τῶν γραφικῶν τεχνῶν.

8. Τὸν ρυθμὸν ἀποδοτικότητος ἐπιβραδύνουν ἐπίσης ἡ θέσις καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ἀποθηκευτικῶν χώρων (τοῦ χώρου εἰς Χολαργόν, τῶν βιβλίων εἰς 401 Στρατιωτικῶν Νοσοκομείων κ.λπ.).

9. Ὑπάρχουν καὶ διάφοροι ἄλλοι ἀρνητικοὶ παράγοντες, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύουσαν θέσιν κατέχουν αἱ συχναὶ διακοπαὶ εἰς τὰς ἐκτελουμένας ἐργασίας πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως αὐτῶν, προκειμένου νὰ κυκλοφορήσῃ ἐγκαίρως εἰς τακτὰς ἡμερομηνίας αἱ περιοδικαὶ ἐκδόσεις τῆς Α.Δ., ὅπως «Φωνὴ Κυρίου», «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» καὶ διάφορα περιοδικὰ Μητροπόλεων.

Ἐν τούτοις, ἐὰν διὰ τὰς συγκεκριμένας τυπογραφικὰς ἐργασίας, τὰς ὁποίας ἐκτελεῖ ἡ Α.Δ., γίνῃ δημόσιος μειοδοτικὸς διαγωνισμὸς μὲ ἀκριβῆ περιγραφὴν ὄλων τῶν παρεχομένων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν συνθηκῶν συνεργασίας, θὰ καταφανῆ ὅτι αἱ τιμαὶ τοῦ τυπογραφείου τῆς Α.Δ. παραμένουν χαμηλότεραι τῶν ἄλλων ὀργανωμένων τυπογραφείων.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρνητικοὺς παράγοντας ἐλπίζομεν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν μὲ τὴν μεταφορὰν τῆς τυπογραφικῆς μονάδος τῆς Α.Δ. εἰς τὴν Ἁγίαν Βαρβάραν-Αἰγάλεω. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι, συμφυεῖς μὲ τὴν «ἐκκλησιαστικότητά» τοῦ τυπογραφείου οἱ ὅποιοι δυσκόλως δύναται νὰ ἀντιμετωπισθοῦν. Μία ριζικότερα λύσις θὰ ἦτο ἡ ὀργάνωσις αὐτοῦ ὑπὸ μορφήν ἐταιρίας, ΕΠΕ. Αἱ διάφοροι λύσεις, ἐννοεῖται, δὲν παρουσιάζουν μόνον θετικὰς ἀποψεις, συνυπάρχουν μὲ ποικίλας ἀντενδείξεις. Πᾶσα σχετικὴ ἀπόφασις θὰ πρέπει νὰ σταθμίση τὰ «ὀπέρ» καὶ τὰ «κατὰ» μὲ νηφαλιότητα καὶ σφαιρικὴν γνώσιν.

(Συνεχίζεται)

Η ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ κ. Σ Π Υ Ρ Ι Δ Ω Ν Ο Σ

Μετά τῆς ἐπιδαλλομένης ἐκκλησιαστικῆς μεγαλοπρεπείας καὶ συμμετοχῆν Κλήρου καὶ λαοῦ ἐγένεον ἡ ἐνθρόνισις τοῦ νεοεκλεγέντος Μητροπολίτου Κεφαλληνίας κ. Σπυρίδωνος, τὴν Κυριακὴν ὃ Ἰουνίου 1984. Παραθέτομεν ἐν συνεχείᾳ λεπτομερῆς χρονικόν, ὡς ἐκτίθεται ἐν τῷ ἀπὸ 9 Ἰουνίου 1984 ἐγγράφῳ τοῦ Σεβ. κ. Σπυρίδωνος πρὸς τὴν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος:

«... Τὴν πρωτὴν τῆς 3ης Ἰουνίου, συνωδευόμενος ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἀγίῳ Ἀρχιερέω Ρόδου κ. Σπυρίδωνος, Πειραιῶς κ. Καλλινίκου καὶ Γρεβενῶν κ. Σεργίου, ἄλλων Κληρικῶν καὶ πολλῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ Πειραιῶς, ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Κυλλήνης δι' ἐκτάκτως, πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἡμῶν, δραμολογηθέντος πλοίου «ΑἴΝΟΣ» τῶν Ἰονίων Γραμμῶν, πρὸς Πόρον Κεφαλληνίας.

Ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ λόγῳ τῆς Κυριακῆς, ἐτελέσθη ἡ Θεία Λειτουργία ὑπὸ Ἱερέως καὶ Διάκονου, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετείχον καὶ ὁ πλοίαρχος καὶ τὸ πλήρωμα καὶ ἔφαλον χορωδιακῶς Κεφαλλῆνες καὶ Πειραιεῖς.

Περὶ τὴν 9ην πρωΐνῃν κατεπλεύσαμεν εἰς Πόρον καὶ εἰς τὴν προβλήτα τοῦ λιμένος ὑπεδέχθησαν ἡμᾶς, ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος, Κληρικοὶ τῆς περιοχῆς με ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀρχιερατικὸν Ἐπίτροπον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κεφαλληνίας Πανσοῦλ. Ἀρχιμανδρίτην κ. Ἱερόθεον Σουρδάγον. Ὁ Ἱερεὺς τῆς Κοινότητος κρατῶν τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἐν συγκινήσει, ἐδεήθη ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ὁ Πρόεδρος προσεφώνησεν ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ ἀπηντήσαμεν εὐχαριστοῦντες.

Ἀκολούθως ἐσχηματίσθη πομπὴ αὐτοκινήτων καὶ ἀνεχωρήσαμεν δι' Ἀργοστόλιον. Εἰς τὰ ἐνδιάμεσα χωρία τῆς διαδρομῆς ἐξήσαμεν συγκινητικὰς στιγμὰς, ὅταν οἱ κάτοικοι μετὰ τοῦ οἴκειου Ἱερέως, τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Διδασκάλου τῆς Κοινότητος ὑπεδέχοντο ἡμᾶς με ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις, ἔρανον ἡμᾶς με ἄνθη καὶ προσεφώνουν με θερμοὺς λόγους εὐχόμενοι ὑγείαν καὶ μακροημέρευσιν.

Περὶ τὴν 11ην πρωΐνῃν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πλατεῖαν Ἀργοστολίου ὅπου ἀνέμενον ἡμᾶς πλῆθος λαοῦ με ἐπικεφαλῆς τὰς Ἀρχὰς τῆς πόλεως καὶ τὸν ἐκ Κεφαλληνίας καταγόμενον Ὑπουργὸν Χωροταξίας, Οἰκισμοῦ καὶ Περιβάλλοντος κ. Ἀντώνιον Τρίτσην, ὁ Ἱερεὺς Κλήρος καὶ αἱ Μοναχοὶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως με ἐπικεφαλῆς τὸν Σεβασμιώτατον Τοποτηρητὴν Μητροπολίτην Ἡλείας κ. Γερμανόν.

Παρίδληθέντες τὸν Μαγδύαν καὶ λαβόντες ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Τοποτηρητὴν τὴν Ἀρχιερατικὴν Ράβδον ἐπορεύθημεν εἰς εἰδικὴν ἐξέδραν, ἐν μέσῳ χειροκροτημάτων καὶ ἐπευφημιῶν τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ἐνῶ συγχρόνως ἐπαιάνιζον αἱ δύο Μουσικαὶ τῶν Δήμων Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου.

Ἐπὶ τῆς ἐξέδρας, ἔξωθεν τοῦ Δημαρχείου Ἀργοστολίου, προσεφώνησεν ἡμᾶς ὁ Σεβασμιώτατος Τοποτηρητὴς καὶ ὁ κ. Δήμαρχος καὶ ἀπηντήσαμεν ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸν Λαὸν τοῦ Θεοῦ, εἰπόντες τὰ ἑξῆς:

Σὰς εὐχαριστῶ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδίας μου κ. Δήμαρχε, δι' ὅσα ἀγαθὰ καὶ καλὰ εἴχατε τὴν καλωσύνην νὰ ἀπευθύνετε πρὸς ἐμὲ σ' αὐτὴ τὴν ἰσοσημαντικὴν ἡμέραν τῆς ζωῆς μου.

Ἀντιλαμβάνεσθε διὲ εἶμαι βαθύτατα συγκινημένος, ἀπὸ τὴν παλαικὴν αὐτὴν ὑποδοχὴν, πὸν μοῦ ἐπεφυλάξατε καὶ πὸν ἐκφράζει τὰ ἱερώτερα αἰσθήματα ὅλων τῶν κατοικῶν τὸν Νησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Γνωρίζω πολὺ καλὰ διὲ ἐδῶ καὶ τετρακόσια χρόνια, ἕναν Πνευματικὸν Πατέρα ἔχετε, ἕναν Προστάτην καὶ βοηθὸν ἀναγνωρίζετε, πρὸς ἕναν πραγματικὸν καὶ ἀληθινὸν Μεσίτην καὶ Προσευτὴν πρὸς τὸν Θεὸν προσβλέπετε, τὸν Ἅγιον Γεράσιμον, τὸν νέον ἀσκητὴν καὶ θαυματουργόν.

Γνωρίζω πολὺ καλὰ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Νηιοῦ σας, διὲ αὐτὸς ὁ Ἅγιος μετὰ τὸν Θεὸν εἶναι τὸ πᾶν διὰ τὸν ἴσον σας καὶ διὲ εἰς τὸ πέρασμα τῶν χρόνων ἀπέβη ὁ ἀδαμάντινος ἐκεῖνος λίθος ἐπάνω εἰς τὸν ὅποιον προσέκρουσαν καὶ συνετριβήσαν ὅλοι ἐκεῖνοι, πὸν εἰς τὸ πέρασμα τῶν ἀπὸ τὸ Νησι αὐτό, ἀπεπειράθησαν νὰ ἀσεδήσουν πρὸς τὴν πολιτιστικὴν κληρονομίαν σας, πρὸς τὰ ἄγρια καὶ ἱερὰ κειμήλιά σας, πρὸς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά σας.

Γνωρίζω αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ, πὸν πράγματι κάμουν τὸ ἔργον μου καὶ τὴν ἀποστολὴν μου ἀνάμεσά σας, ἕνα πραγματικὰ μεγάλο βουνό, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου καλοῦμαι νὰ ἀνέβω.

Παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω τὸν Παράκλητον Θεὸν καὶ τὸν Ἅγιον Γεράσιμον, πὸν κατὰ θαυμαστὸν τρόπον με ἀνέβασαν εἰς τὸν περιλαμπρὸν Ἀρχιερατικὸν Θρόνον τῆς Κεφαλληνίας, τὸν ὅποιον κατεκόμισαν μεγάλες προσωπικότητες τῆς Ἐκκλησίας, νὰ εὐλογήσουν τὴν εἰσοδὸν μου εἰς τὸ Νησι καὶ τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς

† Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κεφαλληνίας
κ. Σ π υ ρ ί δ ω ν.

Ἀνασιτάσεως τοῦ Κυρίου μας νὰ φωτίξῃ τὴν πορείαν μου πρὸς τὴν μεγάλην καὶ δύσκολον ἀποστολήν μου.

Τοὺς παρακαλῶ καὶ τοὺς ἱκετεύω νὰ ὀπλίσουν τὴν ἀδυναμίαν μου, μὲ δύναμιν, μὲ ὑπομονήν, μὲ θάρρος καὶ μὲ ἀγάπην πρὸς ὄλους· καὶ νὰ ἀξιοποιήσουν ὄλους τοὺς κόπους ποὺ προτίθειμαι νὰ καταβάλλω κατὰ τὴν Ποιμαντορικὴν Διακονίαν μου, τὴν ὁποίαν ἀπὸ σήμερον, ἐπίσημα ἀναλαμβάνω.

Θὰ ἤθελα αὐτὴν τὴν ὥραν τὴν τόσον ἐπίσημον καὶ σημαντικὴν τὴν σκέψιν μου νὰ στρέψω πρὸς ὄλους τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς διαβιοῦντας Κεφαλλήνας, τὰ παιδιά σας καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς σας ποὺ κατὰ θαυμαστὸν τρόπον διασπείρον εἰς ὄλον τὸν Ἑλλαδικὸν χῶρον καὶ εἰς τὴν ξένην, πρωτοπόροι καὶ δημιουργοὶ κυρίως τῆς Ἐμπορικῆς Ἡναυτιλίας καὶ οἱ ὅποιοι κατὰ τρόπον θαυμαστὸν καὶ ἀξίεπαινον ἐκδηλώνουν παντοιοτρόπως τὴν ἀγάπην των πρὸς τὸ Νησί μας καὶ ἐσῆς τὰ προσφιλῆ των πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην των πρὸς τὸν Ἅγιον Γεράσιμον τὸν Προσιάτην τῆς ζωῆς των διὰ νὰ τοὺς στείλω τὰς πατρικὰς μου εὐχὰς καὶ εὐλογίας καὶ νὰ τοὺς εἶπω δι' ἔχω ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς ἀγάπης των διὰ νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὸ ἔργον ποὺ ἀναλαμβάνω.

Ὡς τόσον ἔχω ἀνάγκην τῶν προσευχῶν καὶ τῶν εὐχῶν ὄλων σας, ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων, τοῦ Κλή-

ρου, τῶν Μοναχῶν καὶ τῶν Μοναζουσῶν τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς Νήσου καὶ ὄλου τοῦ Λαοῦ, διὰ νὰ ἀποβῇ πράγματι εὐλογημένη ἡ εἰσοδός μου αὐτή, σὺν ὡραίο τοῦτο Νησί πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ διὰ τὸ καλὸν ὄλων μας.

Ἐν συνεχείᾳ ἐσχηματίσθη πομπὴ καὶ κατηρθύθημεν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ὅπου ἔλαβε χώραν ἡ Τελετὴ τῆς Ἐνθρονίσσεως. Μετὰ τὸ πέρας τῆς κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας Ἀκολουθίας, ἀνεγνώσθησαν ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Γρηγορίου Παπουτσοπούλου, Γραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου, ἡ σχετικὴ Ἐγκύκλιος Αὐτῆς πρὸς τὸν Κλῆρον καὶ τὸν Λαὸν καὶ τὸ Προεδρικὸν Διάταγμα διὰ νὰ ἐπακολουθήσουν εὐθὺς ἀμέσως αἱ ἐμιλίαι τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου κ. Σπυρίδωνος, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Καλλινίκου, τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κεφαλληνίας κ. Ἱεροθέου Σουρβάνου καὶ τοῦ Αἰδεσ. π. Κωνσταντίνου Νικολακάκη, Προϊσταμένου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Παναγίας τῆς Δεξιᾶς, ὁ ὁποῖος μετέφερεν εἰς ἡμᾶς καὶ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παγτελετήμονος καὶ προσέφερεν ὡραιστάτην Εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς ἐπονομαζομένης Δεξιᾶς, ἐπὶ ξυλογλύπτου πλακίτου. Ἐπηκολούθησεν προσφώνησις τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Ἄντ. Τρίτση καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀνεγνώσαμεν τὸν ἐνθρονιστήριον ἡμῶν λόγον, ἔχοντα ὡς ἑξῆς:

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί,

Ἐξοχώτατε κ. Ὑπουργέ,

Ἐντιμώτατοι κ.κ. Βουλευταί,

Ἐντιμωτάτη κ. Νομάρχης,

Ἐντιμώτατοι Ἀρχοντες καὶ Ἄλλοι ἐκπρόσωποι τῶν Πολιτικῶν, Στρατιωτικῶν, Δικαστικῶν, Ἀστυνομικῶν, Ἐκπαιδευτικῶν καὶ Λιμενικῶν Ἀρχῶν,

Ἐντιμώτατε κ. Δήμαρχε Ἀργοστολίου,

Ἐντιμώτατε κ. Δήμαρχε Ληξουρίου,

Ἐντιμώτατοι κ.κ. Κοινοῦχοι,

Ἀγαπητοί μου Συμπροσβύτεροι καὶ Διάκονοι, Ὁσιώτατοι Μονασταὶ καὶ Μονάσιρραι,

Εὐλογημένε καὶ Πιστὲ Λαὸ τοῦ Θεοῦ τῆς Κεφαλληνίας,

Ἀνεξιχνίαστος πράγματι εἶναι ἡ Βουλὴ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἡ Μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία, μὲ ἐκάλεσεν, κατὰ θαυμαστὸν ὁμολογουμένως τρόπον, ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Τιτουλαρίου Ἐπισκόπου τῆς πάλαι ποτε διαλαμνράσης Ἐπισκοπῆς Νεοχωρίου καὶ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Πειραιῶς, τῆς καὶ γενετείρας μου, εἰς τὰς τάξεις τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

καὶ μοὶ ἐνεπιστεύθη τὴν Ποιμαντορίαν τῆς παλαιφάτου καὶ Θεοφρουρήτου ταύτης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας, τῆς τόσον πεφημισμένης ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον καὶ ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην, διὰ τὸν πολύτιμον θησαυρόν, τὸν ὁποῖον κατέχει ἀπὸ 400 ἐτῶν, τὸ Ἱερόν Σκήνωμα τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν καὶ Προστάτου αὐτῆς, Ἁγίου Γερασίου, τοῦ νέου ἀσκητοῦ καὶ θαυματουργοῦ.

Ἐπὶ τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένοι καὶ δεδοξαμένοι.

Ἀποδεχόμενος σήμερον, μετὰ πολλῆς συγκινήσεως, τὴν ἐπίσημην ταύτην διακονίαν τῶν Ποιμαντορικῶν μου καθήκοντων καὶ ἀνερχόμενος τὰς βαθμίδας τοῦ ἱστορικοῦ καὶ περιλάμπρου τούτου Θρόνου, τὸν ὁποῖον κατεκόμισαν ἀξιολόγοι ἄνδρες, Ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ὁποίων αἱ ψυχαὶ σήμερον ἀναπαύονται ἐν Κυρίῳ, ἀναμένοντες τὴν δικαίαν κρίσιν αὐτοῦ, τὴν πάσαν ἐλπίδα μου ἀνατίθημι εἰς τὸν καλέσαντά με Κύριον, τὸν τὰ ἀσθενῆ θεραπεύοντα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦντα. Καὶ ὁ ὁποῖος, διενθῆτισεν οὕτω πως τὰ πρόγματα, ὥστε διὰ τῶν Πρεσβυτέρων τοῦ Ἁγίου Γερασίου, ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ ἀνάξιος, νὰ καταστῶ Ποιμενάρχης τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως.

Ἡ πάνδημος αὐτὴ καὶ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ, τῆς ὁποίας καταξιόμην σήμερον, ἐγκαθιστάμενος εἰς τὴν νῆσον σας, διὰ τὰ ζῆσαι τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς μου, ὡς Πατὴρ καὶ Ποιμενάρχης ὄλων, μὲ συγκινεῖ βαθύτατα, μὲ ἐνθαρρύνει καὶ μὲ προκαλεῖ, ὥστε ψυχῇ τε καὶ σώματι, ν' ἀφιερωθῶ εἰς τὸ Ποιμαντορικόν μου ἔργον καὶ τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος, δυναθῶ νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὰς προσδοκίας ὄλων.

Εἰς τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον μου, καλῶ συμπαροσάτας καὶ βοηθοὺς, ὄλους ἀνεξαιρέτως, ἄνευ διακρίσεως ἢ διαχωρισμοῦ, τοὺς κατοίκους τῆς νήσου, ἐπιστήμους καὶ ἀνεπιστήμους, Κληρικούς, Μοναχούς καὶ Μοναχάς, καὶ ἰδιαίτερος τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς διαβιῶντας Κεφαλλῆνας, οἱ ὁποῖοι, κατὰ θαυμαστὸν τρόπον, διαπρέπον ἐἰς ὄλον τὸν Ἑλλαδικὸν χῶρον, ὅσον καὶ εἰς τὴν ξένην, πρωτοπόροι καὶ δημιουργοὶ κυρίως τῆς Ἐμπορικῆς Ἑλληνικῆς Ναυτιλίας καὶ οἱ ὁποῖοι, κατὰ τρόπον ἀξιεπαινον, ἐκδηλώνουν παντοιοτρόπως τὴν ἀγάπην των πρὸς τὸ Νησί μας καὶ τὰ προσφιλῆ των πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ τὸν σεβασμὸν των καὶ τὴν ἀφοσίωσίν των πρὸς τὸν Ἁγίον Γεράσιον, τὸν Προστάτην τῆς Γενετήρας των καὶ Προστάτην τῆς ζωῆς των. Ὅλους τοὺς καλῶ, διότι ἔχω ἀνάγκη τῆς ἀγάπης των, προκειμένου, ὅλοι μαζί, νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὸ Θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἁγίου Γερασίου, τὰ ὁποῖα ἐξεδηλώθησαν, κατὰ θαυμαστὸν τρόπον, ὑπὲρ ἐμοῦ, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς μου.

Καὶ αἰτοῦμαι τὴν βοήθειαν ὄλων, διότι ἡ Διακονία τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ ὑπ' Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἰδρυθεῖ-

σα ἐν τῷ κόσμῳ, εἶναι λίαν τιμητικὴ, ἀλλὰ καὶ πλήρης κόπων καὶ μόχθων, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεόπνευστος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας λέγει περὶ τῆς διακονίας αὐτῆς: «Κρεῖττον ἔστι πάσης πολιτείας καὶ ἀξίας». Τὰς εὐθύνas ταύτας ἀναλογιζόμενος τρέμω καὶ δειλιῶ τὴν καρδίαν, μήπως «ἄλλοις κηρύξας καὶ ἄλλων ὁδηγὸς ἐμφανιζόμενος, ἐγὼ ἀδόκιμος γένομαι».

Ἀποβλέπων ὅμως εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ εἰς τὰς πρὸς Αὐτὸν μεσιτείας τοῦ Ἁγίου Γερασίου, προχωρῶ μετὰ θάρρους εἰς τὸ ἔργον καὶ τὴν Διακονίαν ταύτην, ἔργον Κυρίου καὶ Διακονίαν Θεοῦ, τιθέμενος εἰς τὴν ὑπερθεσίαν καὶ τὴν ὁδηγίαν τοῦ προσφιλοῦς λαοῦ τῆς Ἐπαρχίας μου.

Τέκνα μου ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ὅτε εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν εὐρίσκειτο ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις αὐτῆς καὶ ὄλων τὰ βλέμματα ἦσαν πρὸς τὸν Οὐρανὸν ἐστιραμμένα, ἀναμένοντα τὴν λύτρωσιν καὶ τὴν σωτηρίαν, τότε ἐπεφάνη ἐν τῷ κόσμῳ ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰ ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ Φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ Θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Τότε ὁ Κύριος ἀπέστειλεν τοὺς Μαθητάς Του εἰς τὸν κόσμον πεπληρωμένους τῆς Θείας Χάριτος, διὰ τὰ κηρύξουν τὸ Εὐαγγέλιον «πάση τῇ κτίσει» καὶ νὰ καλέσουν ὄλους πλησίον τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς νέας ἐν Χριστῷ ζωῆς.

Ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος, διὰ τῆς Διακονίας τῶν ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ὀλόκληρος ἡ Οἰκουμένη ἐπληρώθη τῶν Θείων Ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὁ Χριστιανισμὸς καταλαμβάνει τοιαύτην θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ, ὥστε δημιουργεῖται νέα τάξις πραγμάτων καὶ τοῦτο διότι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ εἶναι τὸ Φῶς καὶ ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωὴ καὶ ὡς τοιαύτη ἐπεκράτησεν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ διὰ τοῦ θεϊκοῦ κύρους τῆς διέδραμε τὴν Οἰκουμένην, φωτίζουσα ἀκόμη καὶ σήμερον τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων, ὡς βίωμα καινῆς κτίσεως καὶ λυτρωτικῆς ἐξάρσεως.

Μόνον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς Διδασκαλίας Του ἀνεφέρθη καὶ ἐπεκύρωσε τὴν μεγάλην ἀλήθειαν τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς αἰωνιότητος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀνεκαίνισε τὸν κόσμον, ὡς ἀλήθεια ἠθικὴ, ὡς ζωὴ καὶ ζωοποιὸς δύναμις, ὡς ψυχὴ εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἀνθρώπινου βίου, ὡς δύναμις Θεῖα, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἠθικῆς τάξεως καὶ τοῦτο διότι ὁ Χριστιανισμὸς ἐμπνέει, εἰς τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἄτομα, τὰ ὑψηλότερα καὶ εὐγενέστερα αἰσθήματα καὶ ἰδανικά.

Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς συνέβη μὲ τὴν εὐλογημένην φυλὴν μας, τὸ τρισέβδοξον Ἔθνος μας, τὴν φιλιττην Πατρίδα μας καὶ ἀνέδειξεν αὐτὴν σκεῦος τῆς Θείας Προνοίας, νέον περιοσίον λαὸν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦ Φωτὸς τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ἐνδοξον Ἔθνος ἡμῶν,

ἐπρωτοστάτησεν σπονδαίως εἰς τὴν ἐν Χριστῷ δια-
παιδαγωγίῃ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐδίδαξε διὰ μέ-
σου τῶν αἰώνων τοὺς πάντας, ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ
καὶ ἀρετὴ ἀποτελοῦν ἀδιάσειστα θεμέλια, ἐπὶ τῶν ὁ-
ποίων ἀνυψοῦται ἡ κατὰ Θεὸν διάπλασις τῆς καρδίας
τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ καταστολισμὸς αὐτῆς, διὰ τῶν
ὑπερόχων Χριστιανικῶν ἀρετῶν, ὡς καὶ ἡ διαπαιδα-
γωγίσις τοῦ Λαοῦ καὶ ἡ ὀφειλομένη ἐξύψωσις τοῦ
ἐπιπέδου τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Δι' αὐτῆς τῆς Διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου, κάθε
Ἱεράρχης ὀφείλει νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ διαπαιδαγωγῇ
τὸ Ποιμνίον του. Κάθε Ἱερεὺς τοὺς ἐνοχίας του. Δι'
αὐτῆς οἱ γονεῖς πρέπει νὰ φροντίζουν καὶ νὰ ἀνατρέ-
φουν τὰ τέκνα αὐτῶν, οἱ διδάσκαλοι καὶ καθηγηταὶ
νὰ ἐμπνέουν καὶ νὰ διαπαιδαγωγοῦν τοὺς μαθητὰς
των, τὰ παιδιὰ τοῦ Λαοῦ, τὰ ὅποια ὁ Θεὸς καὶ ἡ Πα-
τριὰ τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθῆ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν
διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος των.

Μὲ τὸ Εὐαγγελικὸν Φῶς, κάθε ἀρχὴ καὶ ἐξου-
σία, ὀφείλει νὰ ἐμπνέεται εἰς τὴν διοργάνωσιν τῆς
κοινωνικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ ἐπικρατοῦν
ἡ ἀγάπη, ἡ ἰσότης, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ὁμόνοια, ἡ εἰρή-
νη, δῶρα πολυτίμητα τοῦ Θεοῦ, τὰ ὅποια ἔφευγεν εἰς τὸν
κόσμον ὁ Χριστός.

Δι' αὐτῆς τῆς Διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελικοῦ Φω-
τὸς καὶ ὁ πλέον ἀμαρτωλὸς ἀνθρώπος ἀνίσταται, ἀνα-
γεννᾶται καὶ ἀποκαθίσταται πλησίον τοῦ Θεοῦ. Τὰς
ἀληθείας ταύτας μαρτυρεῖ ἡ πείρα 20 αἰώνων, καὶ ὅ-
πως γνωρίζωμεν πάντες, ἡ πείρα τοῦ παρελθόντος,
εἶναι διδάσκαλος τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

Ὡς ἐκ τούτου, ὑψιστον καὶ πρώτιστον ἔργον τοῦ
Ἱεπισκόπου εἶναι ἡ μόρφωσις τοῦ φρονήματος καὶ
τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἐνεπι-
στεύθη εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς νὰ διαποιμάνῃ. Ἐδαφος δὲ
κατάλληλον πρὸς ἐργασίαν τοῦ Ἱεπισκόπου, εἶναι ἡ
καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκειται ὁ ἠθικὸς
καὶ συναισθηματικὸς κόσμος καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ
ἐντὸς αὐτοῦ, ἡ συνειδήσις. Διότι δὲν ὑπάρχει μόνον
αὐτὸς ὁ κόσμος τῶν αἰσθήσεων, εἰς τὸν ὅποιον κινού-
μεθα καὶ ζοῦμε, ὑπάρχει καὶ ὁ κόσμος τῶν Πνευμα-
τικῶν καὶ ἠθικῶν ἀξιών, ὁ κόσμος τῶν ἀκαταλύτων
ἠθικῶν ἀξιών, ὁ ὁποῖος μάλιστα εἶναι καὶ θεβαί-
τερος τοῦ κόσμου τῶν αἰσθήσεων, ἐφ' ὅσον αἱ αἰσθή-
σεις μας πολλάκις μᾶς ἀπατοῦν, ἐνῶ τὸ κριτήριον ποῦ
λέγεται συνειδήσις οὐδέποτε μᾶς ἀπατᾷ.

Τὴν καλλιέργειαν λοιπὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτοῦ
κόσμου καὶ τὴν ἀφύπνισιν καὶ ἐξέγερον τῆς συνειδή-
σεως τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει, ὡς πρώτιστον καὶ ὑψιστον
ἔργον, κάθε Ἱεπίσκοπος καὶ ἐπιωγγάνει τούτο διὰ τῆς
διδασκαλίας καὶ τοῦ Φωτὸς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ διὰ
τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἡ ὅποια μεταδίδεται, εἰς τοὺς
ἀνθρώπους, διὰ τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ τούτου, ὁ Ἱεπίσκοπος
ὀφείλει πάντοτε νὰ κατέχῃ καλῶς τὴν διδασκαλίαν

τοῦ Κυρίου καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ νὰ ἐπιτελῇ. Πρέπει
ἐπομένως νὰ εἶναι διακονία του, διακονία δούλου, δου-
λευτόντος εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ οὐχὶ Δεσπότου. Διά-
κονος καὶ ὑπηρετῆς τῶν πάντων, ὁδηγὸς καὶ διάκο-
νος τοῦ λαοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος ἐκήρυξεν: «Οὐκ
ἤλθον διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι» καὶ οἱ διάδο-
χοί Του ἐγένοντο καὶ εἰς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα τινὰς σώ-
σωσιν».

Οὕτω ἡ διακονία τοῦ Ἱεπισκόπου πρέπει νὰ εἶναι
λειτουργία πλήρης ἰδρώτων, πόνων, κόπων, προβλημα-
τισμῶν, κινδύνων, φροντίδων καὶ ἀγρυπνιῶν. Τὸ ὑ-
πογραμμίζει δὲ ἰδιαίτερος ἕνας ἐκ τῶν θεοπνεύστων
Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀναφερόμενος εἰς τὸ
λειτούργημα τοῦ Ἱεπισκόπου: «Ἔργον τὸ πρᾶγμα, οὐκ
ἄνσεις, φροντίς, οὐ τροφή, λειτουργία ὑπεύθυνος, οὐχὶ
ἀρχὴ ἀνεξάρτητος, πατρικὴ κηδεμονία, οὐ τυραννικὴ
αὐτονομία, οἰκονομικὴ προστασία, οὐκ ἀλογόθετος ἐξ-
ουσία».

Ἡ διακονία τοῦ Ἱεπισκόπου πρέπει νὰ εἶναι συνε-
χῆς καὶ ἀδιάλειπτος ἐργασία, διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ
πνευματικὴν προαγωγὴν τοῦ Ποιμνίου Του, ὑπὲρ τοῦ
ὁποίου πρέπει νὰ ἐργάζεται μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ
αὐτοθυσίας.

Ὁ Ἱεπίσκοπος ὀφείλει νὰ κατέχῃ τὴν διδασκαλίαν
τοῦ Εὐαγγελίου καὶ νὰ ἀποδεικνύῃ τούτο ὄχι μόνον
διὰ λόγων, ἀλλὰ περισσότερον δι' ἔργων, δι' αὐτῆς ταύ-
της τῆς ἀτομικῆς ζωῆς του, ἡ ὅποια, δι' ὅλους, πρέ-
πει νὰ εἶναι ἀνοικτὸν βιβλίον, τὸ ὅποιον ὅλοι νὰ μπο-
ροῦν νὰ διαβάξουν. Πρέπει νὰ ἔχῃ ἀγάπην ἀνυπόκρι-
τον πρὸς ὅλους, χωρὶς διάκρισιν ὑπεροχῆς, καταγω-
γῆς, θέσεως καὶ τίτλων.

Ὁ Ἱεπίσκοπος ὀφείλει νὰ ἐπιδεικνύῃ συνεχῆς καὶ
ἀγρυπνον —καὶ ἄχρι θανάτου— τὸ ζωηρὸν καὶ αγωνι-
στικὸν ἐνδιαφέρον του διὰ τὴν περικυφροῦσιν καὶ διά-
σωσιν τῆς πολιτιστικῆς κληρονομίας τῆς Ἱεπισκοπῆς
του, πολιτιστικὴν κληρονομίαν τὴν ὅποιαν, εἰς τὴν δια-
δρομὴν τῶν αἰώνων, ἐδημιούργησαν Κλήρος καὶ
Λαός, πρὸς τοὺς ὁποίους —καὶ κατὰ τὴν ἱεράν κλη-
σιν του— ὀφείλει ὁ Ἱεπίσκοπος νὰ σταθῇ Πατὴρ σινο-
γικός.

Ὁ Ἱεπίσκοπος ἔχει ὡς ἔργον, ὄχι μόνον τὴν τέ-
λεσιν τῶν Μυστηρίων, διὰ τῶν ὁποίων μεταδίδεται
εἰς τοὺς πιστοὺς ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ὄχι μόνον τὴν
συμπαράστασιν εἰς τὰ εὐχάριστα ἢ δυσάρεστα γεγο-
νότα τῆς ζωῆς των, ἀλλὰ καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν
Ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τοῦ γραπτοῦ καὶ προφο-
ρικοῦ λόγου. Ἰδιαίτερον φροντίδα πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ
διὰ τὴν νεολαίαν, τὴν ἐλπίδα τῆς Πατριδος, τῆς Ἐκ-
κλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους μας καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ διὰ
παντὸς μέσου νὰ προσφέρει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐ-
αγγελίου, προκειμένου ὁ νέος, εἰς αὐτὴν τὴν κρίσιμον
περίοδον τῆς ζωῆς του, νὰ λάβῃ Πνευματικὸν ἐφο-
δασμὸν διὰ τὴν πορείαν καὶ τοὺς προβληματισμοὺς
τοῦ βίου του.

Ὁ Ἐπίσκοπος ἔχει καθήκον νὰ μεταδίδη εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀλήθειαν τῆς Εὐαγγελικῆς διδασχῆς καὶ νὰ διατηρῆ εἰς τὸν περίβολον τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν καρδίαν τῆς παιρικῆς ἀγάπης του, ὄλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ εὗρουν τὴν λύτρωσιν τῆς οἰασθήποτε ἀγωνίας, εἰς τὴν κλήσιν τοῦ Κυρίου: «Ἐγὼ εἰμι ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωὴ καὶ ἡ Εἰρήνη τοῦ κόσμου».

Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου του ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ προσέχη εἰς τὴν ζωὴν του καὶ νὰ ζῆ σύμφωνα μὲ τὸ Θέλημα τοῦ Θεοῦ, διότι κατὰ τὴν Πατερικὴν ρῆσιν «ὅπο μωρίων ὀφθαλμῶν καὶ γλωσσῶν ὁ ἐκεῖνον βίος βασανίζεται». Δηλαδή τὴν ζωὴν τοῦ Ἐπισκόπου πρέπει νὰ τὴν παρακολουθοῦν καὶ νὰ τὴν κρίνουν οἱ πάντες. Εἶναι δὲ ἀδύνατον, ὅσος χρόνος καὶ ἂν περάσῃ, ὅσας ἰκανότητας ὑποκρισίας καὶ ἂν διαθέτῃ, ὅσας προφυλάξεις καὶ ἂν λαμβάνῃ, εἶναι ἀδύνατον νὰ κάμῃ κάτι, τὸ ὅποῖον νὰ μὴ γίνῃ φανερόν: «Ὅν ἔστι κρυπτόν, ὃ οὐ φανερόν γενήσεται». Τοῦτο ἰσχύει περισσότερο παντὸς ἄλλου διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Ἐπισκόπου.

Ἐπομένως ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τοῦ Ἐπισκόπου ἐξαρτᾶται κατὰ πρόωτισον λόγον, ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του καὶ τῆς ἐπικοινωνίας του μὲ τὸν κλήρον καὶ τὸν λαόν. Κάθε ἀπόφασις καὶ πράξις τοῦ Ἐπισκόπου πρέπει νὰ ἀποβλέπουν εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον τοῦ λαοῦ, ποῦ ἀνήκει καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ Ἔθνος.

Ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν πεποϊθήσεων διακατεχόμενος καὶ ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος ἐν μέσῳ τῶν Ἀγιοτάτων Ἀρχιερέων τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, θέτω ἀπὸ σήμερον τὴν χεῖρα μου ἐπὶ τὸ ἄροτρον, ἔτοιμος νὰ ἐργασθῶ καὶ νὰ αγωνισθῶ ὑπὲρ πάντων τούτων, πλήρης ἀγάπης καὶ καλωσύνης, διὰ τὴν πνευματικὴν πρόδοσιν καὶ προκοπὴν τοῦ Νηριοῦ, τὸ ὅποῖον προστατεύει ὁ Θεὸς διὰ τῶν Πρεσβετῶν τοῦ Ἁγίου Γερασίμου.

Διακατέχομαι δὲ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχῶν καὶ πεποϊθήσεων περὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ περὶ τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἐπισκόπου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διότι πάντα ταῦτα ἐδιδάχθη καὶ ἐν τῇ πράξει, κατὰ τὴν μακρὰν διακονίαν μου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τὸ πρῶτον, ἐπὶ 17 ἔτη, πλησίον τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κυροῦ Παντελεήμονος Παπαγεωργίου, διὰ τὸν ὅποῖον, ὁ ἱστορικὸς τῆς συγχρόνου ἱστορίας, οὐδόλως θὰ δυσκολευθῆ νὰ προσονομάσῃ Μάρτυρα τῆς Ἐκκλησίας, ἀνθ' ὧν ὑπέμεινεν, ἐν ἡμέραις χαλεπαῖς, ὑπὲρ Αὐτῆς, ἐν ἀξιοπροεπείᾳ καὶ ὑπομονῇ. Τὸ δεῦτερον, ἀπὸ τὴν μακρὰν διακονίαν μου ἐν τῇ Πειραικῇ Ἐκκλησίᾳ, πλησίον τῆς ὄντως ἐκείνης Πατερικῆς μορφῆς, τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Πειραιῶς καὶ Φαλήρου Κυροῦ Χρυσοστόμου Ταβλαδωράκη, μετὰ τοῦ ὁποῖου πνευματικοῦ δεσμοῦ μὲ συνέδωον παδίδωθεν καὶ ὁ ὅποῖος ἐπέρωτο νὰ καταστή ὄργανον τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν εἰς Τιτουλάριον Ἐπίσκοπον προαγωγήν μου, ἀναδειχθεῖς, κατὰ κοι-

νὴν ὁμολογίαν, ὑπέρωμαχος τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον σκληροῦς ἀγῶνας διεξήγαγε, προκειμένον νὰ ἐπανέλθῃ αὐτὴ εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῆς πορείαν, τὴν ὁποῖαν ἀπ' ἀρχῆς ὁ Ἰδοῦτης Αὐτῆς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχάραξεν καὶ τῶν Ἁγίων Πατέρων ὁ χορὸς περὶεχάραξεν, ἐμπνεόμενος πάντοτε, ὁ ἀοιδίμος ἐκεῖνος Ἱερόραχης, ἀπὸ τὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ρῆσιν: «Ἐν ἐλευθερίᾳ ἐκλήθημεν ἀδελφοί». Τρίτον, ἐπὶ ἐξαετίαν, πλησίον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιῶς καὶ Φαλήρου κ.κ. Καλλινίκου, ὁ ὁποῖος, κατασπαθεῖς Ποιμενάρχης τῆς Γενετείρας μου, τὸ ἔτος 1978, μὲ διειτήρησεν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Πρωτοσυγκέλλου καὶ μὲ ἐχρησιμοποίησεν, ὡς Πρωτοσυγκέλλον, ὄχι ὡς βοηθὸν Ἐπίσκοπον, ἀλλ' ὡς συγκριτάρχην του, μὲ περιέβαλλε δὲ μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ πολλῆς ἐμπιστοσύνης, ἀποδίδοντας τὸν πρόποντα σεβασμὸν εἰς τὸ Ἐπισκοπικὸν μου ἀξίωμα. Πλησίον τούτου ἐδιδάχθη νέους τρόπους ἐργασίας τοῦ Ἐπισκόπου, διὰ τῶν ὁποῖων δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ὄδιος, εἰς τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολήν του. Τὸν εὐχαριστῶ καὶ τὸν ἐγγνωμονῶ ἀπὸ τὰ τρισεβάδα τῆς καρδίας μου.

Τὴν σκέψιν σιρέφω τώρα, ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ Ἀρχιερατικοῦ τούτου θρόνου, τοῦ ἐνδόξου θρόνου τῆς νῆσου τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην ἡμέραν τῆς ζωῆς μου, πρὸς τὸν Μακροτάτον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ, διὰ νὰ ἐκφράσω τὴν ἀπειρον ἐγγνωμοσύνην μου καὶ τὰς πολλὰς εὐχαριστίας μου, διότι δύο φορές ἐπαρουσιάσθη, εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς μου, ὡς ἐκφραστῆς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, δι' ἐμέ. Τὸ πρῶτον, ὅταν ἀπεδέχθη τὴν εἰσηγήσιν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Πειραιῶς καὶ Φαλήρου Κυροῦ Χρυσοστόμου Ταβλαδωράκη καὶ μὲ κατέστησεν Τιτουλάριον Ἐπίσκοπον, δίδοντας μοι τίτλον Ἐπισκοπῆς, τὴν ὁποῖαν ἐτίμησεν ὁ ἴσος ἐπ' αὐτοῦ τιμώμενος Ἀγιος Σεραφεῖμ, Ἐπίσκοπος Φαναρίου Νεοχωρίου καὶ τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα φέρει, ἀπὸ τῆς ἀφιερῶσεως του εἰς τὴν Μοναστικὴν Πολιτείαν. Καὶ τὸ δεῦτερον, ὅταν προσωπικῶς ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ εἰσηγηθῆ εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὄλων ἀπροόπτως, τὴν τοποθέτησίν μου εἰς τὸν Ἀρχιερατικὸν τούτον θρόνον τῆς Κεφαλληνίας, ἡ ὁποῖα καὶ ἐγένετο κατὰ θανασιὸν τρόπον ὑπ' αὐτῆς. Εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐγγνωμοσύνης μου περὶ πάντων τούτων, ἀπὸ τοῦ θρόνου τούτου, τοῦ ἐπόσομαι ὄτι, θὰ παραμείνω πιστὸς καὶ ἀφροσιωμένος ἀδελφὸς ἐν Χριστῷ καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἄριστος οἰακοσιρόφος ἀπεδείχθη μέχρι σήμερον.

Ἐπίσης εὐχαριστῶ καὶ ἐγγνωμονῶ, ἀπὸ βάθους καρδίας, τὰ Μέλη τῆς Σπιτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα, διὰ τῆς τιμῆς ψήφου των, ἐγένοντο ἐκφρασταὶ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Προσθέτους εὐχαριστίας ὀφείλω εἰς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἁγίους Ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν κόπον τῆς ἐδῶ παρουσίας των, διὰ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν χαρὰν μου, συμπροσευχόμενοι μετ' ἐμοῦ.

Ίδιαίτερας εὐχαριστίας και εὐγνωμοσύνην ὀφείλω εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Τοποτηρητὴν Μητροπολίτην Ἡλείας κ. Γερμανόν, διὰ τοὺς κόπους εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβλήθη καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς Τοποτηρητείας του. Ὅμως ἔσασεὶ θὰ μνημονεύω τοῦ ὀνόματος τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Κερκύρας και Παξῶν Κυροῦ Πολυκάρπου, ὁ ὁποῖος ἐπὶ 2ετίαν συνέβαλε, ὡς Τοποτηρητὴς τῆς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας, τὰ μέγιστα, εἰς τὴν εἰρήνευσιν τοῦ λαοῦ τῆς νήσου, μέχρι σημείου νὰ πέσῃ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ καθήκοντος και νὰ παραδώσῃ τὴν ψυχὴν του, εἰς τὸν ἀγωνοθέτην Κύριον, ἀπὸ τὴν νῆσον ταύτην τῆς Κεφαλληνίας.

Εὐχαριστῶ πάντας τοὺς προσφωνήσαντάς με, οἱ ὁποῖοι, δι' ὅσων εἶπον, ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας των, ἐτίμησαν τὴν ἐλαχιστιότητά μου.

Ίδιαίτερας εὐχαριστίας ὀφείλω εἰς τὸν Κεφαλλήνα Ὑπουργὸν Χωροταξίας, Οἰκισμοῦ και Περιβάλλοντος κ. Ἀντώνιον Τρόιτην και πάντας τοὺς Βουλευτὰς και Πολιτευτὰς τῆς Νήσου, οἱ ὁποῖοι ἐναγωνίως ἀπέβλεπον εἰς τὴν εἰρήνευσιν τῆς γεωτείας των και με τιμῶν διὰ τῆς παρουσίας των.

Ἄξιον εὐγνωμοσύνην θὰ αισθάνομαι πρὸς τὰς Πολιτικὰς, Διοικητικὰς, Στρατιωτικὰς, Διμενικὰς, Ἀστυνομικὰς Ἀρχάς, πρὸς τὸν κόσμον τῶν Γραμματίων και τῆς Παιδείας, τὸν Ἱερὸν Κλήρον, τοὺς Μοναχοὺς και Μοναχάς, και ὅλον τὸν περιούσιον λαὸν τῆς Νήσου τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, διὰ τὴν παρουσίαν των και τὴν ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴν ποὺ μοῦ ἐπεφύλαξαν.

Εὐχαριστῶ ἀπὸ βάθους καρδίας, τοὺς, ἀπὸ τὴν ἀλησμόνητον εἰς ἐμὲ Θεσσαλονίκην και τὸν ἀγαπημένον μου Πειραιᾶ, Κληρικὸς και Λαϊκοὺς, ὅλα τὰ Πνευματικὰ μου παιδιὰ και τοὺς φίλους μου ἐν Χριστῷ, ποὺ ὑπεβλήθησαν εἰς τοὺς κόπους τοῦ ταξιδίου, διὰ νὰ προσέλθουν και νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἐνθρονίσεώς μου, ἐδῶ εἰς τὴν ὠραισιώτην Κεφαλληνίαν. Εἰς τὰς προσευχὰς μου δὲν θὰ τοὺς λησμονῶ ποτέ.

Και τώρα, μετὰ πολλῆς συγκινήσεως στρέφω τὴν σκέψιν μου, πρὸς τὸν ἀειώνητον στοργικόν, κατὰ σάρκα πατέρα μου, τὸν Στέφανον Καλαφατάκη, τὸν πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντα τὸ ἔτος 1976, ὀλίγους μόνον μῆνας πρὸ τῆς εἰς Τιτουλάριον Ἐπίσκοπον προαγωγῆς μου, πλήρη ἡμερῶν. Καὶ ἀναφέρομαι εἰς τὸ γλυκύτατον, διὰ κάθε ἄνθρωπον, αὐτὸ πρόσωπον, διότι εἰς αὐτὸν ὀφείλω τὴν κατὰ Θεὸν ἀνατροφὴν μου και διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ψυχὴ του περιίπταται τὴν ὥραν αὐτὴν, τοῦ ἱεροῦ τούτου χώρου, χαίρουσα και ἀγαλλομένη διὰ τὰς ἰδιαίτερας εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, τὴν ἰδιαίτεραν εὐνοίαν τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, πρὸς ἐμὲ τὸν πρωτότοκον υἱόν του.

Τέλος εὐχαριστῶ, ἀπὸ βάθους καρδίας και εὐγνωμονῶ, τὴν 85 ἐτῶν γερόντισσαν Μητέρα μου, τὸν κατὰ σάρκα ἀδελφόν μου και τὴν σύζυγόν του, τὰς

τρεις ἀδελφάς μου και τοὺς συζύγους των, δι' ὅσα προσέφεραν και προσφέρουν εἰς ἐμὲ, ἀξιουμένους σήμερον μεγάλης χάριτος και εὐλογίας παρὰ Θεοῦ, δι' ὅσων ζοῦν και λαμβάνουν χάραν περὶ ἐμέ.

Και τώρα στρέφω τὴν σκέψιν μου και τὰ βλέμματά μου, πρὸς Σὲ Ὑψίστη Θεέ, και Σὲ Ἁγίε Γεράσιμε, και παρακαλῶ και ἱκετεύω, ἐπισκιάσον Κύριε, διὰ τῶν προσευχῶν τοῦ Ἁγίου Σου, ἐμὲ τὸν εὐτελεῆ και ἐλάχιστον, ἀλλὰ και ἀφοσιωμένον εἰς Σέ, διὰ τῆς πλουσίας χάριτός Σου και πλήρωσον τὴν καρδίαν μου διὰ πνεύματος σοφίας και συνέσεως Πνευματικῆς, ἵνα τὸν λαόν Σου τούτον, τὸν κατὰ πάντα εὐσεβῆ και ἀφοσιωμένον εἰς Σέ, Θεοφιλῶς διαποιμάνω και ὀδηγήσω εἰς τὰς Εὐαγγελικὰς νομάς και εἰς τὸ Φῶς τῆς ἀληθείας και χάριτός Σου. Σὺ γὰρ εἶπας Κύριε, εἰς τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς Σου, τὸν Ἀπόστολον Παῦλον: «Ἀρχεῖ σοι ἡ χάρις μου, ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται».

Ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου και ἐπίβλεπον ἐξ οὐρανοῦ και ἴδε και ἐπίσκεψαι τὴν εὐλογημένην νῆσον ταύτην, εἰς δόξαν, δικαιοσιν και εἰρήνευσιν τοῦ ὀραίου λαοῦ τῆς.

Ἰκετεύω Σε, Κύριε, δός, ἵνα πάντες ἡμεῖς, Κληρὸς και Λαὸς τῆς Νήσου ταύτης, ἐν τῇ ἀγαθότητι Σου, διατηρηθῶμεν ἐν τῇ Σῇ εἰρήνῃ και ἐν τῇ Σῇ ἀγάπῃ, δοξάζοντες τὸ Πανάγιον ὄνομά Σου, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ πλησίον τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱ. Ναοῦ ἐπιβλητικόν Μητροπολιτικόν κτίριον και εἰς τὴν αἴθυσαν τοῦ Θρόνου ἐδέχθημεν τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς τῶν ἐπισήμων, τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως, τῶν Κληρικῶν και Μοναχῶν και τοῦ Λαοῦ τῆς Νήσου και τῶν πνευματικῶν ἡμῶν τέκνων και φίλων ἐν Χριστῷ τῶν ἐκ Θεσσαλονίκης και Πειραιῶς ἐλθόντων διὰ νὰ τιμήσουν τὴν ἐλαχιστότητα ἡμῶν και νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἐνθρονίσεως ἡμῶν. Τὴν 2.30 μ.μ. ὑπὸ τοῦ Δημάρχου τῆς πόλεως Ἀργυροστολίου παρετέθη γεῦμα εἰς τὸ πολυτελὲς Εἰσοδοχεῖον «MENTITEPANE» εἰς τὸ ὁποῖον και παρεκάθησαν περὶ τὰ ἑκατὸν άτομα.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν Δευτέραν 4ην Ἰουνίου και πρὸ τῆς ἀναλήψεως οἰουδήποτε καθήκοντος ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει: ἐτελέσαμε τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τοῦ Ἁγίου Γερασίμου τοῦ νέου Ἀσκητοῦ και Θαυματουργοῦ, τῇ συμμετοχῇ πολλῶν Ἱερέων και Λαοῦ, τῶν δύο Ἀρχιερέων Ρόδου και Πειραιῶς συμπροσευχομένων ἐν τῷ Ἱ. Βήματι. Τὸ ἑσπέρας τῆς ἰδίας ἡμέρας και περὶ ὥραν 7ην μ.μ. εἶχε προγραμματισθῆ ἰδιαίτερα ἐκδήλωσις ἐκ μέρους τοῦ Δήμου εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τοῦ Ἁγίου Γερασίμου διὰ τὴν λύσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος τῆς Νήσου. Ἐτελέσαμεν Δοξολογίαν παρουσίᾳ τῆς κ. Νομάρχου και τῶν ἄλλων Ἀρχῶν τῆς Νήσου και παρετέθη γεῦμα εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἱ. Μονῆς ἐκ μέρους αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησαν περὶ τὰ πενήντην άτομα.

Η ΣΤ' ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ Π. Σ. Ε.

(BANKOYBEP, 24 IOYΛIOY — 10 AYΓOYCTOY 1983)

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ *

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑ:
ΜΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Δέν ήταν τυχαίο τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἐργασίες τῆς Συνέλευσης εἶχαν ἕνα ἐμφανῶς λειτουργικό —δοξολογικό καὶ εὐχαριστιακό— χαρακτήρα. Ἡ προσευχή καὶ ἡ λατρεία δέν ἦταν ἀπλῶς μέρη τοῦ ὅλου προγράμματος. Ἀποτελοῦσαν, τρόπον τινά, τὴν σπονδυλικὴ στήλη ὄλων τῶν ἐργασιῶν.

Τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα —πρωτῆ, μεσημέρι καὶ ἀπόγευμα— οἱ σύνεδροι προσερχόταν στὸν τόπο τῆς προσευχῆς γιὰ τίς καθημερινές ἀκολουθίες. Καὶ ἦταν ὁ τόπος αὐτὸς τῆς προσευχῆς μιὰ πολὺ μεγάλη σκηνή, χωρητικότητος τριῶν περίπου χιλιάδων ἀτόμων, ποὺ δέσποζε σὲ ὅλη τὴν Πανεπιστημιούπολη. Ἡ ἐκλογή τῆς σκηνῆς

σὰν τόπου προσευχῆς ἦταν δέδωκε μιὰ λύση πρακτικὴ, ἀλλὰ εἶχε καὶ χαρακτήρα συμβολικό. Εἰκόνα ἐγαλμένη ἀπὸ τίς σελίδες τῆς Π.Δ., ἔφερνε στὸν νοῦ τὴν πορεία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν γῆ τῆς ἐπαγγελίας, μὲ μόνημο καὶ παντοτινὸ σύντροφο καὶ συνοδὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεό.

Ἐκείνο ἐπίσης ποὺ ἦταν ἀξιοπρόσεκτο καὶ συγκινητικό, ἦταν ἡ προσέλευση πολλῶν χριστιανῶν τοῦ Βανκούβερ, ἀνθρώπων ἀπὸ ὅλα τὰ κοινωνικά στρώματα καὶ ὅλες τίς ὁμιολογίες, ποὺ καθημερινὰ γέμιζαν τὴν σκηνή γιὰ νὰ προσευχηθοῦν γιὰ τὴν εὐδὼση τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνέλευσης. Καὶ λίγο πρὶν πέρα, μπροστὰ σὲ μιὰ πρόχειρη καλύβα, οἱ ἰθαγενεῖς (ἰνδιάνοι) τοῦ Καναδά ἦταν συνηγμένοι γύρω ἀπὸ μιὰ φωτιά, μέρα - νύκτα, γιὰ νὰ δείξουν ὅτι ὁ λαὸς τους προσεύχεται γιὰ τὴν Συνέλευση καὶ προσφέρει ὅλη τὴν συμπαράστασή του στοὺς ἐκπροσώπους τῶν Ἐκκλησιῶν, ποὺ συζητοῦν θέματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

Μὲ τὸ συναίσθημα, λοιπόν, τῆς συνεχοῦς πνευματικῆς παρουσίας ὄλων αὐτῶν τῶν πιστῶν, οἱ σύνεδροι ἀναζήτησαν καὶ ὄρθηκαν ἀπαντήσεις στὸν θεολογικὸ προβλη-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 445 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13-14 τεύχους.

Τὴν 6ην Ἰουνίου καὶ περὶ ὥραν 7ην μ.μ. εἰς τὸν ἕτερον Δῆμον τῆς Νήσου, τὸν Δῆμον Ληξουρίου, ἔλαβε χώραν ἰδιαίτερα τελετὴ ἐνθρονίσεως ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τοῦ Παντοκράτορος, παρουσία τοῦ Δημάρχου καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχῶν. Οἱ ἐπίσημοι μετὰ τῶν Ἱερέων τοῦ Δήμου καὶ Ἐπαρχίας Πάλλης καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχῶν μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ Δήμου ἀνεμενον ἡμᾶς εἰς τὴν προβλήτα τῆς πόλεως καὶ ὑπεδέχθησαν ἡμᾶς μετὰ θερμῶν ἐκδηλώσεων. Ἐν συνεχείᾳ ἐσηματίσθη πομπὴ καὶ προπορευομένης τῆς Μουσικῆς τοῦ Δήμου μετέβημεν εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ Παντοκράτορος, ὅπου μετὰ τὴν σχετικὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐνθρονίσεως προσεφώνησεν ἡμᾶς ὁ κ. Δήμαρχος καὶ ἀνεγνώσαμεν σύντομον ἐνθρονιστήριον λόγον. Μετὰ τὸ πέρασ αὐτῆς τῆς ἐκδηλώσεως ἐν πομπῇ μετέβημεν εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγ. Σπυρίδωνος ὅπου ἐτελέσαμεν Πανηγυρικὸν Ἑσπερινὸν ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἀγίου Πατρὸς Παναγῆ Μπασιά, τοπικοῦ Ἀγίου».

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ νέος Μητροπολίτης Κεφαλληνίας κ. Σπυρίδων (κατὰ κόσμον Σπυρίδων Καλαφατάκης) ἐγεννήθη εἰς τὸν Πειραιᾶ τὸ ἔτος 1926, ὅπου καὶ ἐπεράτωσε τὰς ἐγκυ-

κλίου γνώσεις τῆς στοιχειώδους καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν στρατιωτικῶν του ὑποχρεώσεων, τὸ ἔτος 1951 ἐκάρη μοναχὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης καὶ ἀκολούθως ἐχειροτονήθη Διάκονος καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγίου Βασιλείου Ἀθηνῶν, τὸ δὲ ἔτος 1954 ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος.

Διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1954 - 1971 Γραμματεὺς καὶ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1971 ὑπηρέτησεν ὡς Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς. Κατὰ τὸ αὐτὸ ὡς ἄνω διάστημα ἦτο καὶ Ἱερατικῶς Προϊστάμενος καὶ Ἱεροκλήρυξ τῶν Ἱ. Ναῶν Παναγίας Δεξιᾶς καὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Ἱ. Ναοῦ Εὐαγγελιστρίας Πειραιῶς.

Τὸν Αὐγούστου τοῦ 1976 ἐξελέγη ἀπὸ τὴν Ἱεράν Σύνοδον Ἐπίσκοπος ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Νεοχωρίου, κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Πειραιῶς κυροῦ Χρυσοστόμου, διατηρήσας τὴν θέσιν ταύτην τοῦ Πρωτοσύγκελλου καὶ ὑπὸ τὸν νέον Μητροπολίτην αὐτῆς κ. Καλλίνικου, μέχρι τῆς προσφάτου ἐκλογῆς του ὡς Μητροπολίτου Κεφαλληνίας.

ματισμό μέσα από την λειτουργική εμπειρία. Και όρισμένα αδιέξοδα στά όποια μο.ραία όδηγήθηκε ή Συνέλευση, έμπιστεύθηκαν με την προσευχή στά χέρια του Θεού. Γι' αυτό και ή Συνέλευση αυτή χαρακτηρίστηκε, διακρινόμενη από τις προηγούμενες, σαν μιá «συνέλευση λατρευτική», μιá «συνέλευση προσευχής»¹⁵.

Μ' αυτές τις προϋποθέσεις, ή όλαμέλεια δήλωσε άπειρφοραστα: «Η λατρεία είναι: ό κεντρικός άξονας της ζωής και της άποστολής, της μαρτυρίας και της διακονίας της Έκκλησίας. Είναι: ένας τρόπος, με τον όποιο γυναίκες και άνδρες, πλούσιοι: και πτωχοί, ύγιείς και άνάπηροι: μετέχουν στην θεία χάρη και ζητούν συγχώρηση. Είναι: ή λειτουργική, μυστηριακή και δημόσια πραγματοποιήση της μοναδικής πράξης του Χριστού για την ζωή του κόσμου»¹⁶.

Πρόκειται: για ένα σημείο, που θα έπρεπε ίσως να έφελκύσει ιδιαίτερα την προσοχή των όρθόδοξων. Σε όλες τις φάσεις της ιστορίας της οικουμενικής κίνησης ή Όρθοδοξία υπεγράμμισε — άπευθυνόμενη κυρίως στους διαμαρτυραμένους άδελφούς— όχι: μόνον το γεγονός ότι ή λατρευτική ζωή άποτελεί το κατ' έξοχήν πλαίσιο μέσα στο όποιο πραγματοποιείται ή κοινωνία μεταξύ Θεού και ανθρώπου, αλλά και την αναγκαιότητα μιás πραγματικής ανακαινίσης της λατρείας, πράγμα που σημαίνει κατά κύριο λόγο μιá μύηση στις πηγές και μιá έξοικείωση με τις ρίζες. Με το ίδιο πνεύμα, ή Όρθοδοξία προέδραλε την εύχαριστική της θεολογία, που πηγάει μέσα από το μυστήριο που τελείται διαρκώς «υπέρ της του κόσμου ζωής», προσπαθώντας να δείξει: ότι ή θεία Εύχαριστία είναι τελικό και άφετηριακό σημείο της ζωής του χριστιανού και ότι από αυτή την ύπαρξιακή εμπειρία πηγάζει: τόσο ή διακονία, όσο και ή μαρτυρία του χριστιανού μέσα στον κόσμο. Ο π. Boronov στην όμιλία του είπε χαρακτηριστικά: «Η Εύχαριστία είναι: καθολικό μυστήριο, ένα μυστήριο ειρήνης και αγάπης και, κατά συνέπεια, το μυστήριο της ένότητας στην ζωή και της ζωής στην ένότητα. Ο άγιος Αύγουστίνος έλεγε: 'Mysterium pacis et unitatis nostrae'»¹⁷.

Στο Βανκούβερ ήταν έμφανής ή προσπάθεια —κυρίως των διαμαρτυραμένων άδελφών— να επανεξετάσουν έμπρακτα και διωματικά τις προϋποθέσεις εκείνες που παρέχονται μέσα στην λειτουργική ζωή και στην συμμετοχή στην Εύχαριστία και με τις όποιες ή έφαρμογή του λό-

γου του Θεού γίνεται πιο έφικτή. Σε μιá από τις τελικές εκθέσεις της Συνέλευσης λέγεται: χαρακτηριστικά ως προς το σημείο αυτό: «Ο Χριστός —ή ζωή του κόσμου— ένώνει: ούρανό και γή, Θεό και κόσμο, πνευματικό και έγκόσμιο. Το Σώμα και το Αίμα του, που μας δίδονται: με τον άρτο και τον οίνο, έμπεριέχουν την λειτουργία και την διακονία, το κήρυγμα και την θεραπεία. Η εύχαριστιακή αυτή θεώρηση άγκαλιάζει όλη την πραγματικότητα της χριστιανικής ζωής και μαρτυρίας (...). Με την προαγωγή της όρατής ένότητας της χριστιανικής δράσης και της ένσάρκωμένης αυτοθυσίας του Χριστού, που είναι: ή μοναδική αυτής πηγή, ή εύχαριστιακή θεώρηση μας παρέχει: μιá νέα ένθαρρυντική καθοδήγηση στην πορεία μας προς την πλήρη και άξίόπιστη πραγματοποίηση της ένότητας που μας έχει: ήδη δοθεί»¹⁸.

Η λειτουργική δηλαδή σύναξη, και μάλιστα ή μυστηριακή ζωή της Έκκλησίας, άρχισε και πάλι να θεωρείται: σαν μιá δίωση και μιá επανάληψη της εμπειρίας της σωτηρίας. Γι' αυτό και ή Συνέλευση, σε μιá άλλη εκθέσή της, δήλωσε: «Με το Βάπτισμά μας και με την Εύχαριστία συμμετέχουμε στον Θεό, στο σώμα του Χριστού και στην δημιουργία του Θεού, που είναι: ή κυριώτερη πηγή της χαράς και της έλπίδας μας»¹⁹.

Είναι: όπωσδήποτε δύσκολο για ένα όρθόδοξο να επεκταθεί σε θέματα λατρείας μέσα στα πλαίσια της οικουμενικής κίνησης. Κάθε φορά που δεν μπορεί να ζήσει: πλήρως την συμμετοχή σε μιá κοινή λατρευτική σύναξη, αισθάνεται: όδύνη και άναλογίζεται: ποιοι είναι: οι παράγοντες που τον έμποδίζουν, τα φράγματα στα όποια προσκρούει: ή άποχή του αυτή. Δέν άντέχω όμως στον πειρασμό να μη σημειώσω, ότι στο Βανκούβερ —σαν άποτέλεσμα του άλματος που έγινε από τις διαμαρτυρόμενες Έκκλησίες— παρακολούθησαμε όλο: μιá σειρά από άκολουθίες, που δεν ξένιζαν καθόλου ένα όρθόδοξο, αφού είχαν έμφανώς δοξολογικό και έπικλητικό χαρακτήρα και ήταν μιá προσπάθεια πιστής μαρτυρίας της δύναμης του Θεού μέσα στον κόσμο. Άκόμα, οι άκολουθίες αυτές ήταν βαθειά έμποτισμένες με όλο τον πλούτο του συμβολισμού, που θέλει: άκριδώς να δείξει: ότι ή χάρη άγκαλιάζει: και μεταμορφώνει: όλο τον κόσμο, δέν περιορίζεται: άποκλειστικά στην σφαίρα του νοού και του πνεύματος, ξεπερνούσαν δε πολλές φορές τα καθιερωμένα στον δυτικό κόσμο χρονικά όρια.

Άν όμως τα όσα άνάφερα στις παραπάνω γραμμές μπορούν να χαρακτηρισθούν —όμολογουμένως με κάποια όόση άληθείας— σαν ένας συναίσθηματικός ένθουσιασμός, ύπάρχουν και όρισμένα άλλα στοιχεία, που είναι: πολύ πιο συγκεκριμένα και χειροπιαστά.

15. Ο ρωμαιοκαθολικός θεολόγος π. René Beaupère, ένας από τους δυό συντάκτες της γαλλικής έκδοσης των επίσημων πρακτικών της Συνέλευσης, χαρακτηρίζει την Συνέλευση σαν «Assemblée célébrante» και «Assemblée eucharistique», Πρβλ. Rassemblés pour la vie... σσ. 59 και 60.

16. Πρβλ. Έκθεση ομάδας προβληματισμού I, «Witnessing in a Divided World», έν Gathered for Life... σ. 34.

17. Vitaly Boronov, Life in Unity, έν: The Ecumenical Review 36 (1984), 1, σ. 4. Άποσπάσματα έν: Έπίσκοπος 14 (1983), 299, σσ. 11-12.

18. Πρβλ. Έκθεση ομάδας προβληματισμού II: «Taking Steps Towards Unity», έν: Gathered for Life... σ. 44.

19. Πρβλ. Έκθεση ομάδας προβληματισμού III: «Moving Towards Participation», έν: Gathered for Life..., σ. 54.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔγτυπα τοῦ δυτικοῦ κόσμου, ποὺ συμπεριέλαβε τὸ Σήμβολο Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως στὴν ἀρχικὴ του μορφή — χωρὶς δηλαδή τὴν προσθήκη τοῦ Φιλιόκβε — ἦταν τὸ Βιβλίον Προσευχῶν, ποὺ ἐξεδόθη μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς Συνέλευσης καὶ καθημερινὰ χρησιμοποιεῖτο στὸ Βανκούβερ²⁰. Δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ δοῦμε ἄρᾳ γὰρ τὸ γεγονός αὐτὸ ὡς μὴ ἀπάντησι στὶς συνεχεῖς ἐκκλησίες τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ εἰδικὰ σὲ ἐκείνες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ εορτασμοῦ τῶν 1600 ἐτῶν ἀπὸ τὴν Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο; Ὅπως, τὸ Π.Σ.Ε. δὲν περιορίστηκε νὰ ἐπαναλάβῃ ἑμμεσὰ τὴν ἐκκλησιολογικὴ αὐτὴν ἐπιμέλειά του, ποὺ ἀπηύθυναν οἱ Πρόεδροί του τὴν Πεντηκοστὴ τοῦ 1981²¹. Προχώρησε περισσότερο καὶ ἔκανε ἕνα σημαντικὸ δῆμα γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ κειμένου τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστews.

Μιὰ ἄλλη ἀξιοπρόσεκτη προσπάθεια εἶναι ἡ ἐκδόσι καὶ εὐρεία κυκλοφορήσι τοῦ κειμένου τῆς «Λειτουργίας τῆς Λίμης»²². Ἰσως δέξαια ὡς πρὸς τὴν Λειτουργίαν αὐτὴ ἕνας ὀρθόδοξος θὰ μπορούσε νὰ παρατηρήσει: πολλὰ. Λόγω τῶν ἀπειτήσεων ποὺ τοῦ ἐπιβάλλει ἡ μακραίωνη καὶ αὐστηρὴ λειτουργικὴ του παράδοσι, θὰ μπορούσε σὲ πολλὰ σημεία νὰ εἶναι ἐπιφυλακτικὸς, σὲ ἄλλα ὅχι: πλήρως ἱκανοποιημένος καὶ σὲ ἄλλα πάλι: —π.χ. στὴν συμμετοχὴ γυναικῶν ἱερῶν κατὰ τὴν τέλεσι τῆς Λειτουργίας αὐτῆς στὸ Βανκούβερ— μᾶλλον ἀρνητικὸς. Δὲν θὰ μπορούσε ὁπωσδήποτε νὰ συμπερισθεῖ τὸν ἐνθουσιασμὸ τῶν πολλῶν γιὰ τὸ κείμενο τῆς Λειτουργίας αὐτῆς. Καὶ ὅμως, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι μιὰ ἀντικειμενικὴ ἀποτίμησί του δὲν θὰ τὸν ὀδηγήσει σὲ μιὰ αἰσιόδοξι καὶ ἐπιδοφορὰ θεώρησι τῶν πραγμάτων. Ἡ τοποθέτησι τῆς Εὐχαριστίας στὸ κέντρο τῆς λειτουργικῆς ζωῆς, ἡ θεώρησι τῆς ὡς «ἀναμνήσεως» τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ὡς Σωτήρος, ἡ κατ' αὐτὴν, καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ σὲ ὅλες τὶς φάσεις καὶ περιπτώσεις τῆς ζωῆς, ἐπίκλησι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ θέσι τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων μέσα στὴν κοινωνίαν τῶν πιστῶν —στοιχεῖα ποὺ συμπεριλαμβάνονται στὴν «Λειτουργία τῆς Λίμης»— εἶναι κεφάλαια ποὺ ἀποδείχθηκαν πολὺ θετικὰ στὴν προσέγγισι τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τοὺς ἡμερῆς διαλόγους καὶ θὰ διαδραματίσουν καὶ θετικὸ ἀποτελεσματικὸ ρόλο στὴν διεξαγωγή τοῦ πολυμεροῦς διαλόγου, τοῦ ὁποῦο κύριος φορέας εἶναι τὸ Π.Σ.Ε.

Ἡ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ἀναφερόμενος στὸν πολυμερῆ διάλογο, δὲν θὰ μπορούσα νὰ παραθεωρήσω τὴν σημασίαν τοῦ κειμένου «Βάπτισμα - Εὐχαριστία - Ἱερωσύνη» (BEM)²³, τὸ ὁποῖο ἀποτελεσε ὁμολογουμένως ὄχι μόνον τὴν πλούσια ἀπαρχὴ τῆς συγκαμιθῆς τοῦ διαλόγου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπηρέασε θετικὰ ὅλες τὶς συζητήσεις στὸ Βανκούβερ, παρέχοντας ἕνα ἀσφαλὲς θεολογικὸ ὑπόβαθρο καὶ πλαίσιο γιὰ κάθε περαιτέρω δῆμα στὴν πορεία πρὸς τὴν ἐνότηταν.

Ἡ συζήτησι πᾶνω στὰ ἐπι μέρους τοῦ κειμένου αὐτοῦ εἶναι ἀνοικτή. Στὸ Βανκούβερ ἐλέχθη ἀπὸ τὴν ὁλομέλειαν τῆς Συνέλευσης: «Χαρακτηρίζοντας τὸ κείμενο τῆς Λίμης ὡς μὴ ἕκθεσι «συγκλινοῦσῶν ἀπόψεων» δὲν ἐννοοῦμε ὅτι μιὰ πλήρης συμφωνία ἔχει ἐπιτευχθεῖ. Ἐννοοῦμε μᾶλλον μιὰ ἕκθεσι, ποὺ πηγάζει: μέσα ἀπὸ διαφορετικοὺς τρόπους ἔκφρασι τῆς αὐτῆς πίστεως καὶ ἀποβλέπει: σὲ μιὰ κοινὴ ζωὴ καὶ συμφωνία, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἔχει πραγματοποιηθεῖ ἢ ἐκφραστεῖ ἢ ἐνότηταν αὐτὴ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸ τῆς οἰκουμενικῆς προσπάθειας (...). Οἱ συγκλινοῦσες ἀπόψεις δημιουργοῦν τὴν πεποίθησι, ὅτι: παρά τὴν ποικιλίαν παραδόσεων οἱ Ἐκκλησίες ἔχουν μεταξὺ τους πολλὰ κοινὰ στὴν κατανόησι τῆς πίστεως»²⁴.

Οἱ Ἐκκλησίες, λοιπόν, καλοῦνται, γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ νὰ ἐκφράσουν τὶς γνώμες καὶ τὶς ἀπόψεις τους. Τὰ ἐρωτηματικὰ ποὺ γεννᾷ τὸ κείμενο, τόσο ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς θεολογίας ποὺ ἐκφράζει, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς διαδικασίας ἀποδοχῆς ποὺ προτείνει: εἶναι δέξαια πολλά. Στὸ Βανκούβερ οἱ ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναφερθοῦν πολλὰς φορὰς σ' αὐτὰ τὰ σημεία. Καὶ εἶναι δέξαια, ὅτι: σὲ ἀπαντήσεις τους πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ «Πίστη καὶ Τάξι» οἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίες θὰ ἀναλύσουν λεπτομερέστερα τὶς θέσεις καὶ ἀπόψεις τους. Ὅπως παρατήρησε ὁ Δρ Παπαδερὸς στὴν ἐπέμβασί του: «Οἱ Ἐκκλησίες διατηροῦν, φυσικὰ, πλήρη ἐλευθερίαν στὸ νὰ ἀποδεχθοῦν τὸ κείμενο, νὰ προτείνουν τροποποιήσεις, νὰ ἐκφράσουν συγκεκριμένους ἐπιθυμίες τους ἢ νὰ τὸ ἀπορρίψουν παντελῶς. Ἀσυνεπείς θὰ ἦταν τότε μόνον, ἂν ἠθελημένα ἀγνοοῦσαν τὸ κείμενο»²⁵.

Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀπολύτως ἀμφιβολία, ὅτι μιὰ προσεκτικὴ μελέτη τοῦ κειμένου εἶναι ὄχι μόνον ἐπιβε-

20. Jesus Christ — the Life of the World, A worship book for the Sixth Assembly of the W.C.C., Geneva, WCC, 1983, 166 σ. Τὰ βιβλία αὐτὰ περιέχει προσευχὰς σὲ τέσσερις γλώσσες καὶ ὕμνους ὅλων σχεδὸν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν.

21. Πρβλ. Ἐπίσκεψις 12 (1981), 255, σσ. 20-21.

22. «The Feast of Life», The Eucharist at the Sixth Assembly of the W.C.C., Vancouver, 1983, Geneva, WCC, 1983, 40 σ. Τὸ κείμενο τῆς λειτουργίας δημοσιεύεται, ὅπως καὶ τὸ βιβλίον Προσευχῶν, σὲ τέσσερις γλώσσες, δηλαδή ἀγγλική, γαλλικὴ, γερμανικὴ καὶ ἰσπανικὴ.

23. Τὸ κείμενο ἐξεδόθη ἑλληνικὰ ἀπὸ τὸ Ὀρθόδοξο Κέντρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου: Βάπτισμα-Εὐχαριστία-Ἱερωσύνη, Συγκλινοῦσαι τάσεις εἰς τὴν πίστιν, Γενεύη, Ἐκδ. τοῦ Ὀρθοδόξου Κέντρου τοῦ Σαμπετζύ, 1983, 92 σ.

24. Πρβλ. Ἐκθεσι ὁμάδας προβληματισμοῦ Π, ἔνθ' ἄν., σ. 46.

25. Ἄ λ ε ξ . Παπαδερὸς, Σκέψεις περὶ ἀποδοχῆς χωρὶς παράκαμψι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, σ. 10. Τὸ κείμενο δημοσιεύθηκε στὰ γερμανικὰ ἐν: Una Sancta 38 (1983), 3 καὶ ἕνα τμήμα αὐτοῦ ἑλληνικὰ ἐν: Ἐπίσκεψις 14 (1983), 299, σσ. 14-15.

βλημένη, αλλά και αναπόφευκτη, διότι τὸ ΒΕΜ θὰ ἔχει ὀπωσδήποτε και μιὰ βασική και κεφαλαιώδη σημασία για τοὺς διμερείς διαλόγους, πού διεξάγει σήμερα ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία με τις ἄλλες Ἐκκλησίες, αλλά και για τοὺς διμερείς διαλόγους, πού οἱ ἄλλες Ἐκκλησίες διεξάγουν μεταξύ τους. Αὐτὸ σημαίνει ἐπίσης, ὅτι: «ἡ σοβαρότητα και ἡ συνέπεια τῆς ἀντιμετώπισης τοῦ κειμένου ἀπὸ τις Ἐκκλησίες και ὁ τρόπος με τὸν ὁποῖο θὰ ἐξελιχθεῖ ἡ διαδικασία τῆς ἀποδοχῆς του, θὰ αποτελέσει, σὲ μεγάλο βαθμὸ, τὸ μέτρο, με τὸ ὁποῖο θὰ σταθμισθεῖ ἐπίσης, θὰ ἐπιβεβαιωθεῖ ἢ θὰ ἀμφισβητηθεῖ ἡ σοβαρότητα τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν τόσο σὲ διμερείς διαλόγους, ὅσον ἐπίσης, και κυρίως, στὴν ἴδια τὴν οἰκουμενική κίνηση»²⁶.

Σήμερα, ἡ περί μυστηρίων κυρίως διδασκαλία ἔχει λάβει στοὺς διμερείς διαλόγους μιὰ κεντρική θέση. Δίδεται, ἐπομένως, ἡ εὐκαιρία συντονισμού τῶν διμερῶν διαλόγων μεταξύ τους, αλλά και τῶν διμερῶν διαλόγων με τὸν πολυμερῆ διάλογο. Ἡ σύσταση τῆς Συνέλευσης στὸ σημεῖο αὐτὸ ἦταν σαφής: «Τὸ ΒΕΜ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σὲ σχέση με τις ἄλλες ἐκφάνσεις τῆς μιᾶς οἰκουμενικῆς κίνησης: α) τις διμερείς ἐκκλησιαστικὲς συνομιλίες, β) τις διαπραγματεύσεις για τὴν ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν, και γ) τὰ ἔθνη και τοπικά Συμβόλια Ἐκκλησιῶν»²⁷.

Ἄν τὸ ΒΕΜ καταφέρει νὰ διαδραματίσει τὸν ρόλο αὐτὸ —ἀποφεύγοντας μάλιστα τὸν πειρασμὸ νὰ μετατραπῆ σὲ ἓνα καταλυτὴ τῶν διμερῶν διαλόγων, ὅπως τόνισε σὲ ἐπέμβασή του ὁ Μητροπολίτης Μύρων Χρυσόστομος— θὰ ἔχει προσφέρει μεγάλη ὑπηρεσία στὴν ὑπόθεση τῆς ἐνότητας τῶν Ἐκκλησιῶν.

Τὸ ΒΕΜ ἐντάχθηκε ἀπὸ τὸ Π.Σ.Ε. ὄχι μόνο μέσα στὰ πλαίσια τῆς ὑπέρβασης τῆς δογματικῆς διαιρέσης σὲ βασικά θέματα πίστεως και ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, αλλά και στὰ πλαίσια τῆς ἐκπληρούμενης σήμερα ἀπὸ τις Ἐκκλησίες λυτρωτικῆς και ἀπελευθερωτικῆς ἀποστολῆς τοῦ Χριστοῦ μέσα στὸν κόσμο. Νομίζω, ὅτι ἡ θεώρηση αὐτὴ δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ ἐκεῖνα πού οἱ ὀρθόδοξοι δήλωσαν στὸ Συνέδριο τοῦ Βάλμο: «Ὀπωσδήποτε ἡ θεολογικὴ ἐργασία εἶναι ἀναγκαία και θὰ πρέπει νὰ εἶναι σοβαρῆς και ὑψηλῆς ποιότητας. Ὁ σκοπὸς τῆς ὁμῶς θὰ πρέπει νὰ κατευθύνεται πρὸς τὴν κατανόηση τῆς ὑπαρξιακῆς σημασίας τῆς κοινότητας τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερα δὲ τῆς ὁρατῆς τῆς δαμῆς, πού δίνει στὸν ἄνθρωπο τὴν δυνατότητα νὰ ἔλθει σὲ μιὰ νέα και σωτήρια σχέση με τὸν Θεὸ και τὸν κόσμ»²⁸.

Ἄν, λοιπόν, με τὸ πνεῦμα αὐτὸ, τὸ ΒΕΜ ἀξιολογηθεῖ κατάλληλα και μπεῖ ἀκόμη περισσότερο στὸ ἐπίκεντρο

τῆς ζωῆς και τῶν στόχων τοῦ Π.Σ.Ε., θὰ αποτελέσει μιὰ πολύτιμη βάση για μιὰ ἀσφαλῆ μελλοντικὴ γραμμὴ και πορεία τοῦ Συμβουλίου. Και αὐτὸ, γιατί μαζί με τὴν ἐλπίδα μιᾶς σταδιακῆς συζήτησης και συνάντησης τῶν θεολογικῶν θέσεων, μιᾶς πορείας, δηλαδή, πρὸς τὴν ὁρατὴ ἐνότητα, τὸ κείμενο παρέχει και τὴν δυνατότητα μιᾶς ἐμβάθυνσης τῆς ἀποστολῆς τῶν Ἐκκλησιῶν μέσα στὸν κόσμο, τὴν ἀνανέωση τοῦ ὁποῖο ἐπιδιώκουν με τὴν προώθηση τῆς δικαιοσύνης, τῆς εἰρήνης και τῆς καταλλαγῆς.

Τέλος, τὸ κείμενο καθ' ἑαυτὸ ἔχει μιὰ ἀξία, πού πηγάζει ἀκριθῶς μέσα ἀπὸ ἐκεῖνο πού θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρηθεῖ ὡς μιὰ ἀδυναμία του: ὅτι δὲν εἶναι ἓνα ἐμολογιακὸ κείμενο μιᾶς συγκεκριμένης Ἐκκλησίας. Εἶναι καρπὸς μακροχρόνιας προσπάθειας και τείνει νὰ ἀποδείξει, ὅτι οἱ Ἐκκλησίες μποροῦν νὰ θροῦν πολλές συγκλίσεις και ἐλπιδοφόρες ἀπόψεις τις πεποιθῆσεις τους και ὅτι, παρὰ τις ἀποκλίσεις τους στὴν θεολογικὴ ἔκφραση και διατύπωση, ἔχουν πολλὰ κοινὰ σημεῖα στὴν κατανόηση τῆς πίστεως. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ, εἶναι κείμενο ἀξιόλογο, γιατί ἐπέτυχε νὰ ἐνωματώσει σὲ ἓνα μεγάλο βαθμὸ τις σύγχρονες διδλικὲς και πατερικὲς μελέτες, νὰ λάβει σοβαρὰ ὑπ' ὄψη τὴν ἀνάγκη μιᾶς κοινῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας και νὰ δώσει ἰδιαίτερη σημασία στὸ σύγχρονο λειτουργικὸ ἀνανεωτικὸ κίνημα.

Ἡ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ: ἘΝΑ ΣΩΜΑ

ΣΤὴν ὑπηρεσία τῶν Ἐκκλησιῶν

Γράφοντας τις σκέψεις μου αὐτὲς μετὰ ἀπὸ τὴν ἐμπειρία μου στὸ Βανκούβερ, θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω ὅτι: πολὺ συχνά, μαζί με τὸ Π.Σ.Ε., παρεξηγοῦμε —ὀρθόδοξοι, ρωμαιοκαθολικοὶ και διαμαρτυρόμενοι, ὁ καθένας μας ἀπὸ μιὰ διαφορετικὴ ἀποψη— και τὴν ἔννοια μιᾶς Γενικῆς του Συνέλευσης. Ἐχουμε, με ἄλλα λόγια, ἀπὸ αὐτὴν —ὁ καθένας μας και πάλι: ἀπὸ μιὰ διαφορετικὴ ἀποψη— ἀπαιτήσεις μεγαλύτερες ἀπὸ ἐκεῖνες πού τῆς ἐπιτρέπει: ἡ δαμῆ, ὁ χαρακτήρας και ἡ ἀποστολὴ τῆς. Και ἐξηγοῦμαι:

Μιὰ Γενικὴ Συνέλευση δὲν δογματίζει. Οὐδέποτε διεκδίκησε —και εὐτυχῶς— μιὰ ὁποιαδήποτε ἀθεντία, ἓνα ὁποιοδήποτε ἀλάθητο. Εἶναι ἓνα σῶμα στὴν ὑπηρεσία τῶν Ἐκκλησιῶν. Μιὰ συνέλευση πού ἔχει τὴν ἀναφορά τῆς στὶς Ἐκκλησίες. Ἐνας χώρος ὅπου ἐκφράζεται ἡ συνυπευθυνότητα τῶν χριστιανῶν για τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας και τὴν μαρτυρία μέσα στὸν κόσμο. Εἶναι: μιὰ ἀπὸ τις ἐκφράσεις τοῦ θαυτέρου δεσμοῦ πού ὑπάρχει μεταξύ τῶν ἀγὰ τὸν κόσμ Ἐκκλησιῶν, πού ἐμολογοῦν τὸν αὐτὸν Σωτῆρα και Κύριο. Εἶναι μιὰ εὐκαιρία για τις Ἐκκλησίες, πού ἤδη συνειδητοποιῶσαν τὸν δεσμὸ αὐτὸ και ἐξέφρασαν τὴν διάθεση νὰ συνεργασθοῦν μέσα στοὺς κόλπους τοῦ Π.Σ.Ε., νὰ χαράξουν ἀπὸ κοινού μιὰ «γραμμὴ πορείας» μέσα στὸν κόσμ. Μιὰ γραμμὴ κοινῆς μαρτυρίας, κοινῶ προβληματισμοῦ, κοινῆς δράσης, πού, με τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ και τὴν καθοδήγηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θὰ ὀδηγήσει τοὺς χριστιανούς στὴν ἐνότητα. Κάθε ἄλλος χαρακτηρισμὸς τῆς Συνέλευσης, κάθε ἄλλη

26. αὐτόθι.

27. Πρβλ. ἔκθεση ὁμάδας προβληματισμοῦ II, ἐνθ' ἄν., σ. 46.

28. Πρβλ. ἔκθεση ὁμάδας προβληματισμοῦ II, ἐνθ' ἄν., σ. 48.

ἀπαίτηση ἀπὸ αὐτὴ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι σὲ θάρρος καὶ αὐτῆς καὶ τοῦ Π.Σ.Ε.

Θεωρούμενη, λοιπόν, μέσα ἀπὸ ἕνα τέτοιο ρεαλιστικὸ πρίσμα, ἡ Συνέλευση τοῦ Βανκούβερ ἐπιτέλεσε, μέσα στὰ πλαίσια τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων πάντοτε, τὴν ἀποστολὴ της. Στὸ Βανκούβερ, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν εἶπαν καὶ ὑπεγράμμισαν, ὅτι μέσα στοὺς κόλπους τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐπομένων χρόνων οἱ Ἐκκλησίες τους πρέπει νὰ καλλιεργήσουν συστηματικὰ μιὰ ἐπιστροφή στὶς ρίζες τῆς κοινῆς ἀποστολικῆς πίστεως καὶ ὅτι δὲν θὰ πρέπει νὰ παραμελήσουν τὴν ἀναζήτησή μιᾶς σταυρικής, καὶ ὄχι μονοδιάστατης, θεώρησης τῆς ἀποστολῆς καὶ δραστηριότητάς τους μέσα στὸν κόσμο. Ἐξ ἄλλου, μὲ τὴν Συνέλευση τοῦ Βανκούβερ, προβλέπεται μιὰ τάση ἐπανεισαγωγῆς τῆς ἐσχατολογικῆς διάστασης στὴν οἰκουμενικὴ θεολογικὴ σκέψη καὶ προβληματικὴ. Ἐμμεση βέβαια, ἀφοῦ ὑπάρχει σὲ ὁρισμένα μόνο κεφάλαια τοῦ ΒΕΜ —κυρίως στὰ περὶ θείας Εὐχαριστίας καὶ ἀποστολικῆς διαδοχῆς—, ἀλλὰ ἐνθαρρυντικὴ καὶ ἐλπιδοφόρα, γιατί θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσει ἕνα ἀσφαλὲς κριτήριο τόσο γιὰ τὴν περαιτέρω πορεία πρὸς τὴν ἐνότητα καὶ τὸν θεολογικὸ στοχασμὸ, ὅσο καὶ γιὰ τίς ἐπὶ μέρους μελλοντικῆς δραστηριότητες τοῦ Συμβουλίου. Γ' αὐτὸ καὶ ἡ ὀφειλόμενη προσοχὴ στὸ θαυότερο μήνυμα τῆς Συνέλευσης αὐτῆς δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἔχει θετικὰ ἀποτελέσματα.

Ἡ Συνέλευση αὐτὴ εἶχε καὶ ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικό. Ἦταν, ὅπως πολλοὶ παρατήρησαν, ἡ πῦρ «ἀντιπροσωπευτικὴ» στὴν ὅλη σειρά τῶν συνελεύσεων τοῦ Συμβουλίου. Μὲ πολλὴ φροντίδα καὶ ἐπιμέλεια συμπεριελήφθησαν στὶς ἀντιπροσωπεῖες, ἀλλὰ καὶ προσεκλήθησαν σὰν ὁμιλητὲς ἢ παρατηρητὲς, λαϊκοί, ἡλικιωμένοι, γυναῖκες, νέοι, ἀνάπηροι, ἐκπρόσωποι διαφόρων μειονοτήτων καὶ παραμελημένων κοινωνικῶν τάξεων ἢ ἐθνικῶν καὶ πολιτιστικῶν ὄντοτήτων, ἐκπρόσωποι τῶν ἄλλων θρησκευμάτων κλπ.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν, προτοῦ νὰ πάρουν μιὰ ὁποιαδήποτε ἀπόφαση πάνω σὲ ἐπὶ μέρους θέματα, εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἀκούσουν καὶ μερικῆς ζωντανῆς καὶ ὑπαρκτικῆς μαρτυρίας ἀνθρώπων πού ζοῦν καθημερινὰ ὁρισμένα προβλήματα καὶ μερικῆς συγκεκριμένης καταστάσεως.

Θὰ μπορούσα νὰ πῶ, ὅτι ἡ Συνέλευση δὲν μελέτησε ἀπλῶς τὰ προβλήματα τοῦ καταβεβλημένου καὶ συχνὰ ἐγκαταλελειμμένου γήρατος, τῆς ζωτικότητος τῆς νεολαίας, τῆς παραμελημένης πολλὰς φορὲς στοργῆς γιὰ τὸ παιδί, τῆς ληθμονημένης φροντίδας γιὰ τὸν ἀνάπηρο ἀδελφὸ, τοῦ ὀφειλόμενου σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἐκπρόσωπους τῶν ἄλλων, μὴ χριστιανικῶν, θρησκείων. Στὶς εἰκοσι μέρους πού διήρκεσαν οἱ ἐργασίες της, ἡ Συνέλευση «ἔζησε», κατὰ κάποιον τρόπο, ὅλες αὐτὲς τίς καταστάσεις.

Καί, μὲ πράξεις συμβολικῆς ἴσως ἀλλ' ὀπωσδήποτε οὐσιαστικῆς, ἔδειξε νὰ ἀγκαλιάζει πολλὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα αὐτά: προέβλεψε, μεταξύ ἄλλων, τρόπους μετα-

κινήσεως τῶν ἡλικιωμένων καὶ ἀναπήρων, μετάφραση γιὰ κωφάλαλους, συνεδρίες γιὰ νέους καὶ γυναῖκες, ἀκολουθίες γιὰ παιδιά.

Μέσα σ' ἕνα κόσμο, λοιπόν, ὅπου —στὰ πρόθυρα τοῦ «1984» τοῦ George Orwell — αὐτοὶ πού θέτουν ἐρωτήσεις - παγίδες ὅσον ἀφορᾶ στὴν σημασία καὶ τὸν σκοπὸ τῆς ζωῆς θεωροῦνται οἱ ἄρρωστοι μιᾶς κοινωνίας πού ἔχει τὴν ψευδαίσθησή ὅτι εἶναι ὑγιής²⁹, ἡ Συνέλευση δὲν δίστασε νὰ μαρτυρήσει ἐμπρακτὰ ὅτι «ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου εἶναι ὁ Χριστός», ἡ πραγματικὴ ζωὴ, ἡ ζωὴ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀνεξάρτητα ἀπὸ γένος, φυλὴ, γλῶσσα, ἰδεολογία, θρήσκευμα, ἡλικία, φυσικὴ κατάσταση κλπ., μιὰ ζωὴ πού ἀγκαλιάζει κάθε ἀνθρώπινο εἶναι καὶ κάθε εἶδος δημιουργίας.

Ὅπωςδήποτε μιὰ Συνέλευση ἔχει πάντα καὶ ὁρισμένα ἀρνητικὰ σημεῖα. Ἴσως θὰ πρέπει νὰ σημειώνονται καὶ αὐτά. Ἔτσι, μεταξύ τῶν πρακτικῶν προβλημάτων, πού μπόρεσα προσωπικὰ νὰ ἐντοπίσω, θὰ ἀναφέρω μόνο ὅτι, παρὰ τὴν ἄρτια πραγματικὰ ὀργάνωση καὶ τὴν σχολαστικὴ τήρησή τοῦ προγράμματος, μερικῆς φορὲς ἦταν ἀνθρωπίνως ἀδύνατο νὰ παρακολουθηθεῖ κανεὶς ὅλα τὰ γινόμενα. Μεταξὺ τῶν διαδικασιακῶν, ὅτι γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἡ Συνέλευση δὲν μπόρεσε νὰ ἀποφύγει μερικῆς δυσκολίας καὶ δυσάρεστες στιγμῆς, στιγμῆς ἐξάψεων καὶ ἐντάσεων, κυρίως ὅταν ἐπρόκειτο γιὰ τοὺς ὁρισμούς σὲ ὁρισμένες νευραλγικῆς θέσεις ἢ γιὰ τὴν τελικὴ ἀπόφαση σὲ ὁρισμένα λεπτὰ κοινωνικο - πολιτικὰ θέματα. Τέλος, μεταξύ τῶν προβλημάτων πού ἀναφέρονται στὶς προοπτικῆς τοῦ μέλλοντος, τὸν φυσικὸ κίνδυνο νὰ ἔχουν πολλὲς ἀποφάσεις, κατευθυντήριες γραμμῆς καὶ συστάσεις τῆς Συνέλευσης αὐτῆς τὴν τύχη πού εἶχαν μερικῆς ἀπὸ ἐκείνες τῶν προγενεστέρων συνελεύσεων. Στὸ σημεῖο αὐτὸ κυρίως καλεῖται τὸ Π.Σ.Ε. νὰ ἀποδώσει ἰδιαιτέρη σημασία καὶ προσοχὴ τὰ ἐπόμενα χρόνια.

Ἡ Συνέλευση τοῦ Βανκούβερ, ἀξιοποιούμενη καὶ ἐρμηνευόμενη σωστὰ, συγκεντρώνει, πιστεύω, ὅλες τίς προϋποθέσεις γιὰ νὰ δηγήσει τὸ Π.Σ.Ε. σὲ μιὰ ἀκόμη πῦρ βαθεῖα αὐτοσυνειδησία, ὅτι εἶναι ὄργανο τῶν Ἐκκλησιῶν, πού ἀναζητοῦν τὴν ἐνότητά τους μέσα στὶς τραγικῆς διασπάσεις τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Αὐτὸ ὅμως σημαίνει ὅτι καὶ οἱ Ἐκκλησίες - μέλη, καὶ ἰδιαιτέρως οἱ ἀντιπρόσωποι τους στὸ Βανκούβερ καὶ ὅσο κατέχουν ὀργανικῆς καὶ διοικητικῆς θέσεις στὰ διάφορα σώματα τοῦ Π.Σ.Ε., καλοῦνται, στὴν περίοδο πού θὰ ἀκολουθήσει τὴν Γενικὴ Συνέλευση, νὰ ἐργασθοῦν μὲ συνέπεια καὶ ὑπομονή, μὲ πιστότητα στὴν παράδοσή τους καὶ σεβασμὸ στὶς ἀόψεις τῶν ἄλλων, γιὰ νὰ συμβάλουν σωστὰ καὶ ἀποτελεσματικὰ στὴν ἄρση τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ ἀδιεξόδου, πού ἔχει δημιουργήσει ἡ μακραίωνη ἱστορία τῶν σχισμάτων καὶ διαιρέσεων.

29. Philip Potter, Introduction, ἐν: De Nairobi à Vancouver, 1975-1983, Rapport du Comité central à la Sixième Assemblée du C.O.E., Genève, COE, 1983, σ, xi.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τὸ νόημα τῶν θεομητορικῶν ἑορτῶν.

Ὁ Αὐγουστος διὰ μίαν ἀκόμη φοράν βοηθεῖ τοὺς ὀρθοδόξους πιστοὺς νὰ συντονίσουν ἐδλαδῶς τὴν σκέψιν, τὰ συναισθηματικὰ σκιετήματα καὶ τὰ ἐνδόμυχα διώματα τοὺς πρὸς τὸ νόημα τῆς μεγάλης θεομητορικῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὴν ὁποίαν μετὰ λυγρισμοῦ καὶ ποιητικῆς δυνάμεως ἔχει ὑμῆσει ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ὑμνογραφία, ὡς τονίζεται ἐν τῷ κεντρῷ ἄρθρῳ τοῦ «Ἐφημερίου».

Τόσον ἡ ἑορτὴ αὕτη, ὅσον καὶ αἱ λοιπὰ θεομητορικὰ ἑορτὰ καὶ αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν Θεοτόκον λατρευτικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας μας δεικνύουν πρῶτον διὲν ἡ Παναγία τιμᾶται ὄχι αὐτονόμως καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν ιδιότητα αὐτῆς ὡς Μητὴρ τοῦ Θεανθρώπου Αντρωτοῦ, ὡς «σεκούσης τὸν πάντων ἀγίων ἀγιώτατον Λόγον», ὡς μετασχούσης ἐνεργῶς τῆς τελεσιουργίας τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Οἰκονομίας. Δεύτερον τὰ θεομητορικὰ λειτουργικὰ κείμενα παρουσιάζουν τὴν Παναγίαν ὡς πρότυπον πασῶν τῶν ἀρετῶν, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐμπνέη πάντας τοὺς χριστιανούς. Τρίτον τὰ κείμενα ταῦτα ὑπομνησκον, διὲν δυνάμεθα νὰ ἐπικαλούμεθα τὴν πρὸς ἡμᾶς βοήθειάν της, ἐφ' ὅσον ἡ Παναγία μεσιτεύει καὶ προσεβύει παρὰ τῷ Υἱῷ της ὑπὲρ ἡμῶν («ὡς μητρικὴν παρηγοσίαν πρὸς Αὐτὸν κεκτημένη»).

Ἐορτασμός δεκαετηρίδος.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἐν ἄλλῃ σελίδι τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιευόμενον σχετικὸν Χρονικόν, τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, 10ην Ἰουνίου, ἐορτάσθη λαμπρῶς ἐν Πάτριας ἡ συμπλήρωσις δεκαετίας ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως εἰς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῆς

Ἐκκλησίας τῆς πόλεως τοῦ Πρωτοκλήτου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικόδημου.

Ὁ ἑορτασμός, ὅστις ἐγένετο τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Συλλόγου Κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, τοῦ ἐν Πάτριας Παραστῆματος τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων καὶ τοῦ Συνδέσμου Ἱερορατῶν μετὰ τὴν συνεργασίαν τῆς Διακονοῦ Σχολῆς, ἔδωκεν ἀφορμὴν, ἵνα ἐπὶ παρουσίᾳ Ἱεραρχῶν, τῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως καὶ πνευ τοῦ ἐκκλησιασματος, ἐξαρθῇ τὸ πολυσχιδὲς ἐκκλησιαστικὸν καὶ — κορυφούμενον κατ' ἔτος εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῶν «Πρωτοκλητείων» — πολιτιστικὸν ἔργον τοῦ Σεβασμιωτάτου, ὅστις διακρίνεται διὰ τὴν μόρφωσιν, τὸ ὀμιλητικόν, συγγραφικόν καὶ μουσικὸν ἱκανοῦν, διὰ τὴν προσφορὰν τοῦ πρὸς τὴν νεότητα, διὰ τὴν ἐποικοδομητικὴν συνεργασίαν μετὰ τῶν Χριστιανικῶν Σωματείων καὶ διὰ τὴν διαλογικὴν ἐπαφήν καὶ καρποφόρον ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν πνευματικῶν κύκλων τῆς ἐπαρχίας του.

Ὡς χαρακτηριστικῶς ἐτιμολογῆται ὑπὸ τοῦ Τύπου τῆς πόλεως, ὅστις παρουσίασεν ἐπιτενεῖς περιγραφὰς τοῦ ἑορτασμοῦ καὶ εὐμενῆ σχόλια, ὁ Μητροπολίτης Πατρῶν Νικόδημος ὁμολογεῖται ἀπὸ ὅλους διὲν εἶναι ἄξιος Ἱεράρχης, προικισμένος μετὰ πολλὰ προσόντα, πρὸς τὸν καταξιωμένον καὶ τὸν λαμπρύνον καὶ ὡς Ἐπισκοπο καὶ ὡς πνευματικὸ ἡγέτη. Ἡθος ἀδαμάντινο. Καλένας φῶγος» («Πελοπόννησος» Πατρῶν, 9.6.1984).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, δικαίως καὶ εὐστόχως ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐν ἐγγράφῳ αὐτῆς πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Πατρῶν κ. Νικόδημον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, γράφει πρὸς αὐτόν: «Ἡ δεκαετής γόνιμος καὶ καρποφόρος ποιμαντορία ὑμῶν..., μαρτυροῦσα τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀφοσίωσιν ὑμῶν εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ ἱερόν ἔργον τῆς ἐπισκοπικῆς ἀποστολῆς, περιποιεῖται τιμὴν

Ὅσον ἀφορᾷ στὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο, τὸ ὁποῖο ἔχει πλήρη συνείδηση διὲν ἡ φύση του, ὅπως καὶ ἡ φύση τῆς Ὀρθοδοξίας, εἶναι οἰκουμενικὴ, εἶναι, ναμίζω, ἔτοιμο γιὰ μιὰ προσφορὰ ζωντανῆς διαλογικῆς ἐπαφῆς καὶ στήν νεὰ αὐτῆ περίοδο. Σ' αὐτὸ θὰ συντελέσει καὶ τὸ γεγονός, διὲν στῆ θέση τοῦ ἐνὸς τῶν δύο Ἀντιπροέδρων τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε. ἐξελέγη ὁ Μητροπολίτης Μύρων Χρυσόστομος³⁰.

30. Εἶναι ἡ δευτέρα φορά πού στῆ θέση αὐτῆ ἐκλεγεται εἷνας ἐκπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1968-1975: Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος Μεσλίτων), ὅπως ἐπίσης τρεῖς ἐκπρόσωποι τοῦ Θρόνου ἐξελέγησαν κατὰ καιροὺς στήν θέση τοῦ ἐνὸς τῶν Προέδρων τοῦ Συμβουλίου (Ἀρχιεπί-

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἀν βέβαια μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἐρμηνεύσω ταπεινὰ τὸ πνεῦμα του, θὰ συνεχίσει νὰ δίγει μιὰ οἰκουμενικὴ μαρτυρία, πού εἶναι ἐπιτομισμένη ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς δημιουργίας καὶ τῆς ἀπολύτρωσης, ἀπὸ τὴν κατάφαση διὲν ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου· μιὰ μαρτυρία, πού εἶναι ἐμπνευσμένη ἀπὸ τίς βασικὰς ἀρχὰς τῆς ὀρθόδοξης πνευματικότητας: τὴν ἔνωση θεωρίας καὶ πράξης, δόγματος καὶ ἡθους, προσευχῆς καὶ δράσης.

(Γέλος)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΛΑΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

σκοπος Θυατείρων Γερμανὸς καὶ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀμερικῆς Μιχαὴλ καὶ Ἰάκωβος).

εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν καὶ καύχων δια τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα αὐτῆς».

Ἡ ἐσχάτη ὥρα.

Εἶναι πολὺ ἀνησυχητικὸν τὸ γεγονός, διὸ πληθύνονται τὰ κρούσματα ἐπιθέσεων ἐναντίον τοῦ ἑλληνορθόδοξου προσανατολισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Δειγματοληπτικῶς ἀναφέρομεν, διὸ εἰς «Ἐπιμορφωτικὸ Σεμινάριον γιὰ τὰ νέα βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου», ὅπου ὠργανώθη πρό τινων ἐβδομάδων εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Φοιτητικῆς Ἑστίας Πατησίων, προσβλήθησαν διδακτικά βιβλία, μὲ τὰ ὅποια, ὡς ἐτινίσθη, «πάει πὰ ἐκεῖνο τὸ καημένο τὸ παιδί, ποὺ κάνει τὴν προσευχὴ του νὰ τὸ κάνει ὁ Θεοῦλης καλὸ παιδί καὶ καλὸ μαθητῆ». Ἐπίσης κατηγορήθη «τὸ ἀθανάτοδόξιο θέμα τῶν Θρησκευτικῶν».

Εἰς τὸ ὄργανον ἐξ ἄλλου τῆς Ὀμοσπονδίας Ἰδιωτικῶν Ἐκπαιδευτικῶν Ἑλλάδος, ἐν σχέσει πρὸς τὰ νέα Ἀναγνωστικά τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ἐτινίσθη διὸ «εἶναι θετικὸ τὸ διὸ ἄλλαξε ἡ νοηματικὴ δομὴ τῶν κειμένων, ξέφυγαν ἀπὸ τὴν ἀρρωστημένη (!) προσκόλλησι τοῦ τρίπτυχο πατρὶς, θρησκεία, οἰκογένεια...».

Ἐπίσης λίαν προσφάτως σιελέχη τῆς «Διδακταλικῆς Ὀμοσπονδίας Ἑλλάδος» (ΔΟΕ), ἀφοῦ κατακρίνον τὰ παλαιότερα διδακτικά βιβλία ὡς συνδεδεμένα «μὲ τοὺς στόχους τῆς συντήρησης», συνιστοῦν, ἵνα τὰ ἐκδοθῶμενα νέα βιβλία «μὴ κάνουν κηρύγματα ἠθικολογίας καὶ φρονηματισμοῦ» (!).

Εἶναι πλέον ἢ ἐσχάτη ὥρα, ἵνα κηρυχθῆ συναγεμὸς πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν, αἱ ὅποια ἔχουν ὡς στόχον τὴν διάβρωσιν τῶν πνευματικῶν θεμελιῶν τοῦ Ἔθνους.

Ἡ Θρησκεία ἐν Σοβιετικῇ Ἑνώσει.

Πρό τινων ἐβδομάδων τὸ ἀλβανικὸν πρακτορεῖον εἰδήσεων ΑΤΑ κατέκρινε τὴν ἐν Σοβιετικῇ Ἑνώσει θρησκευτικὴν ἀνθησιν καὶ τὰς ἐκδηλώσεις «εὐθείας θρησκευτικῆς δραστηριότητος». Μάλιστα τὸ πρακτορεῖον τοῦτο κατηγοροῦσε τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν, διὸ «στηρίζει, χρηματοδοτεῖ καὶ συντηρεῖ» τὴν Θρησκείαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς. «Τοιαύτη ἀνάπτυξις τῆς θρησκευτικῆς δράσεως, δηλαδὴ τῆς θεολογικῆς προπαγάνδας, —συνεχίζει ἢ καταγγελλία τοῦ ἀλβανικοῦ πρακτορείου—, ἢ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πιστευόντων καὶ τὸ δυνάμωμα τῆς θρησκευτικῆς προπαγάνδας διὰ

μέσου τοῦ Τύπου, παπαδικοῦ καὶ κρατικοῦ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωνται χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν καὶ τὴν ὑποατήριξιν τοῦ Κόμματος».

Θὰ ἦτο λίαν εὐχάριστον, ἐὰν ἦτο πλήρως ἀληθὲς τὸ περιεχόμενον τῆς ἀλβανικῆς καταγγελίας. Ὅμως εἶναι μόνον ἐν μέρει ἀληθές. Ὁ κρατικὸς Τύπος δὲν ὑποστηρίζει τὴν παρατηρουμένην ἐν Σοβιετικῇ Ἑνώσει θρησκευτικὴν ἀνθησιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐσχάτως ἀναγκάζεται ἐνίοτε νὰ τὴν ἀναφέρει ὡς μίαν ἀναμφισβήτητον —ἐνοχλητικὴν διὰ τοὺς ἀθέτους— πραγματικότητα, ἢ ὅποια μαρτυρεῖ τὴν ζωτικότητα τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, ὡς καὶ τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὸ ἄσκοπον τῆς μέχρι τοῦδε κρατικῆς ἀθεϊστικῆς πολιτικῆς.

Ἡ «μαστούρα» δὲν εἶναι «κουλτούρα».

Ὁ διακεκομμένος κρατικὸς δημοσιογράφος καὶ συγγραφεὺς κ. Κώστας Γεωργουσόπουλος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν πλημμυρίδα τῶν «ρεμπέτικων τραγουδιῶν», ἢ ὅποια ἔχει «κατακλύσει ραδιόφωνο καὶ τηλεόραση», ἐπισημαίνει διὸ ταῦτα «ἐξαντιοῦν ὅλες τὶς μεθόδους καὶ τοὺς κώδικες τῆς χασισοποιίας. Ἐγχειρίδιον τοῦ καλοῦ χασισοπότη. Μαστούρες, φούμες, ἀργιλέδες, τοίκες, χαρμάνια καὶ ἄλλα εἰδικότερα ἐργαλεῖα καὶ ἔθιμα τῆς εὐγενοῦς αὐτῆς ἐνασχολήσεως... Τὸ θέμα, βέβαια, ἔχει κοινωνιολογικὸ ἐνδιαφέρον καὶ σὲ εἰδικὰς ἐκπομπὰς, μὲ εἰδικὰς ἀναλύσεις γὰρ τὴν ὑποκουλτούρα τοῦ περιθωρίου καὶ τὶς συνθήκες, ποὺ γέννησαν τέτοια τραγούδια, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνημερωθῆ τὸ κοινόν... Ὅχι ὅμως νὰ παρουσιάζεται ὡς πολιτιστικὸ γεγονός, ὡς τρόπος συνήθους ψυχαγωγίας. Τὸ χασίσι, ἀδελφοί, οὔτε ἐθνικόν, οὔτε λαϊκόν, οὔτε ἑλληνικόν, οὔτε καθολικόν ἐντροφίμα ὑπῆρξε ποτέ. Δυστυχία ἦταν, κατὰρα ἦταν, μὲζέρια ἦταν, τουρκομερλίτικο ἦταν καὶ παραμένει. Τί τὸ μεροδεῦνον κάποιον μὲ τὶς «ρίζες» μας; Χαρμάνιασαν τόσο ἀπὸ τὰ ντουμάνια τὰ χαϊβάνια καὶ τὰ χάσανε; Ἄλλο ρίζες κι ἄλλο φούντες. Μὴ μοῦ ποῦν γιὰ λαϊκὴ τέχνη οἱ ἐξυπνάκηδες. Ποιὰ λαϊκὴ τέχνη, διὰ τὴν ἀγνοοῦσε ὁ λαὸς τὴν ἐποχὴ ποὺ γινόταν καὶ τὴν ἀναζωογονοῦν οἱ κουλτουριάτσηδες; Κουλτούρα καὶ ἢ μαστούρα τώρα;» («Τὰ Νέα», 12.4.1984).

Εἶναι τόσον εὐγλωττος ἢ διατύπωσης τοῦ κειμένου αὐτοῦ, ὥστε πᾶν σχόλιον περιτεύει.

Ε. Α. Θ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Με ξεχωριστή λαμπρότητα, βυζαντινή μεγαλοπρέπεια και πνευματική ανάταση γιόρτασε η Θεσσαλονίκη τη μνήμη των 'Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου, φωτιστών των Σλάβων.

'Επίκεντρο των εορτών υπήρξε ο μεγαλοπρεπέστατος 'Ι. Ναός που έχει ανεγερθεί προς τιμήν τους στην παραλιακή λεωφόρο της πόλεως με πολλούς άγώνες στους οποίους πρωτοστάτησε ο Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων.

Στόν πανηγυρικό μέγα έσπερινό, που εψάλη την Πέμπτη 10 Μαΐου, προέστη ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων περιστοιχούμενος από τον 'Ιερό Κλήρο της 'Ι. Μητροπόλεως, ενώ συμπροσεύχονταν ο Σεβ. Μητροπολίτης Στάρας Ζαγόρας κ. Παγκράτιος κι ο Θεοφιλ. 'Επίσκοπος Κρουσινίου κ. Γελάσιος, 'Αρχιεραρχία της 'Ι. Συνόδου της 'Εκκλησίας της Βολγαρίας, που μαζί με τον Κοσμήτορα της Θεολογικής Σχολής της Σόφιας κ.ά. κληρικούς αποτελούσαν την αντιπροσωπεία των 'Ορθόδοξων Βουλγάρων στις εορτές.

Στο αρχιερατικό συλλειτουργό την κυριώνυμη μέρα έλαβαν μέρος ο Σεβασμιώτατος, ο οποίος και μίλησε εμπνευσμένα για τους Θεσσαλονικείς 'Ισαποστόλους, μαζί με τους δύο Βουλγάρους 'Ιεράρχες.

Στο τέλος της Θείας Λειτουργίας ο παριστάμενος Ρωμαιοκαθολικός 'Αρχιεπίσκοπος της Βιέννης Καϊνιχ, προσέφερε τεμάχιο Ιερού λειψάνου του Μεγάλου 'Αθανασίου προσφωνώντας τον Σεβ., ο οποίος και άντιφώνησε. 'Επίσης προσφωνήσεις ανταλλάχθηκαν με τον Σεβ. Μητροπολίτη κ. Παγκράτιο. 'Ακολούθησε, όπως και την παραμονή, δεξίωση στο ύπερώο του 'Ιερού Ναού. "Εψαλαν καλλίφωνοι χοροί και σημειώθηκε προσέλευση χιλιάδων εύσεβους λαού. Παρέστησαν ο Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Μανασής, ο οποίος είπε και το «Πιστεύω», ο 'Αρχηγός του Γ' Σώματος Στρατού, ο οποίος είπε το «Πάτερ ήμών», ο 'Επιθεωρητής της Χωροφυλακής Β.Ε., Αύστριακοί έπίσημοι, Καθηγητές της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης κ.λπ. Το μεσημέρι ο Σεβ. δεξιώθηκε τους έπίσημους στη «Χριστιανική Καταφυγή». Το απόγευμα στην αίθουσα τελετών του 'Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης έγινε συνάντηση των Νεανικών Χορωδιών και 'Ορχηστρών της 'Ι. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Για τη σημασία της εκδήλωσης και τη σχέση της με τους εορταζόμενους 'Αγίους μίλησε ο Πανσιολ. Πρωτοσύγκελλος 'Αρχιμ. π. Παντελεήμων Καλπακίδης. Την εκδήλωση, παρακολούθησαν εκπρόσωποι των αρχών, κληρικοί και πολλοί κόσμος.

'Ιερά Μητρόπολις Μεσογαίας και Λαυρεωτικής

11 'Ιουνίου, στο Δημοτικό γήπεδο της πόλεως Σπάτων. Μια νεανική βραδιά γεμάτη από ζωντάνια και παλμό, από μουσική και ρυθμό. Δεκάδες νέοι και νέες, συμμετέχοντες στη χορωδία της Βυζαντινής και Εύρωπαϊκής Σχολής της 'Ιεράς Μητροπόλεως, έντυπωσίασαν με την ζωντάνια τους, την χάρη τους, τον ρυθμό.

Τούτη την υπέροχη μουσική βραδιά για την λήξη των Κατηχητικών Σχολείων, που απήλυσαν οι έπίσημοι της περιοχής, οι κληρικοί της Μητροπόλεως, Δήμαρχοι και Κοινοτάχτες, άνθρωποι των γραμμάτων και πλέον των 3.000 άτάμων, ήταν πρωτοβουλία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. 'Αγαθονίκου. Το έντυπωσιακό πρόγραμμά τους άνοιξε με το Βυζαντινό τμήμα, όπου ακούστηκαν σε παραλλαγή και μέλος το «Κύριε έκέκραξα» και ύμνοι από την εορτή της Πεντηκοστής. Και γέμισε ο χώρος από άρμονία και όμορφες παιδικές και νεανικές φωνές. 'Ωραιότατες ήταν και οι άπαγγελίες των δύο ποιημάτων, που απήγγειλαν μια φοιτήτρια και μια μαθήτρια.

Στόν άποχαιρετιστήριο λόγο του στη συνέχεια άπόφοιτος μαθητής του Λυκείου, τόνισε τα πλούσια έφάρμακα που απέκόμισε από το Κατηχητικό Σχολείο και καταλήγοντας έξέφρασε την ζωνηρή του έπιθυμία για συνέχιση του έργου αυτού με την ίδια όρμη και τον ίδιο ζήλο.

'Ακολούθως στόν μεσοτό χειριστήριο λόγο του ο Σεβασμιώτατος, τόνισε την ανάγκη για την νεότητα να γνωρισθεί καλύτερα με τον Χριστό, τον μοναδικό φίλο, για να άπαλλαγεί από τους κινδύνους της ζωής και την άλλοτρόσαλλη πορεία της σύγχρονης κοινωνίας. Χωρίς Χριστό η νεότητα παρασάει, άποπροσανατολίζεται. Μαζί με τον Χριστό η νεότητα μεγαλουργεί, πορεύεται σταθερά. Τέλος ο Σεβασμιώτατος κάλεσε τους νέους να ακολουθήσουν τον Χριστό και υπενθύμισε ότι όλοι μας πρέπει να βοηθήσουμε σ' αυτό. Είναι υποχρέωσή μας, καθήκον μας.

Στη συνέχεια από συγκρότημα μουσικών όργάνων των νέων μας ακούστησαν όραιότατα μουσικά κομμάτια που άποδόθηκαν με δεξιοτεχνία και χάρη. Δέν έλλειψε βέβαια και η κίνηση, ο ρυθμός. Παραδοσιακούς χορούς χόρευσαν οι νέοι μας με τοπικές ένδυμασίες που ένθουσίασαν τον λαό και χειροκροτήθηκαν ζωνηρά.

Το πρόγραμμα έκλεισε η χορωδία της Σχολής Βυζαντινής και Εύρωπαϊκής Μουσικής με συνοδεία μουσικών όργάνων υπό την διεύθυνση του μουσικοδιδασκάλου κ. 'Ανδρέα Βουτινά που τραγούδησε σκοπούς με έπιτυχία και καταχειροκροτήθηκε από τον λαό.

'Ιερά Μητρόπολις Πατρών

Με ιδιαίτερον λαμπρότητα και άθροον συμμετοχήν Κλήρου και Λαού, έορτάστη εις την Πόλιν των Πατρών, την Κυριακήν της Πεντηκοστής 10 'Ιουνίου έ.έ., η συμπλή-

ρωσις δεκαετίας από της εγκαταστάσεως εις τὸν θρόνον τῆς Ἐκκλησίας τῆς πόλεως τοῦ Πρωτοπλήτου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικοδήμου.

Τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ἐορτασμοῦ εἶχεν, ἀντιπροσωπευτικῶς διὰ τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν, ὁ Σύλλογος Κληρικῶν τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως, τὸ παράρτημα Πατρῶν τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων καὶ ὁ Σύνδεσμος Ἱεροψαλτῶν, μὲ τὴν συνεργασίαν τῆς Διακονίας Σχολῆς Λαοῦ Πατρῶν. Ἡ ἐν λόγῳ Ἐπιτροπὴ κατήρτισε καὶ τὸ ὅλον πρόγραμμα τῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων πρὸς τιμὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου, τὸ ὁποῖον, εἰς τὴν ἀπλότητά του, ἰκανοποίησεν ἰδιαιτέρως ὅσους παρηκολούθησαν αὐτάς.

Συγκεκριμένως τὸ πρῶτ' τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς, εἰς τὸν νέον ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου ἐτελέσθη πανηγυρικὴ θεία Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικοδήμου, συλλειτουργούντων δὲ τῶν Σεβ. Ἀρχιερέων πρ. Κώου κ. Ἱεζεκιήλ, Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτήριου καὶ ἀντιπροσωπευτικοῦ Ἱερατείου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Πατρῶν. Παρέστησαν αἰ τοπικαὶ Ἀρχαί, ὁ κ. Δήμαρχος Πατρῶν, ἄλλοι ἐπίσημοι καὶ πλῆθος πιστῶν, τὸ ὁποῖον εἶχε κατακλύσει τὸν περικαλλέσαστον Ναὸν τοῦ πολυάρχου Ἁγίου Ἀνδρέου.

Μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικοδήμος ἐδεξιόθη εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον τὰς Ἀρχὰς τῆς Πόλεως καὶ τὸ πικρὸν Ἐκκλησιαστικόν, δεχόμενος τὰς εὐχὰς καὶ τὰ συγχαρητήρια ὄλων, ὡς καὶ τὰς ἐκδηλώσεις υἱικῶν αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ πρόσωπόν του.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Διακονίας Σχολῆς Λαοῦ, ἣ ὅποια εἶχεν εἰσπρατικῶς διακοσμηθῆ, ἐπραγματοποιήθη ἰδιαιτέρα ἐορταστικὴ ἐκδήλωσις, πρὸς τιμὴν τοῦ Ποιμενάρχου, προγραμματισθεῖσα ἐπιμελῶς ἀπὸ τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐορτασμοῦ τῆς δεκατηαίδος.

Ἐν ἀρχῇ ἐψάλλησαν τὰ ἀπολυτίκια τῆς Πεντηκοστῆς, τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου καὶ τοῦ Ἁγ. Νικοδήμου. Τὸ τελευταῖον, ὡς γνωστὸν, εἶναι παίημα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικοδήμου. Ἐκολούθησε προλογικὴ εἰσήγησις τοῦ Προέδρου τοῦ τοπικοῦ Παραρτήματος τῆς Πανελ. Ἐνώσεως Θεολόγων καὶ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρσνακίου Γυμνασίου Πατρῶν κ. Ἰωάννου Ἀθανασοπούλου, μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας ὁ Γεν. Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπος τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως π. Μιχ. Καραμπιτάκης ἀνέγνωσε τὸ ἀπ' ἀριθμὸν 1627)838)4.6.1984 Συνοδικὸν ἔγγραφο, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Πατρῶν κ. Νικοδήμον «ὁμοφρόνως καὶ προφρόνως... τὰ θερμὰ Αὐτῆς συγχαρητήρια καὶ τὸν δίκαιον ἔπαινον τῆς Ἐκκλησίας», ἐπὶ τῇ συμπληρώσει «δεκαετοῦς ποιμαντορικῆς διακονίας ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Πατρῶν». «Ἡ δεκαετής γόνιμος καὶ καρποφόρος ποιμαντορία ὑμῶν ἐν τῇ Θεοσώτῳ Ἱερᾷ Μητροπολίτῳ Πατρῶν — ἀναφέρει ἐν συνεχείᾳ τὸ Συνοδικὸν ἔγγραφο — μαρτυροῦσα τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀφοσίωσιν ὑμῶν εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ ἱερὸν ἔργον τῆς ἐπισκοπικῆς ἀποστολῆς, περιποιεῖται τιμὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν καὶ καύχησιν διὰ τὸ χρυσατέννυμον πλήρωμα Αὐτῆς».

Ἐν συνεχείᾳ τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτήριος, Συνοδικὸς Σύνεδρος, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε πρὸς τὸ πικρὸν ἀκροατήριον τὸ περισοῦδαστον θέμα «Ὁ Ἐπίσκοπος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ», σκιαγραφήσας ἀμυδρῶς καὶ τὴν πολυπλευρὸν προσωπικότητα τοῦ τιμωμένου Ἱεράρχου.

Μετὰ τὴν ὁμιλίαν μαθήτριαι τοῦ Ἀρσνακίου Πατρῶν ἀπήγγειλαν ποιήματα καὶ εἰς τὴν συνέλειαν ὁ ἱεροκήρυξ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως π. Συμεὼν Χατζῆς ἀνέγνωσεν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰς Ποιμαντορικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀπ. Παύλου. Τὴν ὅλην ἐορταστικὴν ἐκδήλωσιν ἐπλαισίωσεν ἡ χορωδία τοῦ Συνδέσμου Ἱεροψαλτῶν Πατρῶν, ἣ ὅποια ἀπέδωσε, μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν, κατανυκτικῶς ὕμνους τοῦ Ἑσπερικῆ καὶ τοῦ Ὁρθρου τῆς Πεντηκοστῆς.

Ἡ σεμνὴ ἐορταστικὴ ἐκδήλωσις τῆς Διακονίας ἔκλεισε μὲ ἐμπνευσμένην καὶ συγκινητικὴν εὐχαριστήριον ὁμιλίαν τοῦ τιμωμένου Μητροπολίτου, ὁ ὁποῖος, μετὰ τῶν ἄλλων, εἶπεν: «Ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας, ἐσφράγισε τὴν κλήριν τῶν Ἀποστόλων μὲ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν, διὰ νὰ ἀναλάβουν τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν καὶ νὰ τὴν ἐπιτελέσουν μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος. Ἐὰν δὲ ὁ Κύριος ἠδύνασε, τὴν μεγάλην αὐτὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, νὰ σημάνη καὶ δι' ἐμὲ ἡ κλήσις καὶ ἡ ἐγκατάστασις εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς Πόλεως ταύτης τοῦ Πρωτοπλήτου, πρὸ δεκαετίας, τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο τῆς προσωπικῆς μου αὐτῆς Πεντηκοστῆς, ἡ ἀγάπη σας ἠθέλησε νὰ συνοδεύσῃ μετ' ἐμοῦ σήμερον, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην, ἐν εὐχαριστίᾳ πολλῇ καὶ δοξολογίᾳ τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ Ζωοποιοῦ Τριάδος, νὰ ἐκφράσω πρὸς ἕνα ἕκαστον καὶ πρὸς ὄλους ὑμᾶς τὴν συγχαρητήριον μου καὶ τὴν πατρικὴν μου ἀγάπην καὶ χαρὰν, μετὰ εὐχαριστίας πολλῆς».

Τέλος, ἀφοῦ ἐψάλλη ὁ «Πολυχρονομίος» καὶ ἡ «Φῆμη» τοῦ Σεβασμιωπάτου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Ἱερέων Πατρῶν π. Νικόλαος Σκιαδαρῆς, προσέφερε πρὸς τὸν τιμωμένον Μητροπολίτην ὡραιοτάτην ἑυλόγηστον εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐκ μέρους τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς — ἔργον τοῦ καλλιτέχου αἰδέσ. Ἱερέως Βασιλείου Κατσιγιάννη, ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου Πατρῶν, καὶ δῶρον τοῦ ἰδίου.

Παρευρέθησαν ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτήριος, Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιος, Ἡλείας κ. Γερμανός, Ναυπάκτου κ. Ἀλέξανδρος, πρ. Κώου κ. Ἱεζεκιήλ, πολλοὶ Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀσφυκτικῶς κατακλύσει τὴν αἴθουσαν τῆς Διακονίας.

Ἐξ ἄλλου, τὴν ἐπομένην, Δευτέραν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὴν εὐρύχωρον αἴθουσαν τῆς Χριστιανικῆς Ἐστίας Πατρῶν, ἐπραγματοποιήθη ἀντίστοιχος ἐορταστικὴ ἐκδήλωσις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτιμήθη ἰδιαιτέρως ἡ ἐν γένει προσφορά τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου π ρ ὁ ς τ ἡ ν ν ε ὀ τ η τ α, ὡς καὶ ἡ ἐποικοδομητικὴ συνεργασία του μὲ τὰ Χριστιανικὰ Σωματεία τῆς Πόλεως. Ὁμιλήσαν καταλλήλως, μετὰ τῶν ἄλλων, ὁ Πρόεδρος τῆς Χριστιανικῆς Ἐστίας κ. Ἀλ. Κάλλιετρος καὶ ὁ δημοσιογράφος κ. Γεώργ.

Σβέτσος. Έγιναν άπαγγελίαι ποιημάτων από φοιτητριάς, ενώ ή χορωδία τής Χριστι. Έστίας έψαλε ύμνους και επίκαιρα χριστιανικά τραγούδια. Είς τó τέλος τής έκδηλώσεως έπεδόθη πρòς τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην είδική άναμνηστική πλακέττα.

Τάς έορταστικάς έκδηλώσεις πρòς τιμήν τού Σεβ. Μητροπολίτου Πατρών κ. Νικοδήμου, επί τή συμπληρώσει δεκαετίας, έκάλυψε δημοσιογραφικώς ό ήμερήσιος Τύπος τής Πόλεως, με έπιστενείς περιγραφάς και εύμενέστατα σχόλια. Ίδιαιτέρως έτονίσθη ότι «Μητροπολίτης Πατρών Νικοδήμος, όμολογείται από όλους ότι είναι άξιως Ίεράρχης, προικισμένος με πολλά προσόντα, πού τόν καταξιώνουν και τόν λαμπρόνουν και ως Έπίσκοπο και ως πνευματικό ήγέτη. Ήθος άδαμάντινο. Κανέναν ψόγος. Ούτε καν ψιθυρισμός για πράξεις, πού θα μπορούσαν κάπως να σκιάσουν τή φωτογένεια τής ήθικής του προσωπικότητάς» («Πελοπόννησος» Πατρών, 9.6.1984).

Θεσσαλονίκη 10-13 Μαΐου 1984

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης είχε τήν εύτυχή έμπνευση να οργανώσει και πραγματοποιήσει μιá διεθνή Συνάντηση Βυζαντινής Μουσικής, τó τετραήμερο 10-13 Μαΐου 1984, μέσα στόν Καθεδρικό ναό τής τού Θεού Σοφίας. Στο προσκλητήριο γράμμα, πού άπηύθυνε στους κατά γενική παραδοχή έπιφανέστερους πρωτοψάλτες τής Έλλάδος, τονίζονται τά έξής ενδιαφέροντα για τήν συνάντηση αυτή πού έλπίζεται ν' άποτελέσει θεσμό: «Ο θεσμός αυτός στοχεύει να βοηθήσει έμάς τούς Νεοέλληνες να σκεψομε και να γνωρίσομε τίς ρίζες μας και τίς παραδόσεις, όπως αυτές εκφράζονται σέ άδιάκοπη συνέχεια μέσ' άπ' τόν εκκλησιαστικό μουσικό πολιτισμό μας, πού συντροφεύει άδιάσπαστα τήν πίστη μας και τή γλώσσα μας.

Ή ψαλτική στήν Όρθοδοξία είναι μιá βασική έκφραση τής κοινωνίας τών πιστών, έπειδή είναι συνυφασμένη με τόν πλούσιο ύμνογραφικό λόγο, όπου εκτυλίνονται τά ποιήματα συναισθημάτων τής ψυχής τού άνθρώπου, μετροστά στό δέος τής αιωνιότητας και τó θαύμα τής σωτηρίας του.

Οι ψάλτες πού ύπηρετούν τήν ψαλτική παράδοση τού τύπου είναι οι συνεχιστές καλλιτέχνες μιás μεγάλης πολιτιστικής κληρονομιάς πού έφτασε μέχρι σέ μās από τά βυζαντινά χρόνια μέσ' από μιá άδιάκοπη διαδοχή μεγάλων μελοουργών - ψαλτών στά κυριότερα βυζαντινά και μεταβυζαντινά κέντρα τού έλληνισμού.

Ή Θεσσαλονίκη με τήν Άγία Σοφία της ήταν ή δεύτερη βυζαντινή πόλη μετά τήν Κωνσταντινούπολη. Ο Βυζαντινός αυτός χαρακτήρας τής έξασφαλίζει και σήμερα τά πρακτικά στή διατήρηση, διάσωση και διάδοση τού πολυποικιλίου βυζαντινού πολιτισμού, στίς διάφορες πτυχές

του, όπως αυτός συντηρήθηκε στά χρόνια τής Τουρκοκρατίας.

Τό τετραήμερο τής Ψαλτικής Βυζαντινής Μουσικής έχει τήν έννοια μιás προσφοράς τών άντιπροσωπευτικότερων εκκλησιαστικών ύμνων άπ' τούς πιδ άντιπροσωπευτικούς ψάλτες, κι όχι τόν χαρακτήρα τής προβολής μερικών άνθρώπων. Ή παρουσία αυτή τής Βυζαντινής Μουσικής δέν έχει διαγωνιστικό χαρακτήρα».

★

Έτσι συναντήθηκαν στή Θεσσαλονίκη περίπου σαράντα πέντε ιεροψάλτες άπ' όλη τήν Έλλάδα και τήν Κύπρο. Ή όργανωτική έπιτροπή είχε προσδώσει πανορθόδοξο χαρακτήρα στίς έκδηλώσεις και άπήύθυσε γράμματα στά πρεσβυγενή Πατριαρχεία και τίς άλλες Όρθόδοξες Έκκλησίες, κυρίως τών Βαλκανίων και τής Ρωσίας. Δυστυχώς, δέν μπόρεσαν να λάβουν μέρος ιεροψάλτες άπ' τίς Έκκλησίες αυτές.

Οι έκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν μέσα στήν Άγία Σοφία τά βραδινά από τίς 7.30' μέχρι τίς 10.30'. Τήν πρώτη μέρα, στήν άρχή μίλησε ό Πρόεδρος τού Δημοτικού Συμβουλίου κ. Γ. Τριανταφυλλίδης και έξέθεσε τούς στόχους πού έπαδιώνει ό Δήμος Θεσσαλονίκης με τή Συνάντηση αυτή, και κατόπιν ό ύποφαινόμενος, ως μέλος τής Όργανωτικής Έπιτροπής, για τήν «Ούσία τής Ψαλτικής και τούς ψάλτες μας». Στή συνέχεια έψαλαν από δύο ή τρείς ύμνους τής δικής τους έπιλογής δέκα ψάλτες. Τήν έκδήλωση έλαμψε ό χορός τού Καθεδρικού ναού τής Άγίας Σοφίας τού Πρωτοψάλτη κ. Χαρίλαου Ταλιαδώρου, ό όποιος έψαλε και εισαγωγικά δύο πασαλινά τροπάρια. Κατά τόν ίδιο τρόπο πραγματοποιήθηκαν οι συναντήσεις και τίς άλλες τρείς βραδιές.

Τή δεύτερη βραδιά μίλησε ό κ. Άντώνιος Άλυγιζάκης με θέμα: «Ο χαρακτήρας τής ψαλτικής τέχνης». Τήν τρίτη βραδιά μίλησε εισαγωγικά ό κ. Γεώργιος Άμαργιάνσης, άνακληρατής καθηγητής, με θέμα «Επιδράσεις τής Εκκλησιαστικής μουσικής στή δημοτική μουσική».

Τήν τέταρτη και τελευταία βραδιά μίλησε ό ύποφαινόμενος Γρ. Θ. Στάθης με θέμα «Ή σύντομη και άργή παράδοση τής ψαλτικής μελοποιίας». Τήν τέταρτη αυτή μέρα άπονεμήθηκαν και τιμητικές διακρίσεις σέ πέντε άτομα τού Άναλόγιου με ιδιαίτερη προσφορά στή Βυζαντινή Μουσική και σέ δύο έν ενεργεία Θεσσαλονικείς Πρωτοψάλτες. Οι διακριθέντες Πρωτοψάλτες, στούς όποιους έπέδωσε τίς διακρίσεις ό Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Μανabής, είναι ό άρχων Πρωτοψάλτης τής Μ.Χ.Ε. κ. Θερασούβουλος Στανίντσας πού λόγω κωλύματος δέν παραβρέθηκε, ό Πρωτοψάλτης κ. Δημήτριος Μαγούρης, ως άντιπρόσωπος τών Κωνσταντινουπολιτών ψαλτών, ό Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος κ. Άβραάμ Εύθυμιάδης, ό Πρωτοψάλτης κ. Άθανάσιος Καραμάνης και οι έν ενεργεία πρωτοψάλτες κ. Χρυσάνθος Θεοδοσόπουλος και κ. Χαρίλαος Ταλιαδώρος.

Παρ' όλο ότι είχαν γίνει συντονισμένες προκαταρκτικές ενέργειες και άπευθύνθηκαν τά σχετικά γράμματα, ή στενότητα χρόνου δέν επέτρεψε να στηθεί ή έκθεση διυλίων

και χειρογράφων Βυζαντινής Μουσικής, καθώς και σχετικών συγγραμμάτων ή μελετών περί Βυζαντινής Μουσικής.

Τις εκδηλώσεις αυτές της Βυζαντινής Ψαλτικής τις παρακολούθησε πυκνόν φιλόμουσο ακροατήριον και τις τέσσερεις βραδυές και τις τίμησαν με την παρουσία τους ο πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου και άλλοι Δημοτικοί Σύμβουλοι, ο Δήμαρχος Θεσσαλονίκης, οι Πανοσιολογίωτατοι αρχιμανδριτές κ. Μακάριος και κ. Παντελεήμων-Πρωτοσύγκελλος, ως εκπρόσωποι του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα.

Οι εκδηλώσεις αυτές ήχογραφήθηκαν από επαγγελματικό στούντιο για να μείνουν στα αρχεία και στην ιστορία. Υπάρχει και η σκέψη να προχωρήσει ο Δήμος Θεσσαλονίκης και σε παραγωγή κάποιου δίσκου απ' τις ήχογραφήσεις αυτές.

Για την επιτυχία των εκδηλώσεων μόχθησαν πολύ ο πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης δικηγόρος κ. Γ. Τριανταφυλλίδης, ο γιός του δικηγόρος κ. Μιχάλης Τριανταφυλλίδης και ο Πρωτοψάλτης του ιερού ναού της Αγίας Σοφίας κ. Χαρίλαος Ταλιαδώρος. Ο ύπογραφομενος Γρ. Θ. Σταθης ανέλαβε την σύνταξη των παντοίαν γραμμάτων και είχα την γενική ευθύνη της διεξαγωγής των εκδηλώσεων κάθε βραδιά σε όλες τις λεπτομέρειές τους. Με τη χάρη του Θεού όλα διεξήχθησαν με επιτυχία και ελπίζεται αυτό να οδηγήσει στην οργάνωση μιας δεύτερης Συναντήσεως Βυζαντινής Μουσικής.

ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ

Άμισθος επίκουρος Καθηγητής

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Το θέμα της προσεχούς Συνόδου των Ρωμαιοκαθολικών επισκόπων, η οποία θα συνέλθη το 1986, θα είναι η «άποστολή των λαϊκών εις την Έκκλησίαν και εις τον κόσμον». Ο Πάπας Ιωάννης Παύλος Β' αιτιολογών την έκλογην του θέματος αυτού, είπε:

«Ο κόσμος, που ανήκει κατά τρόπο προνομιούχο στη χριστιανική ευθύνη των λαϊκών, εξελίσσεται ραγδαία και εμφανίζει σήμερα ένα σωρό από ζητήματα καινούρια, περίπλοκα και ένιστε μάλιστα δραματικά. Υπάρχει λοιπόν ο διαρκής κίνδυνος μιας επιστημονικής και τεχνικής ανάπτυξεως όχι άρκετά ριζωμένης σε όλόκληρη την ανθρωπινή εμπνευση, της οποίας ουσιαστικά μέρη είναι η ήθικη και η θρησκευτική διάτασις. Ανήκει στους λαϊκούς να προάγουν — υπό τις σημερινές συνθήκες του κόσμου — τον απαραίτητο συνδυασμό επιστήμης και σοφίας, τεχνικής και ήθικης, ιστορίας και πίστεως, ώστε το σχέδιο του Θεού να εκπληρωθή βαθμηδόν και έτσι να επιτελεσθή το πραγματικών αγαθών του ανθρώπου».

—Αί Άρχαι της Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Ανατολικής Γερμανίας, χωρίς να δώσουν εξηγήσεις, άπηγόρευσαν εις τον Άρχιεπίσκοπον της πόλεως PADERBORN της Δ. Γερμανίας JOHANNES JOACHIM DEGENHARDT την εις Ανατολικόν Βερολίνον είσοδον εκ του

Δυτικού Βερολίνου, ένθα ούτος προήδρευσε συνεδρίας της «Έπιτροπής δια την άγωγήν και τόν σχολείων» της Γερμανικής Συνόδου των Έπισκόπων.

—Η Διεθνής Ένωσις των γυναικών, αι όποίαι είναι ήγούμεναι ρωμαιοκαθολικών μοναστηρίων και αδελφότητων, ώργάνωσε την έτησίαν συνέλευσίν της έν Ρώμη από 14ης μέχρι 18ης Μαΐου. Τό κύριο θέμα των ήτο η μόρφωσις της νεότητος έν τή σημερινή κοινωνία, ήτις διέρχεται κρίσιν.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Τό Συμβούλιον της «Εύαγγελικής Έκκλησίας έν Γερμανία» (EKD) ώρισεν ως Γραμματέα του εκκλησιαστικού Τόπου τον ιερέα ROLF KOPPE.

—Ο νέος Πρόεδρος της Όμοσπονδιακής Δημοκρατίας της Δ. Γερμανίας DR. JUR. RICHARD FREIHERR VON WEIZSAECKER έχει χρηματίσει μέλος της Συνόδου της «Εύαγγελικής Έκκλησίας έν Γερμανία», ως και του Συμβουλίου αυτής, τοιούτ' όπερ ήτο δι' αυτόν, ως έχει είπει ο ίδιος, «τηγή χαράς».

—Ο ιερέας KARL HEINZ NEUKAMM ανέλαβε τόν καθήκοντα αυτού ως Πρόεδρου του «Διακονικού έργου της Εύαγγελικής Έκκλησίας της Γερμανίας» (DIAKONISCHES WERK DER EVANGELISCHEN KIRCHE IN DEUTSCHLAND), όπερ έχει την έδραν του έν STUTTGART. Ούτος διεδέχθη τον έπιφανή Πρόεδρον DR. THEODOR SCHOBER, όστις επί πολλά έτη ένεψύχωσε τόν διακονικών κοινωνικών έργων, επέβαλεν εις αυτό την Χριστοκεντρικήν σφραγίδα, ένεψύχησεν εις την διακονικήν εργασίαν ανανεωτικήν πνοήν και έπεισεν, ότι τούτο πρέπει να διατηρήση την αυτότέλειαν και άνεξαρτησίαν του έναντι της κρατικής κοινωνικής προνοίας.

BIBΛIOΚΡΙΣΙΑΙ

Άρχμ. Εύσεβίου Βίττη, Κοινωνικές Διαστάσεις της όρθόδοξης πνευματικότητας (και άλλα θέματα), έκδ. I. M. Σιδηροκάστρου, Σιδηρόκαστρον 1983, σσ. 150.

Ό σ. αυτού του πνευματικώτατου βιβλίου, γνωστός και από τόν φιλοκαλικόν έργο του «Εις ύψος νοητόν», που εξέδωκε παλαιότερα η Άποστολική Δια-

κονία, καθώς και από μια σειρά μελέτες θεολογικές, που αναφέρονται σε θέματα της Καινής Διαθήκης ή του «Γεροντικού» και της «Φιλοκαλίας», εφαρμόζει στην πράξη το άρχαιο «λάβε δώσας», έδω και χρόνια τώρα. Αποφύγω, λοιπόν, κ' εγώ να μιλήσω για την πνευματική δράση του υπέρ της Ορθοδοξίας και των τέκνων της στο έξωτερικό, καθώς και για την άθρόυθη διακονία του σε μια έρημική γωνιά της Βορείου Ελλάδος, όπου τώρα ζει, προσεύχεται, λειτουργεί, εξομολογεί, κηρύττει, συγγράφει θεολογικά και, παρά την εθραυστην υγεία του, ανυψώνεται ως λαμπάδα στο θέλημα του Θεού και της αγίας Εκκλησίας του.

Το καινούργιο βιβλίο του π. Ευσεβίου απαρτίζονται τέσσερα μεγάλα κείμενα: α) «Ο λ ο υ γ ι' Α υ τ ή ν», που είναι άφιέρωμα τρυφερώτατο στην Παναγία, β) «Μ π α λ υ ο ν τ α ς σ τ ο Τ ρ ι ω δ ι ο», που, με άφορμή τα λειτουργικά κείμενα της Κυριακής του Τελώνου και του Φαρισαίου, μάς εισάγει στο βαθύτερο νόημα του Τριωδίου, γ) «Μ η γ υ μ α τ α τ η ς ά ρ χ α ί α ς Θ η δ α τ δ α ς σ τ ο ν σ ύ γ χ ρ ο ν ο ξ υ θ ρ ω π ο», όπου έχουμε μια σύντομη αλλά πυκνή και σημαντική εισαγωγή στον ορθόδοξο ασκητικό μοναχισμό, με θέρμη καρδιάς αλλά και γνώση των πηγών γραμμένη, και δ) «Ο ι κ ο ι ν ω ν ι κ έ ς δ ι α σ τ ά σ ε ι ς τ η ς π ν ε υ μ α τ ι κ ό τ η τ α ς», όπου βρίσκουμε πολύ ένδιαφέρουσες απόψεις και τομές του θέματος, βασισμένες κυρίως στους Πατέρες της Εκκλησίας. «Η πατερική πνευματικότητα, γράφει ο σ., ή πιο γνήσια δηλαδή έκφραση της ορθόδοξης πνευματικότητας, έχει και διαστάσεις κοινωνικές, όχι γιατί έτσι θέλουν οι Πατέρες να «γερώσουν» τάχα το θείο κρασί της πνευματικότητας, για να την κάνουν έτσι πιο «μοντέρνα» και γι' αυτό πιο ένδιαφέρουσα και πιο εαυπώδεκτη από τους ανθρώπους τους κοσμικούς της όποιου εποχής, αλλά γιατί η ορθόδοξη πνευματικότητα χωρίς κοινωνικές, δηλ. έν σχέσει με τους άλλους, επεκτάσεις δεν είναι νοητή, αφού κάθε ενέργειά μου και ή πιο άπόκρυφη και μυστική σκέψη ή επιθυμία μου έχει άμυσον ή άμμεσον αντίκτυπο στους άλλους και επιδρά μοιραίως στις σχέσεις μου μαζί τους» (σ. 115). Φυσικά, πάνω στην ανάπτυξη των σκέψεων του σ., έρχονται πολύ συχνά πατερικά χωρία, ή στη γλώσσα τους ή σε μετάφραση του ίδιου, με τα όποια φωτίζονται και εδραιώνονται οι πνευματικές θέσεις του.

Κλείνοντας τη σύντομη αυτή παρουσίαση, θα θέλαμε να δώσουμε στον αναγνώστη ένα μικρό δείγμα γραφής, με το όποιο κατακλείνει ο σ. το β' από τα παρα-

πάνω κείμενα (σ. 56): «Τελικός σκοπός της πνευματικής μας προσπάθειας και των αγώνων μας είναι ή μίμηση του Κυρίου μας, όχι ή έξωτερική και μηχανική, όπως μάς δόθηκε ή ευκαιρία να τονίσουμε και πιο πάνω, αλλά ή έξωτερική, ουσιαστική άφομοίωση του παραδείγματός του σε φρόνημα έξωτερικό και σε αντίστοιχη ζωή και συμπεριφορά έξωτερικά, ή άφομοίωση της άνυπέριθτης ταπεινώσής του. "Αν λαχταρούμε, έπαμένως, άν ποθούμε με όλη μας την καρδιά, να πετύχουμε μια θέση κοντά του στην άτέλειωτη έκείνη «κατασκήνωση» χαράς, άν όνειρευόμαστε μόνυμη την κατοίκηση στο χώρο της αιώνας χαράς και εατυχίας, στη χώρα των παντοειών ζωοτανών, ως θαδίσουμε κ' έμεις πάνω στα ίχνη του, γινόμενοι όλο και πιο ταπεινοί, γνήσια, βαθύτατα, ουσιαστικά, με κάθε συνέπεια, όπως Έκαινος!»

Άξίζουν θερμά συγχαρητήρια στην Ί. Μ. Σιδηροκάστρου για την ώραία και χρήσιμη αυτή έκδοση. Μακάρι να είχαμε και άλλες τέτοιες «συναγωγές» και εκδόσεις κειμένων του π. Ευσεβίου.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Παναγιώτου Ι. Μπούμη, δ.Θ., Άν. Καθηγητού Πανεπιστημίου Άθηνών, Η α υ θ εν τ ι κ ή έ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ή Παράδοση, Άθήνα, 1984.

Άν και ο σ. είναι ακαδημαϊκός διδάσκαλος, άπειθύνει με το παρόν βιβλίο του το λόγο εαστοχα σ' ένα εαρύτερο αναγνωστικό κοινό. Σ' ένα κοινό όχι μόνο ειδικών, αλλά γενικά πνευματικών ανθρώπων. Είναι, λοιπόν έργο άξιο μεγάλης κυκλοφορίας.

Τό θέμα, από τα πιο ένδιαφέροντα στην Εκκλησία μας. Ποιά είναι ή αυθεντική ορθόδοξη Παράδοση και ποιά τα κριτήρια για να τη διαπιστώνουμε.

Μέσα στο φιλελεύθερο και συνάμα συντηρητικό κλίμα του έλληνικού θεολογικού στοχασμού, ή απάντηση είναι δυσχερής. Γιατί, έκτός από τα καθιερωμένα λογικά σχήματα, περιλαμβάνει και άποχρώσεις έννοιών, καθώς και τόρους, που μπορούν να τεθούν υπό άμφισβήτηση. Πρέπει να διαθέτει κανείς προσγειωμένη κρίση, έξαιρετική εαυσθησία και πολλή διάκριση, για να ίκανοποιείται ο σκοπός του. Πρέπει δηλαδή να ξέρει και πώς να γράφει.

Άπό τὸ διάβασμα αὐτῶν τῶν σελίδων, ὅπου, μαζί με τὰ ἄλλα, εἶδα καὶ μιὰ λαγαρή, ὠραία δημοτικὴ γλῶσσα, συμπέρανα ὅτι ὁ κ. Μπούμπης ἔχει καὶ τὸ χάρισμα γὰ διεισδύει ἄνετα καὶ ἀνώδυνα στὸ μύχιο κόσμο τοῦ ἀναγνώστη. Τὸν διακρίνει μιὰ ἀθρότητα εἰρμού, μιὰ ἐπιχειρηματολογία λεία, ποὺ δὲν προστριβεται μετὰ τὴ γοστροπία τοῦ καθενὸς μας καὶ δὲν προκαλεῖ ἀντίδραση.

Μὲ ὕφος σαμνὸ καὶ γηφάλο, ἀνοίγει τὸ δρόμο τῆς σωστῆς κατανόησης ἀληθειῶν, ποὺ ἀνακλύπτον ἀπὸ τὴ Βίβλο, τὴν πατερικὴ Γραμματεία καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες (στὸ πεδίο τῶν τελευταίων ἀγῆκει ὁ ἐπιστημονικὸς του κλάδος).

Βιβλίο, τόνισα, χρῆσιμο σὲ πολλοὺς. Ὅντως, ἡ ἀπλότητα τῆς διατύπωσης καὶ ὁ ἀγνὸς οἴστρος σεβασμοῦ πρὸς τὴν Παράδοση αἰχμαλωτίζουν κάθε καλοπροαίρετη διάνοια καὶ καρδιά. Ὁ λόγος, ἐδῶ, κυλᾷ ἀδίαστα. Εἶναι μιὰ Θεολογία εὐζωνη, ταπεινὴ, συμπαθητικὴ, ἀξιζοῦντας τὴν ἀνταπόκριση ἀπὸ ὅσους —καὶ τί εὐκολα!— τὴν οἰκειώνονται.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37, παρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977, «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Γεωργίου - Κυνοσάργους, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημερικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34)16 τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῆξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3ῃ Ἰουλίου 1984,

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Σερρών καὶ Νιγρίτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37, παρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977 «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς πόλεως Σερρών, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημερικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34)1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῆξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Σερραῖς τῇ 20ῇ Ἰουνίου 1984,

† Ὁ Σερρών καὶ Νιγρίτης ΜΑΞΙΜΟΣ

ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ἡ Ριζαρείος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ προκηρῆσσει διαγωνισμό εἰσαγωγῆς κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1984 - 1985 στὴν πρώτη τάξη τοῦ τετραταξίου Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου, 35 ἑσπερικῶν μαθητῶν, ὡς ὑποτρόφων τῆς Ριζαρείου περιουσίας.

Ὁ διαγωνισμὸς θὰ διενεργηθεῖ στὴ Σχολὴ τὸ δεῦτερο δεκαήμερο τοῦ Σεπτεμβρίου.

Δὲ γίνονται δεκτοὶ ὅσοι ἔχουν ἡλικία ἄνω τῶν 20 ἐτῶν.

Δεκτοὶ γίνονται: α) οἱ κάτοχοι ἐνδεικτικοῦ προαγωγῆς Γ' τάξεως Μέσης ἑπταταξίου Ἱερατικῆς Σχολῆς, β) οἱ πτυχιούχοι Μέσου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου τριετοῦς φοιτήσεως, γ) οἱ κάτοχοι πτυχίου τῆς τέως Μέσης Νυκτερινῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, δ) οἱ κάτοχοι Ἀπολυτηρίου Ἐκκλ. Γυμνασίου καὶ ε) οἱ κάτοχοι ἐνδεικτικοῦ Γ' τάξεως τέως ἑξαταξίου Γυμνασίου ἢ Ἀπολυτηρίου τριταξίου Γυμνασίου.

Οἱ αἰτήσεις μετὰ τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ πρέπει νὰ υποβληθοῦν μέχρι τῆς 31ης Αὐγούστου 1984.

Ἡ Σχολὴ παρέχει δωρεὰν εἰς τοὺς ὑποτρόφους ἐγκατάδευση, τροφή, οἴκηση, ἐνδυμασία, ὑπόδηση κ.λπ.

Πληροφορίες παρέχονται κάθε ἐργάσιμη μέρα στὰ Γραφεῖα Διοικήσεως τῆς Σχολῆς, Βασ. Σοφίας 24 Ἀθήναι, τηλ. 72.42.063 καὶ 72.12.194.

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο

ΜΙΑ ΧΡΗΣΙΜΟΣ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ τοῦ Ἐπισημοῦ Δελτίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῶν ἐτῶν 1923/4 - 1973. συνταχθέν ὑπὸ Ἀδαμαντίου Στ. Ἀγεστίδη. Τόμος Α', σσ. π + 1 - 572, Τόμος Β', σσ. 573 - 1070. Ἀθήναι 1978.

Εἰς τὰ πλαίσια τῆς συντάξεως εὔρετηρίων τῶν περιοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐξεδόθη εἰς 2 τόμους τὸ εὔρετήριον τῶν πρώτων πενήντα τῶν τῆς «Ἐκκλησίας», ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, εἶναι τὸ ἐπίσημον δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Πρόκειται δι' ἓν εὔρετήριον ἀπολύτως χρηστικόν, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ πρῶτον μέρος ταξινομεῖ τὸ σύνολον τῶν πάσης μορφῆς δημοσιευμάτων τοῦ περιοδικοῦ καὶ εἰς τὸ δεύτερον εὔρετηριάζει κάθε τί. Τὸ πρῶτον μέρος περιλαμβάνει 27.133 λήμματα ταξινομημένα εἰς 17 πίνακας, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται πίνακες τῶν νόμων, πράξεων, ἐγγράφων κ.λπ. τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τῶν ξένων κρατῶν, πίνακες πράξεων καὶ ἐγγράφων τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῶν συνοδικῶν ὀργανισμῶν, τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν λοιπῶν Ἱ. Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ τῶν διαφόρων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅπως καὶ τῶν ἑτεροδόξων. Εἰς ἰδίους πίνακας ταξινομοῦνται αἱ μελέται, αἱ προσφωνήσεις, οἱ λόγοι, αἱ περιστατικαὶ εὐχαί, τὸ θεῖον κήρυγμα, τὰ σημειώματα τῆς «Παρατηρήσεων Στήλης», ἡ κριτικὴ τοῦ βιβλίου, τὰ χρονικά κ.ἄ.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος δημοσιεύονται 38 εὔρετήρια μὲ τὰ ὁποία ἐπιχειρεῖται μιὰ ἐξονυχιστικὴ ταξινομησις τῶν συντακτῶν καὶ τῶν περιεχομένων τῶν διαφόρων ἐγγράφων, νόμων, ἐγκυκλίων, πράξεων τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συγγραφέων καὶ τῶν περιεχομένων τῶν μελετῶν, ἄρθρων, προσφωνήσεων, λόγων, βιβλιοκρισιῶν, παρατηρήσεων κ.λπ.

Τὸ ἔργον διατίθεται ἐν τῷ συνόλῳ του ἀντὶ 2.000 δραχμῶν ἐν τοῖς γραφείοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιοδικῶν (Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθήναι 140).

Γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα — Τηλ. 72.18.308.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατιστῆς ΑΝΤΩΝΙΟΣ
† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.
Β) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἑτησίως.
Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ φιλοσοφία τῆς Ὁρησκείας τοῦ Κάρλ Μάρξ.

Μητροπ. Σηλυβρίας Αἰμιλιανοῦ, Ἡ Βασιλεῖα τοῦ Θεοῦ.

Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Ἀναστασίου, Γενικοῦ Δ/νοῦ Ἀπ. Διακονίας, «Ἦνα μὴ μοιμηθῇ ἡ διακονία» (Ἐκθεσις πεπραγμένων).

Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κεφαλληνίας κ. Σπυρίδωνος.

Γεωργίου Ν. Λαιμόπουλου, Ἡ ΣΤ' Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Π. Σ. Ε. (Ἐντυπώσεις καὶ σκέψεις).

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ. 721.0734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 8, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.078.